

ਪਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਦਿਮਾ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ (ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ)

www.pardetimes.com

pardestimes

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਪਰਪਿਤ

VOL- 12 No. 303 September 12, 2018

E-mail : info@pardetimes.com

Ph 510-938-7771

Ph510-516-3536

14ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੁਕੰਮਲ

16 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਮਾ-ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵੇਖਣ ਲਈ ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਖੁੱਲਾ ਸੱਦਾ : ਗਾਖਲ

ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ (ਬਿਰੋਰੀ)- ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦਾ 14ਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 16 ਸਤੰਬਰ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਲੋਗਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਤੇ ਰੂਹੋ-ਰਵਾਰ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਏਸ ਵੇਲੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਇਸ ਕੁੰਭ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਤਸੁਕਤਾ ਬਣੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ. ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਪਾਰਕਿੰਗ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ, ਚਾਹ-ਪਾਣੀ, ਮੁਫਤ ਦਾਖਲਾ ਅਤੇ ਸਕਿਰਿਟੀ ਪੱਖੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਹਰ ਸੁਵਿਧਾ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਰੋ-ਪੰਜਾਬ

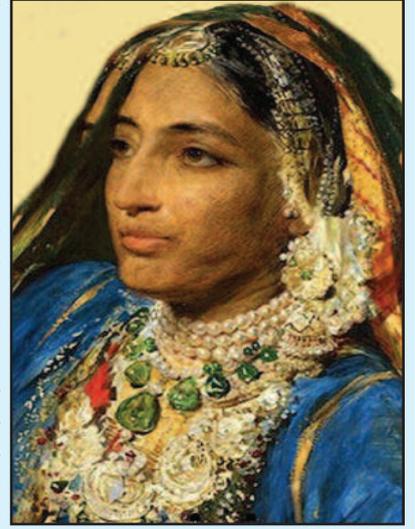
ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਲਾਸ ਵੈਨਸ (ਲੱਫਰ ਭਰਾ), ਬੋ-ਏਰੀਆ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ (ਬਲਜੀਤ ਸੰਧੂ), ਰਾਇਲ ਕਿੰਗ ਯੂ. ਐੱਸ. ਏ. (ਸ਼ੋਬਾ ਬਿਆਤਾ), ਮਿਡ ਵੈਸਟ ਕਲੱਬ (ਵਿੱਕੀ ਅਤੇ ਤਾਰੀ), ਕਨੇਡਾ ਕਲੱਬ (ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਤੇ ਪੰਮਾ ਦਿਓਲ), ਟੀਮਾਰ ਭਾਗ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅੰਡਰ-20 ਫਾਈਵ ਵਿੱਚ ਯੂਬਾ ਬੁਦਰਜ, ਖਾਲਸਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ, ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੇ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਰੰਗ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਨਿੱਤਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦਾ ਹਰ ਪਲ ਦਰਸ਼ਕ ਦੇ ਚੇਤੇ 'ਚੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵਿਸਰੇਗਾ।

ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ 30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਕਿਰਿਟੀ ਅਫਸਰ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ, ਮਾਈਕ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰਨੀ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਹਰਦੁਮਣ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ ਸੰਘੜਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਗੇ। ਇੱਥੇ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਅਹਿਮ

ਸਤੰਬਰ 22 ਨੂੰ 'ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ' ਲੋਗਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ 'ਚ ਖੇਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ

ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਅੱਜ ਰੰਗ ਲਿਆਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ 'ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ' ਨਾਟਕ ਸਤੰਬਰ 22, 2018 ਨੂੰ ਲੋਗਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਖੇਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਇਹ ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਵੱਲੋਂ ਡਾਇਰੈਕਟ ਕੀਤਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਨਾਟਕ ਹੈ, ਜੋ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਹੋ ਨਿੱਬੜੇਗਾ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਐਤਕੀ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਸਕੋਗੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰਸ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ' ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਹਨ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ। ਕਿਵੇਂ ਰਾਜ ਭਾਗ ਗੁਆਚਿਆ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਕਹਾਣੀ ਇਵੇਂ ਚਲਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਟਿਕਟਾਂ ਲਈ ਪਾਲੀ ਧਨੋਲਾ ਨਾਲ 510-992-9285 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Padam Builders Inc.
ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਦੀ 100 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਗਾਰੰਟੀ
ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ, ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਮੋਲ, ਸ਼ੋਅਰੂਮ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
Bhupinder Singh Padam
email: padambuilders@gmail.com
Licensed # 1019803
3143 ARDEN ROAD, HAYWARD CA- 94545

CELL 510-565-6667

ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ. ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਉੱਪ ਚੇਅਰਮੈਨ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਬੀਰ ਭਾਟੀਆ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਬਿੰਦ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਐੱਸ ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸ. ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਵਲੋਂ ਚਾਹ-ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੁਫਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸੈਨਹੋਜੇ, ਫਰੀਮਾਟ, ਮਿਲਪੀਟਸ ਅਤੇ ਸਟਾਕਟਨ ਵਲੋਂ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।
ਸ. ਗਾਖਲ ਨੇ ਸਮੂਹ ਸਪਾਸਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਲੇ ਜਿਹੜਾ ਢਿੱਲਾ ਮੱਠਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਘਰ ਰਹੇ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਹੁੰਮ ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ।
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਐੱਸ ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ ਨਾਲ 510-415-3315 ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Allstate
You're in good hands.
Avninder Singh
Insurance Specialist, CA Lic. # 0822501
Auto - Home - Life - Health - Business - Commercial
PH. (510) 441-7490
Toll free (877) 441-7490
30042 MISSION BLVD. SUITE 221 HAYWARD, CA 94544

ਜਸਪਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਰਵਿਊਜੀ ਸਟੇਅ, ਬੱਚਾ ਗੋਦ ਲੈਣਾ, ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ, ਵਿਆਹ, ਐਚ ਵਨ, ਐਲ ਵਨ, ਲੇਬਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਫਤ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਫਤਰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦਫਤਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦਫਤਰ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਦਫਤਰ
44790 S. Grimmer 37-18-73rd ST. 2945 W. Capitol 4491 W. Shaw Ave #
blvd. # 204 Fremont, Ste 401 Ave. West 300B
CA 94538 Jackson Height, NY 11372 Sacramento CA-95691 Near Costco
510-657-6444 718-533-8444 916-372-448 phone 559-271-5511

Joshi Law Firm
Attorneys at Law ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ
www.joshilawfirm.com info@joshilawfirm.com
ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਅਸਾਈਲਮ ਸਿਟੀਜਨਸ਼ਿਪ ਗਾਰੀਨ ਕਾਰਡ ਫੈਮਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਆਹ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗਾਰੀਨ ਕਾਰਡ ਐਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ ਡੈਮਲੀ ਲਾਅ ਤਲਾਕ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਭੱਤਾ ਜਾਂ ਖਰਚਾ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖਰਚਾ
TANVIR JOSHI
(559) 312-0083 (O) (888) 630-1230 (F) SBN: 302226
516 W. SHAW AVE STE 200 FRESNO, CA 93704

Certified Global Green
Insurance Agent INSURANCE AGENCY
ਹੈਲਥ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਫੋਨ: 510-487-1000
MANN@GGIABA.COM
Mann Insurance Brokers Inc.
4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

See me today and get the discounts and service you deserve
Gurbinder S Mavi
Insurance Lic# 0F22244
Bus: 650-326-0660, Cell : 408-829-6284
988 El Monte Ave Mountain View, CA 94040
Like a Good Neighbor, State Farm is There www.gmavi.com
State farm mutual Automobile Insurance Company, State Farm Indemnity Company Bloomington, IL

AUTOBAHN Body & Paint
Specializing in Convenience & Quality
ਡੈਂਟਿੰਗ ਅਤੇ ਪੇਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲੋ
Baghel Singh Jaswal
Ph: (650) 966-1840, Fax: (650) 966-1023
www.autobahnbodypaint.com
778 Yuba Drive, Mountain View, CA 94041

Open Enrollment Ends 31st Jan 2017
Punjab Insurance Brokers Inc.
ਏਥਾਮਾ ਕੇਅਰ ਕਵਰਡ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
Certified Insurance Agent
INDERJEET SINGH MANN CA Lic# 0H82488
COVERED CALIFORNIA
1-888-978-6522 www.punjabinsurance.com

UNITED SPORTS CLUB CALIFORNIA, AMERICA

14TH WORLD KABADDI CUP

16 SEPTEMBER 2018, SUNDAY

(09:00am - 06pm)

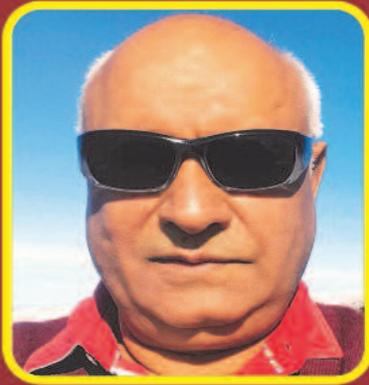
(James Logan High School

1800 H Street, Union City, California 94587)

Chief Guest

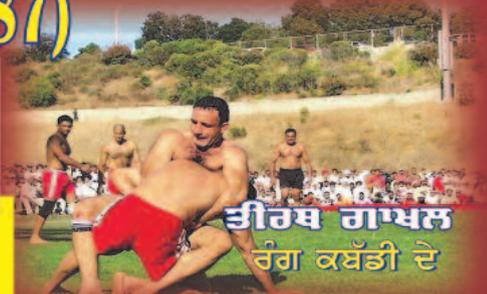
Sant Sewa Singh Ji Khadoor Sahib Wale

Amolak Singh Gakhal
Chief Patron, United Sports Club

Makhan Singh Bains Iqbal Singh Gakhal Balvir Singh Bhatia Palwinder Singh Gakhal Jugraj Singh Sahota S. Ashok Bhaura Pinki Atwal Sadhu Singh Khaur Narinder Singh Sahota Makhan Singh Dhalwal
Chairman Vice Chairman President Director Vice President Gen. Sec & Media Incharge Director Advisor Treasurer Director

Dalwinder Padda Natha Singh Gakhal Debi Sohal Inderjit Thind Bakhtawar Singh Gakhal Gurpreet Singh Gakhal Giani Ravinder Singh Baljinder Singh Gakhal Gubwinder Singh Gakhal Harjinder Ladhra Arundeep Singh
Director Advisor Director Director Director Director Director Director Director

Honor With Gold Medals

Major Gakhal Kindu Ramidi Lakha Gazipuria

Opening

Surjit Singh Mike Boparai Jaspreet Singh Major Singh Harduman Singh
Tutt Attorney Bains (Billa Sanghera)

Sponsor of 1st Prize

Gulwinder Gakhal, Pinki Atwal & Neki Atwal of Diamond Trucking

Sponsor of 2nd Prize

Jugraj Singh Sahota & Narinder Singh Sahota of Sahota Family

(Dedicated to Sweet Memory of Late. Kashmir Singh Sahota)

Sponsor of Under-25 First Prize

Sponsored by Takhar family in memory of late santokh s Takhar Apna punjab & Northern California club

Guest Of Honor

Jagir Singh Sabzi Mandi Jaswant Dass Gill Mani Grewal Tarlochan S Lasher Shaba Thiara Baljit S sandhu Vicky Samipuria Tari Pamna Deol Sewa Singh Randhawa Kulwant Singh Nijjar
(Team Owner) (Team Owner)

Kulwant Singh Khaira Randhir Singh Nijjar Balwinder S Virk Rana Dhillon Sewa S Sidhu Amarjit Samra Sarabjit Deol Dr. Baljinder Singh Grewal Balwinder wallia Jaswant singh Hothi Gurdip Singh Gakhal Nirmal Singh Sahota

StarKabaddi Players who will participate in World Kabaddi Cup

Mangi Bagga Pind Pala Jalalpur Sandip Ludhar Sukha Bhandol Dulla Bagga Pind Khushi Duggan Pehlwani Kahlan Kamal Nawan Pind Yaad Kothi Rubi Harkhowal Jairo Arsh Chohla Arshi Preetam Yadha Surkhpur Channa Bhetan Lakha Cheema Pali Chhanna

Gurtej Ghansour Sultan Sandeep Surkhpur Deesha Aalwal Gagan Jogewal Bana Dhalwal Settu Khadoor Sahib Hassoo Sandeep Nangul Ambian Taja Kala Sanghian Gurpreet Bury Hari Johnny Gill Daljit Saunspur Sethi Harkhowal Jagga Randhawa Navi Johal

Kabaddi Clubs will participate

1. Sher-E-Punjab Sports Club, Loss Bennis (Lachhar Bro)
2. Royal Kings U.S.A (Shabba Thiara)
3. Mid West Kabaddi team (Viky Samipuria & Tari)
4. Bay Area Sports Club (Baljit Sandhu)
5. Canada Kabaddi Team (Pamma Deol & Sewa Singh Randhawa)

Under-25 Teams

1. United Sports Club
2. Yuba Brothers
3. Khalsa Sports Club, Yuba City
4. Shaheed Baba Deep Singh Sports Club, SA

With Support of United Sports Club, Raja Sweets, Gurdwara Fremont, San Jose, Stockton and Singh Sabha Milpitas will served tea Pakoura and Guru Ke Langar
Media In charge World Kabaddi Cup
S. Ashok Bhaura
Phone: 510 415 3315, Email: ashokbhaura@gmail.com
COMENTATORS: *Asha Sharma *Iqbal Galib *Makhan Ali *Surjit Kakrari
All Kabaddi Lovers
openly Invited

Spectators have to reach at James Logan High School, International Law of Kabaddi will apply., United Sports Club has reserve the right for last decisions

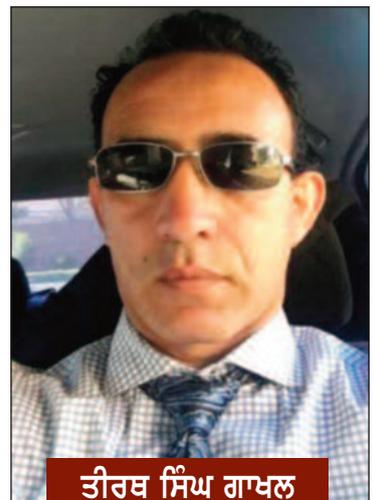
16 ਸਤੰਬਰ ਦੇ 14ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ

ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ (ਬਿਓਰੋ)- ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕੈ-ਲੇਫੋਰਨੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਲੋਗਨ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 16 ਸਤੰਬਰ ਦਿਨ ਔਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਰ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 14ਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਥੇ ਰਾਜਾ ਸਵੀਟਸ ਵਿਖੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ. ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਲ ਅਤੇ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਰੇ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੌਰਾਨ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲਣਗੇ। ਸ. ਬੈਂਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਯਤਨ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਸ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਸਾਂਝ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ

ਹੋਰ ਵੀ ਗੂੜੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਤਕਨੀਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਏਥਰ ਓਧਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਰਾਜ਼ਗੀਆਂ ਜਾਂ ਰੋਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਖੇਡ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਵੀ ਹੈ।

ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਕਮੇਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰੇਗੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਯੂਨਾਈਟਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਆਈ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਵੀ ਨਾ ਆਵੇ ਇਸੇ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਡ ਕਲੱਬਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅਤੇ ਚੋਣਵੇਂ ਖਿਡਾਰੀ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਬਾਦਲ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ- ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਘਿਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੋਵਾਲ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਨੇ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ

ਤਬਦੀਲੀ ਸਬੰਧੀ ਹੋ ਰਹੀ ਚਰਚਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕੱਦਾਵਰ ਸਿੱਖ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਕਾਰੀ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਸ ਆਗੂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ

ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੋ ਕੁ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਸਟਿਸ (ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ) ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਹੋਈ ਬਹਿਸ

ਦੌਰਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਵੀ ਤਿੱਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨਮੋਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਦੋ ਹਫਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2015 ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਖੁਦ-ਖੁਦ ਹੀ ਲਾਂਭੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੋਵਾਲ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗੱਲਬਾਤ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਗੂੜ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਰਚਾ ਹੋਵੇਗਾ ਖਤਮ

ਬਠਿੰਡਾ- ਬਰਗਾੜੀ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚਾ ਹੁਣ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕੈਪਟਨ ਹਕੂਮਤ ਲਈ ਰਾਹਤ ਭਰੀ ਖ਼ਬਰ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 2018 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚਾ ਪੂਰੇ ਸੌ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਆਖਰ ਹੁਣ ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਗਾੜੀ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਆਗੂ ਮੋਰਚਾ ਸਮਾਪਤੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਰਗਾੜੀ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚੇ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਓਵੇਂ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਬਰਗਾੜੀ ਵਿੱਚ ਮੋਰਚਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਨਾਲ ਲੰਮੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ, ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ, ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਮਾਨ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ

ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰਕੇ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਬਾਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਨੇ ਅੱਜ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿੱਚ ਬਰਗਾੜੀ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤੀ ਵੱਲ ਵਧਾਉਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਰਗਾੜੀ ਮੋਰਚਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਭ ਪੰਥਕ ਆਗੂ ਹੁਣ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਨੂੰ ਮੋਰਚਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨਗੇ। ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਮਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਸਭ ਮੁਲਜ਼ਮ ਫੜੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਗਰ ਧਾਰਾ 161 ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ

ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੋਰਚਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਮੋਰਚਾ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੂਤਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਗੱਦ ਮੰਡ ਦੇ ਪਾਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੂਤਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਰਗਾੜੀ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਗ ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਸੀ ਪਰ 'ਸਿੱਟ' ਵੱਲੋਂ 10 ਡੇਰਾ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਡ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਜਾਖਾਨਾ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਪੁਲੀਸ ਕੇਸਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨਹੀਂ ਪਈ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਤਸੱਲੀ ਜਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਚਨਚੇਤ ਮੋਰਚਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਆਗੂ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਖ਼ਰਾਬ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਗਲੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਲਵਿੰਦਰ ਭੁੰਦਤ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ 'ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਰਵੇਸ਼' ਕਹਿਣਾ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਲ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ 22 ਸਿੱਖ ਬੰਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 22 ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 4 ਯੂਪੀ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ 550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗੇ: ਕੈਪਟਨ

ਜਲੰਧਰ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਈ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇਗੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੋਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਮਗਰੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੀ ਦਾਣਾ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਸਤਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਲੰਘੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਾਰਗ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਤਕਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਲੀ ਵੇਈ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ 550ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਲਈ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਭਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਾਸਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ 2145.31 ਕਰੋੜ ਦੇ ਫੰਡ ਮੰਗੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਟਰਫੇਡ ਸਟੱਡੀ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ 'ਚ 500 ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਦਾ ਸੁਪਰ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਹਸਪਤਾਲ

ਅਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਬੋਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਬਲਿਊ ਪਿੰਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਕੋਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਮਤੀ ਸੁਝਾਅ ਮੰਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਨਿਰਮਲਾ ਪੰਚਾਇਤੀ ਅਖਾੜਾ ਕਨਖਲ ਹਰਿਦੁਆਰ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਗਿਆਨ ਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਬਾ ਸਰਬਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ, ਸੰਤ ਦਇਆ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਖੁਖਰੋਣ, ਮਹਾਤਮਾ ਮੁਨੀ ਖੇੜਾ ਬੇਟ, ਸੰਤ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਖੇਵਾਲ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਵਿਜੇਇੰਦਰ ਸਿੰਗਲਾ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਆਗੂ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤਾਂ-ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਏ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਲੀ ਵੇਈ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਧੂਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਪੱਤਰ ਵੀ ਸੌਂਪਿਆ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਚੇਚੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ।

ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕੁਲਸੂਮ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ- ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਹੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੇਗਮ ਕੁਲਸੂਮ ਦਾ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੈਂਸਰ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਸਨ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਜੀਓ ਟੀਵੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਲੰਡਨ ਦੇ ਹਾਰਲੇ ਸਟਰੀਟ ਕਲੀਨਿਕ ਤੋਂ 2014 ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਬੇਗਮ ਕੁਲਸੂਮ ਨੂੰ ਦੇਹਾਂਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਜੀਵਨ ਰੱਖਿਅਕ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ-ਐਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਬਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕਰਕੇ ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਵੀਟ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੀ ਭਰਜਾਈ ਅਤੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਵੇ।' ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਮਰੀਅਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਮਾਦ ਕੈਪਟਨ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਮੁਹੰਮਦ ਸਫਦਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੀ ਅਦਿਅਾਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਰੀਫ, ਮਰੀਅਮ ਅਤੇ ਸਫਦਰ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਕੁਲਸੂਮ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਿਆ ਕੇ ਸਪੁਰਦ-ਏ ਖ਼ਾਕ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਕੁਲਸੂਮ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਮੌਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਇਕ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਸ਼ੇ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ, ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਵਰਗੀਆਂ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਸਮੱਸਿਆ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਰਬ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਪੰਜਾਬਣ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਧੱਕਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦੇ ਲਾਲਚੀ ਏਜੰਟ ਪੰਜਾਬਣ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਅਰਬ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਰਬ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਫਸੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਨੇਸ਼ਨ ਆਫਿਸ ਆਨ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਕਰਾਈਮ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਸਾਲ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੌਜਵਾਨ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ 84 ਫੀਸਦੀ ਦਿਹਾੜੀ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 21 ਤੋਂ 30 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮੀ ਵਰਗੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਦਾ ਭੂਤ ਸਵਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਇਜ਼-ਨਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨੇ ਆਈਲੈਟਸ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਹਨ। ਹਰ ਗਲੀ-ਨੁੱਕਰ ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਲੱਗੇ ਮਿਲਣਗੇ। ਅਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਏਜੰਟ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾਅ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂ ਸਕਣ।

-ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ

ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ ਦੁਵੱਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੋ ਦੋ ਕੈਬਿਨਟ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਮਝੌਤੇ ਉੱਤੇ ਸਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਰੱਖਿਆ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਭਵਿੱਖੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਤਹਿਤ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਸਮਝੌਤੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਮਰੀਕਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਤਕਨੀਕ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏਗਾ। ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਡੈਟਾ ਲਿੰਕ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਯੰਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ। ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਦਸ ਸਾਲ ਲਈ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨੀਤੀ ਰੂਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹੀ। ਪਿਛਲੀ ਯੂਪੀਏ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਇਹ ਦੋਸਤਾਨਾ ਚੱਕਰ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲ ਹੋਏ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਰਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖਟਾਸ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਉਰਜਾ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਰਾਨ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੈਸ ਪਾਈਪ ਲੈਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ

ਦਬਾਅ ਨੇ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਸੜਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵੀ ਵਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਰਥਿਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧਣ ਦੇ

ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹੈ।

ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਧਾਰੀ ਤਲਵਾਰ ਵਾਂਗ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਇਹ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਮਹਾਂਸ਼ਕਤੀ ਬਣਨ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਚੱਲਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਬੰਧ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਖਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ। ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਰੱਖਿਆ ਸਮਝੌਤੇ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਰੂਸ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਹੋਵੇਗੀ? ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਸਮਝੌਤਾ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਮਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਹਾਲਤ ਅਜੇ ਵੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਅੰਦਰ ਟਕਰਾਅ ਘਟਾ ਕੇ ਅਮਨ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲੇਗੀ।

ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਬਦਲ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਣੀ ਦੂਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਰਟੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਿਤਾਰੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗਰਦਿਸ਼ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁ ਧਰਮੀ, ਬਹੁ ਭਾਸ਼ਾਈ, ਬਹੁ ਨਸਲੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫੈਡਰਲ ਬਣਾਉਣ, ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਰੱਖਿਆ। ਸਾਦ-ਮੁਰਾਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਇਖਲਾਕ ਸਾਹਮਣੇ ਲੋਭ-ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਡਰ ਬੋਣੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਤੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਬੰਦੇ ਦੀ ਰਸਾਈ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਟਿਕਟ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟਣਾ ਜਾਂ ਕਰੁਬਾਨੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਮਹਿੰਗੇ ਚਿੱਟੇ ਕੁਤਤੇ ਪਜਾਮੇ, ਬੂਟ, ਲੈਂਡ ਕਰੂਜ਼ਰ ਤੇ ਫਾਰਚੁਨਰ ਗੱਡੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਅਕਾਲੀ ਕਾਕੇ ਅਜਿਹੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਵੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾ ਲਏ ਗਏ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕਾਨੂੰਨ 1966 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 78, 79 ਅਤੇ 80 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਸੁਧਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਭਾਵ 8 ਅਪਰੈਲ 1982 ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਮੋਰਚਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹੀ ਮੋਰਚਾ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾਲ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਲੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਮੰਗਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹੀ ਉਹ ਦੌਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਤਕੁਵਾਦ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਿਆ। 1984 ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ

ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚੋਂ 1966 ਵਿਚ ਬਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਜਾਂ ਕੋਂਦਰ ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਕਾਰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 356 ਲਗਾ ਕੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕਪਾਸੜ ਵੰਡ ਉੱਤੇ 31 ਦਸੰਬਰ 1981

ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ। ਝੁਠੇ ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਏ, ਖਾਤਕੁਆਂ ਨੇ ਅਨੇਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਉਹ ਘਾਣ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਮਿਲਣੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ।

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 22 'ਤੇ)

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਕਟ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਮੰਝਧਾਰ ਵਿਚ ਫਸੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਆਗੂ ਟੀਮ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ, ਵਧ ਰਹੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਮਾਫੀਆ ਰਾਜ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਬਣਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਸੰਕਟ ਹੋਰ ਗਹਿਰਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਅੰਦਰ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਸੁਆਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਫਰਜੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਕਰਕੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬੇਜੁਬਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਵੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ।

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵੇਚ ਕੇ ਵੱਡੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬੇਉਮੀਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ, ਘਰ ਘਰ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਅੰਦਰ ਨਸ਼ੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਵਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਆਪ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਮੂੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮਜਬੂਰੀਵਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਇਕ ਧੜਾ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਤੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲਿਹਾਜ਼ਦਾਰੀ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਨੋਸ ਸਟੈਂਡ ਨਹੀਂ ਲੈ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਜਲਵਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦਿਆਂ ਹੀ ਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਕਈ ਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤੰਤਰ ਉੱਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਾਲਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦੋਫ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਅਲੱਗ ਪਾਰਟੀ ਢਾਂਚਾ ਖੜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਲਾਨ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਤੇ ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵੀ ਇਸ ਨੇ ਨਾ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲੱਗਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਵੀ ਮੱਧਮ ਹਨ। ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਪਾਰਟੀ ਹਵਾ ਦੇ ਘੋੜੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਖੁਆਬ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਹਕੀਕੀ ਸਿਆਸੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਦਾ ਵੱਲ ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਕੋਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮੀਕਰਨ ਬਣਨਗੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ।

Balbir Singh M.A.
 Editor in Chief & Publisher
 e-mail: bsma54@gmail.com
 Tel : 510-938-7771, Ph : 510-516-3536

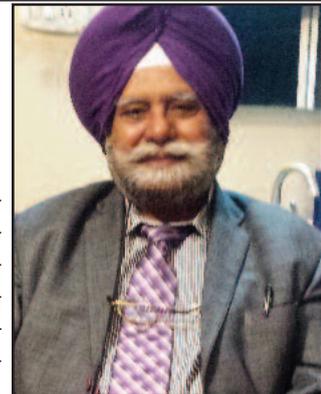
36415 RUSCHIN DR.
NEWARK, CA 94560

Buta Ram joshi Staff Reporter,
 Fresno 559-803-0055

Web designed www.pardestimes.com
 by Aman Bansil 510-589-2245

The Pardes Times And People Associated With It Are Not Responsible For Any Claims Made By The Advertisers And Don't Endorse Any Product Or Services Advertised In The Pardes Times. Please Consult Your Attorney Before Buying/Hiring Contracting Through The Ads Published In The News Paper. The Pardes Times Is In Business Of Selling Spaces And Claims Made By Advertisers Are Not Tested/Confirmed By An Independent Source.

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਭਰੋਟ (ਸਿਆਲਕੋਟ)- ਭਾਗ- 9

ਮਾਸਟਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਰਠੌਰ
ਫਰਿਜਨੋ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ
559-577-8162

(ਫੋਟੋ ਕੈਪਸ਼ਨ)
ਸੋ ਛਾਹ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਸਨ। ਲੋੜੀਂਦੇ ਹੱਥਲੇ ਬੈਗ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਸਾਫਰ ਹੋਟਲ ਦੀ ਬਣੀ ਲਾਬੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਹੋਟਲ ਦੀ ਵੈਨ ਤੇ ਵੈਨ ਚਾਲਕ ਡਰਾਈਵਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਹੋਟਲ ਦੇ ਮੁਹਰੇ, ਪਾਰਕਿੰਗ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੈਨ ਵਿਚ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਬੰਧਤ ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੂ ਆ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮਿਸਜ਼ ਸਵਲੀਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹੋਲਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕੋਲ ਭਾਰਤੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਸੋ, ਸਵਲੀਨ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦਫਤਰ, ਐਸ. ਪੀ. ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੁਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਥੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਤਨੀ ਗਰਮੀ ਉਸ ਦਿਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਤੂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜੇ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਯਾਤਰੂ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਅਗਾਉਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤੁਰਨਾ ਸਿਆਣਪ ਹੈ। ਸੋ ਡਰਾਈਵਰ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਸ ਸਾਕੇ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, 'ਪਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ, ਉਹ ਉਜਾੜ ਬੀਆਬਾਨ ਇਲਾਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕੋਹਾਂ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਨਾਂ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਆਖਿਰ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਵਲ੍ਹੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਵੈਨ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਸ ਹੱਕ ਵਿਚਚੁੱਕੀ ਆ ਰਿਹਾ ਤੱਕਿਆ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਵੈਨ ਵਿਚ ਆ ਵੱਤਿਆ ਸੀ। ਉਡੀਕ ਕਰਦਿਆਂ ਵਾਹਵਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਸਾਂ।

ਸਵਲੀਨ ਪੁਲਿਸ ਦਫਤਰ 'ਚੋਂ ਪਰਮਿਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਵੈਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਮੋਹਰਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰ ਸਥਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਰੰਭ ਸੀ, ਸੋਸੰਗਤ ਨੇ ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਦੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਫਰ ਆਰੰਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵੈਨ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਗੁੰਜਾਅ ਕੇ ਵੈਨ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਭਰਪੂਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੂ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਭ (ਮਹਾਨ) ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂਘ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਜਿਉਂ ਹੀ ਵੈਨ ਹੋਟਲ ਪਰਲ ਕੋਂਟੀਨੈਂਟ ਦੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ ਦਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ 'ਉਚਾ ਦਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ' ਦੀ ਲੰਮੀ ਹੇਕ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮਿਸਿਜ਼ ਦਲਜਿੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਡਾ. ਸੰਦੀਪ, ਭਤੀਜੀ ਡਾ. ਮਨਮੀਤ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਦੋਹਰ ਲਗਾਉਣੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਦੁਹਰਾਉਣ 'ਤੇ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਹੋ ਗਏ। ਇਕ ਅਨੋਖੀ ਤਰੰਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਮਾਨੋ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਮੁਸਾਫਰ, ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਉਸ ਵਲ੍ਹੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੂਰ-ਚੂਰ ਕਰ, ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਨਵਚੇਤਨਾ ਦੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਉਪਰਾਲੇ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜ ਗਏ ਹੋਏ ਭਾਸਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਵਾਹਵਾ ਰੋਣਕ ਵੀ ਲਾਈ। ਵੈਨ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਦੀ ਭੀੜ ਭੜਕੇ 'ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਹੋਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਕਿਊਰਟੀ ਪੱਖੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਫੀ ਹੀ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੋਟਲ ਵਿਚੋਂ ਚੱਲਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਐਸ. ਪੀ. ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਜੀਪ ਵਿਚ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੇ ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਬਾਵਰਦੀ ਟੀਮ ਫੋਰਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋ ਸਾਡੀ ਵੈਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਹੌਲੀ ਚੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਪਾਕਿ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸਾਡੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਟਰੈਫਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਾਰਨ ਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਦੇ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੇ ਜੁਆਨਾਂ ਨੂੰ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਵੈਨ ਤੋਂ ਕੁੱਦ ਕੇ ਟਰੈਫਿਕ

ਹਟਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਬੜੀ ਹੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਛੱਤਪਾ ਮਾਰ ਅੱਗੇ ਚਲਦੀ ਵੈਨ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਦੇ। ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਭੀੜ ਦੀ ਟਰੈਫਿਕ ਨੂੰ ਸਿਟੀ ਫੋਰਸ ਦੀ ਵੈਨ ਨੇ ਆਖਿਰ ਪਾਰ ਕਰ ਹੀ ਲਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਬਜ਼ਾਰ ਜਾਂ ਸੜਕ ਤੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿਟੀ ਦੀ ਵੈਨ ਖੜੋ ਕੇ ਡਰਾਈਵਰ ਅਰਜਿੰਦ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਨਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਵੈਨ ਤੇ ਫੋਰਸ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰੇਗੀ। ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਹੁਣ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਵਕਤ ਤੇ ਘੜੀ ਦੀ ਸੂਈ ਬਾਰਾਂ ਵਜਾ ਕੇ ਖੋਲੇ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰੀ ਸੀ। ਵੈਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁੜੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਆਮੋ ਰਫਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਸ਼ਬਦ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਆਪਸੀ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਮੈਂ ਅਰਜਿੰਦ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਸੜਕ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਪਿੰਡ ਜਾਂ

ਪੁੱਟਿਆ ਤੇ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਮੋਹਿੰਜੋਦੜਾ ਤੇ ਰੋਪੜ ਦੇ ਥੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਟੈਕਸਲਾ ਵੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਿੱਕ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾ ਖੋਜ ਕੇ ਲੱਭੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਸਾਂਭੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਇਹਨਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਵੇਖਣ ਯੋਗ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਨੁਮਾਇਸ਼ੀ (ਅਜਾਇਬ ਘਰ) ਹੈ। ਟੋਲ ਪਲਾਜਾ ਭਾਰਤੀ ਟੋਲ ਪਲਾਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸੇ, ਕਾਫੀ ਉਚੇ ਬਣਾਏ ਪੁਲ ਵਾਂਗ ਟੋਲ ਪਲਾਜਾ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਦਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼. ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੇ ਲੰਮੇ ਤੇ ਟੋਢੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨਾਲ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕੇ ਛਾਵੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਖਣਯੋਗ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਲੱਗਦਾ।

ਮੈਂ ਮੋਟਰ ਵੇਅ-ਵਨ ਵੇਖ ਕੇ ਚੌੜੇ ਸਾਫ ਚਿੱਟੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਲੇਨਾਂ ਤੋਂ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਵੈਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ

ਪਧਾਨ ਫਰੂਖਲ-ਗੋਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਠੱਪ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੌਰ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਸੰਨ 1997 ਤੱਕ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਲਟਕਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮੋਟਰ ਵੇਅ ਕੰਪਲੀਟ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਸਰਹੱਦ ਵੱਲ ਕਾਬੁਲ ਵੱਲ ਮੋਟਰ ਵੇਅ ਬਣਾ ਛੱਡੀ ਏ। ਉਹ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੜਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਦੱਸ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਹੋਵੇ। ਖੈਰ ਉਸਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੜਕ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਸਿਰੇ ਤੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। "ਮਾਸਟਰ ਜੀ! ਇਹ ਕੋਈ ਡੇਢ ਸੌ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਏ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੱਤਰ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਦਾ ਏ। ਅਰਜ਼ਾਦ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦੱਸ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਈ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਤੇ ਸਟੋਰ ਵੀ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕਾਹਲ ਨਾਲ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਯੂੜਾਂ ਪੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰਹਾਨ ਦੇ ਮੋੜ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਕਮਾਂਡੋ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਡਿਊਟੀ ਸੰਭਾਲ ਲਵੇਗੀ। ਸੋ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬਰਹਾਨ ਪੁੱਜਣ ਤੇ ਨਵੀਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਲੀ ਕਮਾਂਡੋ ਵੈਨ ਦੀ ਗੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਦਿੱਸ ਪਈ। ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਉਤਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਡਰਾਈਵਰ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਨਾਂ ਪਤਾ ਦੱਸ ਪੁੱਛ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਤੁਰਿਆ।

ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਮੁਸਾਫਰ ਦੇਰ ਤੋਂ ਵੈਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਅੱਕ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਬਾਬਰੂਮ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੇ ਇਛੁੱਕ ਸਨ। ਵੈਨ 'ਚੋਂ ਕਈ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਈਆਂ ਤੇ ਬਾਬਰੂਮ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਮੁਸਾਫਰ ਬੰਦੇ ਜਨਾਨੀਆਂ ਰੁਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇਗਨ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰੁਕ ਕੇ ਇਕ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਦੇ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਬਣੇ ਬਾਬਰੂਮ, ਜੋ ਬੰਦੇ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਸਨ, ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ। ਪਾਣੀ ਧਾਣੀ ਤੇ ਜੂਸ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਮਨ ਪਸੰਦ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਵੈਨ ਵੱਲ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਾਂਦਿਆਂ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੜਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। (ਚਲਦਾ)

ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਉਡਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਵੈਨ ਦੇ ਸਫਰ ਤੋਂ ਅਤੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਸੜਕ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਵਾਹ! ਅਰਜ਼ਾਦ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤਾਂ ਕਮਾਲ ਦੀਆਂ ਬਣਾ ਛੱਡੀਆਂ ਨੇ। ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਗੱਡੀਆਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੋਈ ਟਰੈਫਿਕ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਰਸ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਪਾਸੇ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਟਰੱਕ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੜਕਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਸੜਕ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਿਫਤ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਡਰਾਈਵਰ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਲੱਗਿਆ। ਚਲਦੀ ਵੈਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਤੱਕ ਬੜੇ ਮਾਣਨਾਲ ਬੋਲ ਉਠਿਆ, "ਮਾਸਟਰ ਜੀ! ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਕਮਾਲ ਕਰ ਛੱਡੀ ਏ। ਇਹ ਮੋਟਰ ਵੇਅ ਵਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੱਟੋ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ 1993 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਠੋਕਾ ਤੁਰਕੀ ਦੀ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਲਿਆ ਸੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਾਡੀ ਵੈਨ ਸੌ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੌੜ ਰਹੀ ਸੀ। ਵੈਨ ਚਾਲਕ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ਰਫਤਾਰ ਇਕ ਸੌ ਚਾਲੀ ਤੱਕ ਆਮ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਮਾਂਡੋ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੁਝ ਧੀਮੀ ਚਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਟੋਲ ਪਲਾਜਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਮ ਕਾਰਾਂ, ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲ ਦੇ ਪੈਸੇ ਅਦਾ ਕਰਕੇ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਵੈਨ ਅੱਗੇ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵੇਖ ਕੇਈ ਟੋਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਪਿਆ। "ਸਿੱਖ ਮੁਸਾਫਰ" ਕਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਪੂਰਾ ਸੁਭਾਏਮਾਨ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋਕ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲੰਘਦੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਕੁਝ ਦੂਰ ਉਚੇ ਟਿੱਬੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਥੋਹਾਂ ਨੂੰ

Low Rate Loans

Real Estate Loans

Commercial Loans

Apartment Loans

Construction Loans

Business Loans

Loans up to \$30 Million

Credit or income problems are welcome

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ

ਇਕ 32 ਸਾਲਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਲੜਕਾ, ਜਿਸਨੇ ਬੀ. ਸੀ. ਏ. ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲਈ, ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸ. ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ 408-775-1488

ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕਰੈਡਿਟ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਇਨਕਮ ਘੱਟ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਬੱਸ ਇਕ ਵਾਰ ਫੋਨ ਕਰੋ

For more information Call:-

(408) 307-6331

ਪੰਜਾਬ ਵੱਸਦਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ

ਰਾਮ ਹਰਸ਼ਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਏ
510-355-2040
rhsingh2018@gmail.com

ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਬ, ਮੇਰਾ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ, ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਸਿਰ ਫਖਰ ਨਾਲ ਉੱਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਹੱਡ-ਭੰਨਵੀ ਮਿਹਨਤ। ਦਿਨ ਵਿਚ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਠਾਰਾਂ-ਵੀਹ ਘੰਟੇ ਲੱਤ ਖੜਵੀ, ਭਾਵੇਂ ਗੰਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਹੋਣ, ਭਾਵੇਂ ਝੋਨੇ ਦਾ ਕੱਢੂ, ਭਾਵੇਂ ਟਰੱਕ ਡਰਾਇਵਰੀ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ, ਸਟੋਰਾਂ ਦਾ ਬਿਜਨਸ, ਉਦਯੋਗਿਕ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹੱਥ ਮਾਰ ਲਓ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਗਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਆਣ ਖੜਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪਿੱਛੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਆਰਥਿਕ, ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਸਫਾਈ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਪੈਸਾ ਸਭ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੱਡੇ ਤੇ ਇੰਨਾ ਭਾਰ, ਬਲਦ ਵੀ ਤਕੜਾ, ਪਰ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੇਲਾ ਸੀ ਇਹ ਵੱਟਾਂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਟੱਪ ਕੇ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਭਾਰ ਪਾ ਦਿਓ, ਭੱਜਾ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਸੀ।

ਇਸਨੂੰ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਕੁੱਟਿਆ, ਲਤਾੜਿਆ, ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਹ ਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਪੁੱਤ ਨੇ ਧੌਣ ਕਦੀ ਵੀ ਝੁਕਾਈ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹਦੇ ਡੂੰਘੇ ਜ਼ਖਮ ਛੱਡੇ। ਇਹਨਾਂ ਉਹਨਾਂ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨੇ। 'ਘਰ ਦਾ ਭੇਤੀ ਲੰਕਾ ਵਾਹੇ।' ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਦਿਖਾਵਾ, ਭਾਵੇਂ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਅੰਦਰ ਸਾਫ਼ ਸੀਸੇ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਉਹ ਲੋਕ ਹੀ ਸਨ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੁਰਨ ਦਿੰਦੇ। ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਦਿਖਾਵਾ ਅੱਤ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਹ ਤੇ ਅੰਦਰ ਅੱਤ ਦਾ ਕਰੂਪ। ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਦੌਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਰਾਬ ਘਰ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਦੁੱਧ, ਮਖਣ, ਘਿਓ ਦੇ ਛੰਨੇ ਵੀ ਤਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਵਧੀਆ ਖ ਖੁਰਾਕ ਸ਼ਰਾਬ, ਅਫੀਮ ਆਦਿ

ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਨੂੰਕਹਲੀ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਬਦਲਿਆ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਮ ਹੀ ਨਕਲੀ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਨਿਰੀ ਜ਼ਹਿਰ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਕ ਛੰਨਾ ਛੱਡੋ ਪੂਰਾ ਪੀਪਾ ਘਿਓ ਦਾ ਪੀ ਜਾਓ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਚਿੱਟੇ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਾਨ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੋ। ਸਾਰੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ। ਨਸ਼ਾ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਹੈ। ਬਾਪੂ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਬਹੁਤ ਤਕੜੇ ਸੀ। ਤਕੜਾ ਮਨ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਗਰ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਕਦੀ-ਕਦਾਈਂ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਅੱਧਾ ਦਿਨ ਲੇਟ ਹੋਣ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਛੇ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤਕੜੀ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਹੱਡ ਤੋੜਵੀਂ ਮਿਹਨਤ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ। ਪਰ ਮੋਬਾਇਲ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਕਰੋੜ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਖਾਤਰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਵੱਧ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਪਤਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਫੜਨ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਪਰ ਬੋਲਦ ਜ਼ਰੂਰ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਰ ਵੀ ਇਹਦੇ ਵੱਲੋਂ ਪਈ।

ਵੋਟਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਘੁਣ ਵਾਂਗੂ ਖਾਧਾ। ਸਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵੋਟਾਂ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਪੰਚੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੱਕ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਵੋਟਾਂ ਹੀ ਪਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਸੌ ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ ਹੈ ਪਰ ਵੋਟਾਂ ਵਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਵੋਟਾਂ ਗਿਣਨੀਆਂ ਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਰਾਹ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਝਾੜ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲਿਆ, ਪੈਸੇ ਵੀ ਕਮਾਏ। ਪਰ ਗੁਆਇਆ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ। ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਹੱਥ ਨਾਲ ਟੋਇਆ ਪੁੱਟ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੱਡੀ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 150 ਫੁੱਟ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਖਾਦ ਪਾਓਗੇ ਤਾਂ ਫਸਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੈਠੇ ਰਹੋ ਹੱਥ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ। ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਈਫੋਨ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆ ਗਏ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਣਕ ਤੇ ਝੋਨੇ ਦਾ ਬਦਲਾਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਪਹਿਰਾਵਾ ਗੋਰਿਆਂ ਵਾਲਾ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ, ਤਕਨੀਕ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਰੀ ਰੀਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਗੋਰੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਹੱਡ ਤੋੜਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਘਰ ਦੇ

ਕੰਮ, ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣਾ, ਲੈਣਾ, ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣਾ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਇਕ ਬੰਦਾ ਦਸ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੱਛੜ ਗਏ। ਇਕ ਘਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਜੀਅ ਹਨ। ਪਰ ਕੰਮ ਇਕ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਰੋਜ਼ੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਲੈ ਕੇ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਜੀਅ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਖੁਦ ਦਾ ਖਰਚਾ ਆਪ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜੀਅ ਵੀ ਪੰਜ ਤੇ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪੰਜ, ਆਪ ਹੀ ਗੁਣਾਂ ਕਰ ਲਓ ਕਿੰਨੀ ਕਮਾਈ ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੂਜੇ ਜੀਅ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਕਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸਾਥੀ ਕਈ ਵਾਰ ਦੋ-ਦੋ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਂ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, ਐਤਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਛੋਟੇ ਕੰਮਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਪਿਛਾਹਿੱਚ ਸੋਚਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਛੋਟਾ ਕੰਮ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਮਾੜੀ ਏਤਾ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਢੋਂ ਦੇ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਕਿਉਂ ਸੁੱਟਦੇ ਹੋ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਭਰਨੀ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀ ਭਰੋਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਮਿਲੇਗਾ, ਘਰ ਬੈਠੇ ਹੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਕੱਢੀ ਚੱਲੋ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਖਜ਼ਾਨੇ। ਪਾਣੀ, ਹਵਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਸੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣਯੋਗੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪਲਿਊਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤਨ ਅਣਗਿਣਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਨਰਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸਰੀਰ ਵਾਸਤੇ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਫਿਲਟਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਗੰਦੇ ਤੱਤ ਕੱਢਣਦੇ ਤੇ ਉਹ ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਗੇ ਤੱਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਹੁੰਡਾ ਫੇਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਖੇਡ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਤੱਤ ਕੱਢਾਗੇ ਫਿਰ ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਫਿਲਟਰ ਖਰੀਦੋ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਚੰਗੇ ਤੱਤ ਕੋਲੋਂ ਪਾਵਾਂਗੇ। ਜਿਹਨਾਂ ਪੰਜਬ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਸਕਦੇ ਲੁੱਟ ਲਿਓ।

ਪੰਜਾਬ ਫਿਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਏ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ

ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚਦਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅੱਧਾ ਪੰਜਾਬ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਿਹਨਤੀ ਬਣ ਗਏ, ਉਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਡੱਕਾ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦੇ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬੋਹਵਾ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਮੜਕ ਹੈ, ਅਣਖ ਹੈ, ਮਰਦਾ ਮਰ ਜਾਏ ਪਰ ਵੈਰੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕਿੰਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਜਨਮ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਕਿੰਨੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਏ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਰੰਗ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਅੱਧਾ ਦਿਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਹੀ ਭਰਾ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਸਾਦਾਪਣ, ਹਰਿਆਵਲ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਇੱਧਰ ਹੈ, ਉਢੋਂ ਦਾ ਹੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਧਰ ਵੀ ਇਢੋਂ ਹੀ ਵਾਦੀਆਂ ਰੰਗੀਨ ਨੇ। ਖੇਡਾਂ ਵੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਨੇ। ਕਬੱਡੀ ਮਾਂ ਖੇਡ, ਹਾਕੀ, ਫੁਟਬਾਲ ਸਭ ਸਾਂਝਾ ਏ। ਬੱਸ ਦਿਲ ਇਕ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕੋਈ ਵੀ ਛੋਟਾ-ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬੱਸ ਕੰਮ ਕਰੋ ਸਫਲਤਾ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਗਿਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਨਸ਼ੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੁਸਕ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਖੜ੍ਹਨ ਨਾ ਦਿਓ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਚੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸੇ ਉਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਰਹੇ, ਉਹ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਡੱਟ ਕੇ ਦਿੱਤਾ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹੋ ਹੁਕ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਉਠਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਕਿਰਤ ਕਰੋ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕੋ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਵਿੱਸਰੋ। ਮੇਰਾ ਹੱਸਦਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਆਬ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਗਾਇਕ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ 'ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਡਰੀਮਜ਼' ਨਾਂ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਠਨ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਕੁਲਵੰਤ ਧਾਲੀਆ/ ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਸਾ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਾਂਘ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੇ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵੰਨਗੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਫਲ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੀਟਿੰਗ ਸਾਂਝੇ ਮੰਚ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੇ ਕੱਟਣ ਦੀ ਰਸਮ ਨਾਲ ਹੋਈ।

ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਹੋਸ਼ਟ ਗਿੱਲ ਪਰਦੀਪ ਕਰਨਗੇ। ਜਿਸ ਦੀ ਦਾਖਲਾ ਟਿਕਟ

ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਲਈ ਕੀਮਤੀ ਰੈਂਫਲ ਇਨਾਮ ਕੱਢੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਫਸਟ ਕਲਾਸ' ਏਅਰ ਲਾਈਨ ਦੀ ਟਿਕਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਰੈਂਫਲ ਡਰਾਅ ਕੱਢੇ ਜਾਣਗੇ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਇਹ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਹਿਰਦ ਕਲਾਕਾਰ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਲਈ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਡਰੀਮਜ਼ ਵਰਦਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਵੀ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਵੀ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਲੜਾਈਆਂ, ਨਸ਼ੇ ਅਤੇ ਲੱਚਰਤਾ ਵਰਗੇ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਖਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਏਸ਼ੀਆਨਾ ਟਰੈਵਲ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਹਿੰਮੀ ਨੇ ਨਾਮਵਰ ਸਥਿਨਕ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ 'ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਡਰੀਮਜ਼' ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਮੰਚ 'ਤੇ

ਬਾਂਦੀ, ਬੁਲੰਦ ਅਵਾਜ਼ ਰਾਜੇਸ਼ ਰਾਜੂ, ਦਿਲਦਾਰ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਮਾਣ ਅਵਤਾਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਫਿਲਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਮਲਕੀਤ ਮੀਤ, ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਗਤ ਦੀ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਵਾਜ਼ ਬੀਬੀ ਜੋਤ ਰਣਜੀਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਲਮੀ ਅਦਾਕਾਰ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਬੱਲੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਮੰਚ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਜਿੱਥੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਤਹਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਲੇਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ 'ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਆਡੀਊਟੋਰੀਅਮ' ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਬੀਬੀ

ਪੁੱਤਰ-ਮੋਹ ਦੇ ਪੁਆੜੇ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ 'ਦੁਪਾਲਪੁਰ'
ਸੰਪਰਕ : 001-408-915-1268, E-mail : tdupalpuri@yahoo.com

ਅਹੁਦੇ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਤੇ ਲੋਕ-ਰਾਜ ਦੀ ਰੋਲ'ਤੀ ਪੱਤ ਯਾਰੋ।

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਨੂੰ ਪਿੰਨ ਦੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਉਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਲੱਤ ਯਾਰੋ।

ਮਿੰਨ੍ਹੇ ਮੀਸਣੇ ਚੀਨ ਹੋ ਕਰਨ ਦਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਰਾਈ ਵੀ ਸੱਤ ਯਾਰੋ।

ਵੋਟਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਰੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਵੀ ਗੋਲੀ-ਬਾਰੀ ਦੀ ਕਰੀ ਸੀ ਅੱਤ ਯਾਰੋ।

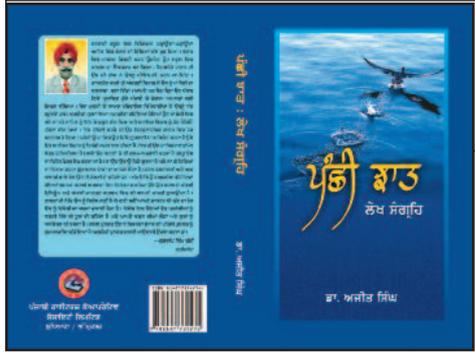
ਭੇਡਾਂ ਵਾਂਗ ਸਿਰ ਚੁੱਕਣਾ ਭੁੱਲਿਆ ਏ 'ਚੋਗੇ' ਖਾਣ ਲਈ ਸਾਬੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ।

ਹੱਕ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਹੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਿਸਦਾ ਪੁੱਤਰ-ਮੋਹ ਵਿਚ ਹੋ ਗਏ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ।

ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੇ 66 ਕਰੋੜ ਭਾਰਤੀ ਮਰੀਜ਼ ਬਣਾਏ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੇ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੇ 66 ਕਰੋੜ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਰੀਜ਼ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ 66 ਕਰੋੜ ਭਾਰਤੀ ਉਸ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀ ਆਬੋ-ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਤੈਅ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਛੇ ਸਾਲ ਹੋਰ ਜਿਉ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਵਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਹਾਰਵਰਡ ਕੈਨੇਡੀ ਸਕੂਲ ਨੇ ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੋਜ ਕਰਨ ਆਏ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਉਰਜਾ ਨੀਤੀ ਇੰਸਟਿਚਿਊਟ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਤੇ ਅਸਲ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਾਪਣ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਜਾਂਚ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ

ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਡੇਟਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ ਜਰਮਾਨੇ ਲਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਉਤੇ ਪੈ ਰਹੇ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਿਮਾਰ ਵੀ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਵੇਂ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਧਾਰਤ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਹਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਨਾਪਣ ਤੇ ਘਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਉਪਰ ਨਜ਼ਰ ਚੌੜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਇਤਿਹਾਹ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਸੁਰਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਲੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਹੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਜਾਣਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਮੋਹਰਬਾਨੀ ਕਰ ਕੇ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤੋਹਫੇ ਅਤੇ ਜਾਗੀਰਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੇ ਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਨੋਂ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਨ ਕਲਯੁਗ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਉਸ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁਧ ਢਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਲਯੁਗ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲਈ ਵਿਸਾਖ ਸੂਦੀ ੩ (੨੦ ਵਿਸਾਖ) ਸੰਮਤ ੧੯੨੬ ਅਰਥਾਤ ੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੬੯ ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਏ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਜ਼ਿਲਾ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ਇਕ ਬਾਲਕ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸੇਧ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਵੇਹਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਾਲਣ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵਾਂ ਧਰਮ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲਗਾ। ਰਾਏ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਨਾਮ ਪਿਛੋਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁਸ਼ਿਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਾਲਕ ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ (ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਨ ਦਾਸ) ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਲਾਡਲਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਆਮ ਬਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੂ, ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਇਰ ਪਠਾਇਆ।
ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਤਕ ਪੂਰਨ ਮਾਸੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਭੈਣ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੫੨੧ ਨੂੰ ਨਾਨਕੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਚਾਹਲ ਤਹਿਸੀਲ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕੀ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵੀਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਵੀਰੇ ਨਾਲ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਤਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵੱਖਰੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਾਲੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੰਤ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਘਰੋਂ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਨਾ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਗੁਸਾ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਵੀਹ ਰੁਪੈ ਦੇ ਕੇ ਲਾਭਵੰਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਘਰ ਪੁਜੇ ਸੀ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਚਪੇੜ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੀਰੇ ਦੀ ਤਰਫਦਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਜਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਮਨ, ਖੜੀ, ਵੈਸ਼ ਅਤੇ ਸੂਦਰ। ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚ ਜਾਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਨੀਚ ਜਾਂ ਨੀਵੀਂ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਉਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਨੀਚ ਜਾਤ ਤੋਂ ਭਿੰਟ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਿਹਨਾਂ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਿੰਸਾ ਲਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਤਰੰਨਮ ਵਿਚ ਗਜ਼ਲ ਗੀਤ, ਗਜ਼ਲ ਗਾ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੱਤਰ ਗੋਗੀ ਸੰਧੂ ਨੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ ਦੀ ਗਜ਼ਲ ਮਨਜੀਤ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਨਾ ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਹਾਣੀਆ ਗੱਲ ਗੋਰ ਨਾਲ ਸੁਣੀ, ਲਾ

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਤਿਤੁ ਸਚੈ ਦਰਬਾਰਿ

ਹਨ। ਸੁਦਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਲੜਕੇ ਦੇ ਦਾਸ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹੋ ਜਾਣ ਉਪਰ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਜਨੇਊ ਪਾਏ ਹਨ। ਜਨੇਊ ਇਕ ਸੂਤਰ ਦਾ ਧਾਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਦਿਨ ਮਿਥ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਸਾਕ ਬੁਲਾ ਕੇ ਰਸਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਜਨੇਊ ਪਾ ਦੇਣ ਦਾ ਦਿਨ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬੁਲਾਏ ਗਏ। ਪ੍ਰੋਹਤਾਂ ਨੇ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਬਾਲਕ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਧਾਗਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਨੇਊ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚੀ ਜਾਤ ਦੀ ਨਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬੰਦਾ ਸੂਦਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਨੂੰ ਵਸਦੇ ਰਹਨ ਲਈ ਅਸੀਸ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਅਜੇਹਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕੇ ਪਹਲੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਉਜੜ ਕੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਣਗੇ ਚੰਗਾ ਹੀ ਵਰਤਾਵ ਕਰਨਗੇ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਵਰਤਾਵ ਕਰਨਾ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਿੰਡ ਇਥੇ ਹੀ ਵਸਦੇ ਰਹਿਣ ਕਿਉਂ ਜੋ ਜੇ ਉਓਹ ਕੀਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਭੈੜਾ ਵਰਤਾਵ ਹੀ ਕਰਨਗੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਸੀਸ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਜੀਬ ਕੌਤਕ ਰਚਾ ਕੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਸੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ ਪੰਡਿਤ ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਇਕਠਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੇਸ਼ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਲਾਹੌਰ ਪੁਜੇ ਉਥੇ

ਮਿਠੇ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਹੀ ਠੀਕ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜੀਵਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਸਾਖੀਆ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਛੋਟਿਆ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵਡਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਵਰਤਾਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ : ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥ ਸਿਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰਾਇਰਾ ਅਤਿ ਦੀਰਘ ਅਤਿ ਮੁਚੁ ॥ ਓਇ ਜਿ ਆਵਹਿ ਆਸ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਨਿਰਾਸੇ ਕਿਤੁ ॥ ਫਲ ਫਿਕੇ ਫਲ ਬਕਬਕੇ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਹਿ ਪਤ ॥ ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ ॥ ਸਭੁ ਕੇ ਨਿਵੈ ਆਪ ਕਉ ਪਰ ਕਉ ਨਿਵੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੂ ਤੋਲੀਐ ਨਿਵੈ ਸੁ ਗਉਰਾ ਹੋਇ ॥ ਅਪਰਾਧੀ ਦੂਣਾ ਨਿਵੈ ਜੋ ਹੋਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ ॥ ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਕੁਸੁਧੇ ਜਾਹਿ ॥੧॥ (ਅੰਗ ੪੨੦)

ਡਾਕਟਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਟਕਪੂਰਾ
drsinghajit@gmail.com
585-305-0443

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੇ ਖਾਧਾ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ? ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕੇ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਧਨੀ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਕੋਈ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਹ ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ ਬਘਿਆੜ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਭੁਖਾ ਹੈ ਅੱਜ ਉਹ ਰਾਵੀ ਕੋਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਭੁਖਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦਾ ਖਾਧਾ ਭੋਜਨ ਉਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਾ, ਤੂੰ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈਂ। ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਜੂਨ ਵਿਚੋਂ ਕਢੋ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਰਾਵੀ ਪਰ ਜੂਹ ਵਿਚ ਪੁਜਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਸਾਰਾ ਭੋਜਨ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਉਹ ਰੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ। ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜੂਨ ਕੱਟੀ ਗਈ ਹੈ।

ਬਾਲ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਚੀ ਜਾਤ ਵਾਲੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਉਥੇ ਅਤੇ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਚੀ ਸੁਚੀ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਹੀ ਉਚਾ ਸੁਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੀਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨੀਚ ਅਤੇ ਭਿੰਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਗਾ ਤਾਂ ਕਚਾ ਹੈ ਇਹ ਮੈਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਕੇ ਟੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਪਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਧਾਗੇ ਨੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇਣੀ ਹੈ ਅਸਲੀ ਮਾਣ ਅਤੇ ਵਡਿਆਈ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਨੇਕੀ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾ ਕੇ ਹੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਇਹੋ ਹੀ ਜਨੇਊ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਦਸੋ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ (ਜੋ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ) : ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥ ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥ ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥ ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੈ ਪਾਇ ॥ (ਸਲੋਕ ਮ: ੧, ਅੰਗ ੪੨੧)

ਇਸ ਤਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨੇਊ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਹਿਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੋ ਸੇਵਕਾਂ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਸਮੇਂ ਬਾਲਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਆਪ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਰਾਤ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰੁਕੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਚਲਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਆਖਣ ਲਗੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵਰ ਦੇ ਕੇ ਜਾਓ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਜੜ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਗਲੇ ਪਿੰਡ ਵਲ ਚਲ ਪਏ। ਅਗਲੇ ਪਿੰਡ ਪੁਜੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਸੀ ਸਗੋਂ ਮਾਤਾ ਵਰਤਾਵ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਜਾਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਕੀ ਵਰ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੇ ਵਸਦੇ ਰਹੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁਛਣ ਲਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਜੜ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੈੜਾ ਵਰਤਾਵ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਧਨਾਢ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਰਾਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾ ਦਿਓ ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਛਕ ਲਵਾਂਗੇ। ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੇ ਸਭ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਦਾਨ ਵੀ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਪੁਜੇਗਾ। ਸਭ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਫਾਰਗ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਰਜਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਦਾਨ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਡੇ ਵਡੇਰੇ ਸਭ ਆਨੰਦਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੇ ਖਾਧਾ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ? ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕੇ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਧਨੀ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਕੋਈ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਹ ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ ਬਘਿਆੜ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਭੁਖਾ ਹੈ ਅੱਜ ਉਹ ਰਾਵੀ ਕੋਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਭੁਖਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦਾ ਖਾਧਾ ਭੋਜਨ ਉਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਾ, ਤੂੰ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈਂ। ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਜੂਨ ਵਿਚੋਂ ਕਢੋ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਰਾਵੀ ਪਰ ਜੂਹ ਵਿਚ ਪੁਜਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਸਾਰਾ ਭੋਜਨ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਉਹ ਰੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ। ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜੂਨ ਕੱਟੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕੇ ਵੇਹਲਤਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਮੁਥਾਜਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ

ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ ॥ ਸਭੁ ਕੇ ਨਿਵੈ ਆਪ ਕਉ ਪਰ ਕਉ ਨਿਵੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੂ ਤੋਲੀਐ ਨਿਵੈ ਸੁ ਗਉਰਾ ਹੋਇ ॥ ਅਪਰਾਧੀ ਦੂਣਾ ਨਿਵੈ ਜੋ ਹੋਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ ॥ ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਕੁਸੁਧੇ ਜਾਹਿ ॥੧॥ (ਅੰਗ ੪੨੦)
ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮਿਠਤ ਹੀ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਦਾ ਹੀ ਨਿਚੋੜ ਹੈ ਨਿਵਾਣ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਜੇਕਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਮਾੜੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਿਰ ਨਿਵਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਸੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਵਸਤੁ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਔਰਤ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਔਰਤ ਦਾ ਸਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਔਰਤ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ : ਮ: ੧ ॥ ਭੰਡਿ ਜੰਮੀਐ ਭੰਡਿ ਨਿੰਮੀਐ ਭੰਡਿ ਮੰਗਣ ਵੀਆਹੁ ॥ ਭੰਡਹੁ ਹੋਵੈ ਦੋਸਤੀ ਭੰਡਹੁ ਚਲੈ ਰਾਹੁ ॥ ਭੰਡੁ ਮੁਆ ਭੰਡੁ ਭਾਲੀਐ ਭੰਡਿ ਹੋਵੈ ਬੰਧਾਨੁ ॥ ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ॥ ਭੰਡਹੁ ਹੀ ਭੰਡੁ ਉਪਜੈ ਭੰਡੈ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਭੰਡੈ ਬਾਹਰਾ ਏਕੋ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥ ਜਿਤੁ ਮੁਖਿ ਸਦਾ ਸਾਲਾਹੀਐ ਭਾਗਾ ਰਤੀ ਚਾਰਿ ॥ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਤਿਤੁ ਸਚੈ ਦਰਬਾਰਿ ॥੨॥ (ਅੰਗ ੪੨੩)
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਹਨ ਉਸ ਵਿਚ ੧੯ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ੯੨੪ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਬਾਰਹਮਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਮਾਰਗ ਉਪਰ ਚਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਚਾਰ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਬਿਨਾ ਜਾਤ ਪਾਤ ਵਿਚਾਰੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਥ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੀ ਚੁੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਪਰੰਤੂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠੀਕ ਮਾਰਗ ਉਪਰ ਚਲਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਪੰਥ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਇਕੱਤਰਤਾ

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ- ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ/ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਇਕੱਤਰਤਾ ਬੀਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਆਬਰਨ ਬੁਲੇਵਰ ਮਾਉਂਟੇਨ ਮਾਈਕ ਪੀਜ਼ਾ ਤੇ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜਗਿਆਸੂ, ਰਾਨੇਸ਼ਵਰ ਸੂਰਾਪੁਰੀ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਚੱਤੁ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਰਾਏ ਖਾਨਖਾਨਾ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਢੇਰੀ, ਜਰੂਰੀ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਵੰਤ ਸੀਮਾਰ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਮੀ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਿਹਨਾਂ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਿੰਸਾ ਲਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਤਰੰਨਮ ਵਿਚ ਗਜ਼ਲ ਗੀਤ, ਗਜ਼ਲ ਗਾ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੱਤਰ ਗੋਗੀ ਸੰਧੂ ਨੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ ਦੀ ਗਜ਼ਲ ਮਨਜੀਤ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਨਾ ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਹਾਣੀਆ ਗੱਲ ਗੋਰ ਨਾਲ ਸੁਣੀ, ਲਾ

ਕੇ ਕੰਨ ਹਾਣੀਆ। ਜਸਵੰਤ ਜੱਸੀ ਸੀਮਾਰ ਨੇ- ਕੋਲ ਸੀ ਤਾਂ ਤੇਰਿਆਂ ਨਹੋਰਿਆਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਦੂਰ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਤੇਰੇ ਝੋਰਿਆਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ। ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲੀ ਨੇ ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ, ਕਿਤੇ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲ। ਬਿੱਕਰ ਕੰਮੇਆਣਾ ਨੇ ਗਜ਼ਲ, ਅਜੈਬ ਚੀਮਾ ਨੇ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ ਸਿਵਤ ਕਰਦਾ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ। ਗੁਰਪਾਲ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਟੂਰ ਬਾਰੇ ਤਜਰਬਾ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਚੁੱਕਿਆ...

ਏਸ਼ੀਆ ਚੈਂਪੀਅਨ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਆਖਰ ਮੌਤ ਹੱਥੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਆਖਰੀ ਮੌਕੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਮਦਦ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। 18 ਅਗਸਤ 2018 ਨੂੰ ਉਹਨੇ 64 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਤੀ ਵਾਕਰ ਸੀ। ਬੈਂਕਾਕ ਦੀਆਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਖੇਡਾਂ (1978) ਦੀ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੇਜ਼ ਤੌਰ (ਵਾਕ) ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦੋ ਵਾਕਰਾਂ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਵੇਲਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਚੌਗ ਬੈਂਗ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਯਕੀਨ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਪਛਾੜਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਟਿੱਲ ਲਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਗਰੋਂ ਨਾ ਲਾਹ ਸਕੇ। ਹਾਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਿਹਾ। ਸਟੇਡੀਅਮ 'ਚੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਵਾਕ ਜਦੋਂ ਮੁੜ ਸਟੇਡੀਅਮ 'ਚ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਦਰਸਕ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਵਾਕ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ 200 ਮੀਟਰ ਰਹਿ ਗਏ। ਵਿੱਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਟੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਜ਼ੋਰ ਮਾਰਿਆ। ਅਖੀਰਲੇ 100 ਮੀਟਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹਾਕਮ ਨੇ ਮਨ 'ਚ ਕਿਹਾ, "ਮਰ ਜਾਹ ਹੁਣ! ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ। ਮਗਰੋਂ ਭਾਵੇਂ ਗੁਲੂਕੋਜ਼ ਈ ਲੱਗਦਾ ਫਿਰੇ!"

ਫੀਤਾ ਅਜੇ 10 ਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸੀ ਕਿ ਹਾਕਮ ਇਕ ਮਲੇਸ਼ੀਆਈ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਬਰੇ-ਬਰਾਬਰ ਦਿਸਣ ਲੱਗੇ। ਹਾਕਮ ਨੇ ਅਖੀਰਲਾ ਹੰਡਲਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਛਾਤੀ ਫੀਤੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਛੋਹੀ। ਸਟੇਡੀਅਮ ਤਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ ਪਰ ਹਾਕਮ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਨੇ ਤਾਤੀਆਂ ਦਾ ਡੁੱਬਦਾ ਸ਼ੋਰ ਸੁਣਿਆ। ਜਦੋਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਰਸਾਂ ਦੀ ਵਧਾਈ ਉਹਦੇ ਕੰਨੀ ਪਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਉਹਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ। ਵਾਕ ਦਾ ਟਾਈਮ ਨਿਕਲਿਆ: 1 ਘੰਟਾ 31 ਮਿੰਟ 54.04 ਸੈਕਿੰਡ ਜੋ ਏ-

ਸ਼ਿਆਈ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਸੀ। ਇੰਜ ਭੱਠਲਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜਿਆ ਮੁੰਡਾ ਬਰਾਸਤਾ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣ ਗਿਆ।

1979 ਵਿੱਚ ਟੋਕੀਓ ਦੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਟ੍ਰੈਕ ਐਂਡ ਫੀਲਡ ਮੀਟ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਕੁਲ ਦੋ ਸੋਨ ਤਗਮੇ ਜਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ। ਹਾਕਮ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਗਮਾ ਗਲ ਪਾਈ ਬਤੀ ਹੁੱਬ ਨਾਲ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਉਤਰਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਫਸਟ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਨਗੇ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਵੱਲੀਆਂ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕੋਈ ਖਿਡਾਰੀ ਚਾਰ ਟੋਲੇ ਵਧੀਆ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਉਹਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਏਸ਼ੀਆ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਨ ਦੀ ਜੁਝਾਰੂ ਜਿੱਤ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖਾਸ ਨੋਟਿਸ ਨਾ ਲਿਆ। ਅਣਗੌਲੇ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਉਸ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜੀ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖੀ, "... ਅੱਗੇ ਸਮਾਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੀਰ ਜੀ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਪੇਪਰ 'ਚ ਕੁਝ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਵੀਰ ਜੀ ਮੈਂ ਟੋਕੀਓ ਤੋਂ ਵੀ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਨਾ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿਟ ਨੇ

ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ... ਵੀਰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਲੰਪਿਕ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਸੁੱਖ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ। ਇਕ ਫੋਟੋ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਦੂਸਰੀ ਫੋਟੋ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੀ ਭੇਜਾਂਗਾ..." ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਵਾਰ ਏਸ਼ੀਆ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੇ ਘੱਟ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਤਲਵੰਡੀ ਖੁਰਦ ਦੇ ਵਾਕਰ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਸੀ? ਉਹ 50 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਵਾਕ ਦਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨ ਸੀ ਤੇ ਰੋਮ ਦੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ (1960) ਵਿੱਚ ਅੱਠਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ 'ਨਾਂ ਕੱਟੀਆ' ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਭਾਵ ਰਿਟਾਇਰਡ ਫੌਜੀ! ਏਸ਼ੀਆ ਯਾਨੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਵਾਰ ਮੀਰੀ ਆਉਣਾ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਅਣਗੌਲੀ ਹੀ ਰਹੀ। ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ 18 ਅਗਸਤ 1954 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਭੱਠਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਬੁੜ੍ਹੇ-ਟੱਟੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਛੇਵੀਂ ਤਕ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਿਆ। ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟ ਦਾ ਭਜਾਇਆ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਰਸਾਣੀ ਦੇ ਕਰਤੋਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਵੱਟ 'ਚ ਮੱਕੀ ਗੁੱਡਦਾ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਰੰਬਾ ਸੁੱਟ ਕੇ ਭੱਜ ਨਿਕਲਿਆ ਪਰ ਸਾਧ ਬਣਨ ਦੀ ਥਾਂ 6ਵੀਂ ਸਿੱਖ ਰਜਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਜਾ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ। ਮੇਰਠ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਉਸਤਾਦਾਂ ਨੇ

ਰਗੜਬਾਲੇ ਕੱਚੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਭੱਜਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਪਰ ਭੱਜ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਅਖੀਰ ਉਹੀ ਭੱਜ ਭਜਾਈ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਕਰ ਬਣਾ ਗਈ ਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਜਿੱਤ-ਮੰਚ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਗਈ। ਏਸ਼ੀਆ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਇਕੀ ਮਿਲ ਗਈ ਅਤੇ ਮੰਗਣਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ 5100 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸ਼ਾਨ ਪਾਇਆ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਜਿੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਭਰਿਆ ਸੀ, ਉਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਪ ਹੋਇਆ। 1981 ਵਿੱਚ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਉਹਦੀ ਲੱਤ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਵਾਕ ਫਿਰ ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ? 1972 ਤੋਂ 87 ਤੱਕ ਫੌਜੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਬਿਨਾਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਤੰਗ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਬਿਮਾਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਨਾਲੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਗਰੂਰ ਇਲਾਜ ਚੱਲਿਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਮੁੱਕ ਗਈ ਤਾਂ ਇਲਾਜ ਲਈ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਰਕਾਰ ਜਾਗੀ। ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਵਾਕ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਮਰ ਜਾਹ ਹੁਣ! ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ।" ਬਰੈਟਨ 'ਚ ਬੈਠਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੰਗਰੂਰ 'ਚ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ?

ਬਲਖ਼ ਤੇ ਬੁਖਾਰੇ ਦਾ ਜਾਦੂ

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਵਤਨ ਪਰਤ ਆਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਆਖਦਾ ਹੈ, "ਜੋ ਸੁੱਖ ਛੱਜੂ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ, ਉਹ ਬਲਖ਼ ਨਾ ਬੁਖਾਰੇ।" ਆਖਰ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ਇਹ ਬਲਖ਼ ਅਤੇ ਬੁਖਾਰਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਇੰਨੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸ਼ਹਿਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ?

ਬਲਖ਼: ਬਲਖ਼, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜੋ 3,000 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਜ਼ਬੇਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਜ਼ਾਰ-ਏ-ਸ਼ਰੀਫ ਤੋਂ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਪਾਰਸੀ ਧਰਮ ਦਾ ਉਘਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਯੂਨਾਨੀਆਂ, ਹੂਣਾਂ, ਅਰਬਾਂ, ਮੰਗੋਲਾਂ, ਇਰਾਨੀਆਂ, ਉਜ਼ਬੇਕਾਂ ਅਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਾਮ ਬਖ਼ਤਰੀ ਸੀ ਜੋ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵਿਗੜ ਕੇ ਬਲਖ਼ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਿਕੰਦਰ ਮਹਾਨ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ 327 ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਧੀ ਰੁਖਸਾਨਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ, ਪਰ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਜੰਗ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ (60,000) ਲੋਕ ਵੱਸਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਲੋਂ ਮਲਬੇ ਦਾ ਢੇਰ ਵੱਧ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਚੰਗੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਮੌਲਾਨਾ ਰੂਮੀ, ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਦੇਹਲਵੀ, ਸ਼ਹੀਦ ਬਲਖੀ, ਐਵੀਸੀਨਾ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਰਾਬੀਆ ਬਲਖੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਏ ਸਨ। ਰੋਸ਼ਮੀ ਰਾਹ (ਸਿਲਕ ਰੂਟ) ਉੱਪਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਇੱਥੇ ਰੋਂਣਕ ਲਗਾਈ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਬਹੁਤ ਦੌਲਤਮੰਦ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬੁਖਾਰਾ: ਇਹ ਉਜ਼ਬੇਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਜੋ 2,500 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ 140 ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮਾਰਕਾਂ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਾਇਬਘਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਈ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਰੋਸ਼ਮੀ ਰਾਹ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਪਾਰ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੂਨੈਸਕੋ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ

ਐਲਾਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬੁਖਾਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਝਗੜੇ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਇਰਾਨੀਆਂ, ਅਰਬਾਂ, ਮੰਗੋਲਾਂ, ਉਜ਼ਬੇਕਾਂ ਅਤੇ ਰੂਸੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਾਰਕ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵੇਖਣਯੋਗ ਸਮਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਲਿਆਨ ਮੀਨਾਰ, ਕਲਨ ਮਸਜਿਦ, ਮੀਰੇ ਅਰਬ ਮਦਰੱਸਾ, ਲਬੋ ਹੌਜ਼, ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦੀਨ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਬੁਖਾਰਾ ਕਿਲਾ, ਚਸ਼ਮਾ ਅਯੂਬ ਮਕਬਰਾ, ਇਸਮਾਈਲ ਸਮਾਨੀ ਮਕਬਰਾ, ਚਾਰਮੀਨਾਰ, ਮਾਗੋਂਕੀ ਅਟਾਰੀ ਮਸਜਿਦ ਅਤੇ ਹਮਦਾਨੀ ਮਸਜਿਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਅਰਬੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਦੀਨਾਤ-ਅਲ-ਸੂਫ਼ਰੀਆ ਭਾਵ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਲੱਖਾਂ ਸੈਲਾਨੀ ਬੁਖਾਰਾ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਸਥਿਤ ਮੁੱਖ ਸਮਾਰਕ

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: ਕਲਿਆਨ ਮੀਨਾਰ: ਇਹ ਮੀਨਾਰ ਬੁਖਾਰਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬੁਲੰਦ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਜਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮੌਤ ਦਾ ਮੀਨਾਰ ਸੀ। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉੱਪਰੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਉਚਾਈ 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਉਚਾਈ 150 ਫੁੱਟ ਅਤੇ ਵਿਆਸ ਨੀਂਹ ਤੋਂ 30 ਫੁੱਟ ਅਤੇ ਛੱਤ ਤੋਂ 20 ਫੁੱਟ ਹੈ। ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਇਹ ਇਮਾਰਤ ਮੀਲਾਂ ਦੂਰ ਤੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਲਨ ਮਸਜਿਦ: ਇਸ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਉਸਾਰੀ 1514 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈ। ਇਹ ਸਮਰਕੰਦ ਦੀ ਬੀਬੀ ਖਾਨਮ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਨਕਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ 12,000 ਵਿਅਕਤੀ

ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਵਰਾਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ 300 ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਤੰਭ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨੱਕਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਉਕਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਗੁੰਬਦਾਂ ਉੱਪਰ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਟਾਈਲਾਂ ਜੜੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਬੇਹੱਦ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੀਰ-ਏ-ਅਰਬ ਮਦਰੱਸਾ: ਇਸ ਮਦਰੱਸੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਬੁਖਾਰੇ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਉਬੈਦੁੱਲਾਹ ਖਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁੱਲਾ ਯਮਨੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ 1536 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਮੀਰ-ਏ-ਅਰਬ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ 3,000 ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਲੱਗੇ ਸਨ।

ਲਬੋ ਹੌਜ਼: ਇਹ ਇੱਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਘਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ 1622 ਵਿੱਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਹੌਜ਼ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ,

ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਨਹਾਉਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਰੂਸੀਆਂ ਨੇ 1930 ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਨਹਾਉਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਚਸ਼ਮਾ ਅਯੂਬ ਮਕਬਰਾ: ਚਸ਼ਮਾ ਅਯੂਬ ਰੇਗਿਸਤਾਨੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਮਤਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਗਾਥਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਅਯੂਬ ਨੇ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਲਾਠੀ ਮਾਰ ਕੇ ਇਸ ਚਸ਼ਮੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਔਸ਼ਧੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚਸ਼ਮੇ ਉੱਪਰ ਸਮਾਰਕ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਤੈਮੂਰ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਇਸਮਾਈਲ ਸਮਾਨੀ ਮਕਬਰਾ: ਇਹ ਇਮਾਰਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਸਮਾਈਲ ਸਮਾਨੀ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਸਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਬੁਖਾਰਾ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਰਸੀ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ ਕਲਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਵਰਤਿਆ

ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਬੁਖਾਰਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਸਮਾਰਕ ਹੈ। ਚੰਗੇਜ਼ ਖਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਮਾਰਕ ਹੜ੍ਹ ਕਾਰਨ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਦੱਬਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਇਸ ਮਕਬਰੇ ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ। ਚਾਰ ਮੀਨਾਰ: ਇਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਅਮੀਰ ਵਪਾਰੀ ਖਲੀਫ ਨਿਆਜ਼ ਕੁਲ ਨੇ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਾਰਕ ਦੀ ਖੂਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਮੀਨਾਰ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਮੀਨਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਧਰਮਾਂ ਇਸਾਈ, ਪਾਰਸੀ, ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਖੁਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਬੁਖਾਰੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਸਮਾਰਕ ਹੈ। ਬੁਖਾਰਾ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ 82 ਫੀਸਦੀ ਉਜ਼ਬੇਕ, 6 ਫੀਸਦੀ ਰੂਸੀ, 4 ਫੀਸਦੀ ਤਾਜਿਕ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤਾਤਾਰ, ਤੁਰਕ ਅਤੇ ਕੋਰੀਅਨ ਆਦਿ ਹਨ। ਹੁਣ ਬੁਖਾਰਾ ਬਹੁਤ ਆਧੁਨਿਕ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਵਾਲਾ ਐੱਮ 37 ਸਾਹਰਾਹ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਰਕਮੇਨਿਸਤਾਨ, ਉਜ਼ਬੇਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬਾਰਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ 95011-00062

ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਸਿਆਲ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਸਰਦੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਇਸਲਾਮੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਮੁਹੰਮਦ ਬੁਖਾਰੀ, ਕੁਮਰੀ, ਬਲਮੀ, ਅੱਬੂਬਕਰ ਨਰਸਖੀ, ਸੈਦੂਦੀਨ ਔਫੀ, ਹਜ਼ਰਤ ਜਲਾਲੂਦੀਨ ਸੁਰਖਪੋਸ਼, ਬਹਾਉਦੀਨ ਨਕਸਬੰਦ ਅਤੇ ਮੀਰ ਸੱਯਦ ਅਲੀ ਹਮਦਾਨੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੁਖਾਰਾ ਜਾਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੌਸਮ ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਾਰਚ ਅਪਰੈਲ ਤਕ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਸਥਾਨਕ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ?

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਫਰੀਮਾਂਟ
(ਪਿੰਡ ਪੁਰਾਣੇ ਵਾਲਾ, ਮੋਗਾ)
408-857-4455

ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਇਨਸਾਨ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਤਾਨਸੈਨ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਰਤਨ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਨਸੈਨ ਅਸਮ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੋਂ ਅਕਬਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਾਨਸੈਨ ਦੇ ਮਗਰ ਬੰਦੇ ਭੇਜ ਕੇ, ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਇਕਪਾਸ ਰਾਗ ਪਲਹਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਨੌ-ਬਰ-ਨੌ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੰਗੀਤ ਢਾਡੀਆਂ, ਕਵੀਸਰਾਂ ਤੇ ਗੁੰਮਤਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੋਗਾਣਾ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੀ ਦੋਗਾਣਾ ਗਾਇਕ ਜੋਤੀ ਚਾਂਦੀ ਰਾਮ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਸਾਂਤੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਜੋਤੀਆਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਦੌਰ ਚੱਲੇ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਦੀਕ-ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ, ਦੀਦਾਰ ਸੰਧੂ- ਸਨੇਹ ਲਤਾ, ਹਾਕਮ ਬਖਤੜੀ-ਦਿਲਜੀਤ ਕੌਰ ਵਰਗੀਆਂ ਜੋਤੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖਰ ਸੀ। ਫਿਰ ਚਮਕੀਲਾ ਆਇਆ। ਬਹੁਤ ਚੀਕਾਂ ਵੀ ਵੱਜੀਆਂ ਤੇ ਤੋਏ ਤੋਏ ਵੀ ਹੋਈ। ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਲੱਚਰਤਾ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੌਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚਾਮਕੀਲੀ ਹੋਈ ਮੁੰਡੀਹਰ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਤੇ ਚਮਕੀਲਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮਸਾਲਾ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰੀ ਗਿਆ। ਨਤੀਜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

ਇਕ ਯੁੱਗ ਆਇਆ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦਾ ਜੋ ਉਸਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨ ਤੱਕ 'ਕਲੀਆਂ ਦਾ ਯੁੱਗ' ਬਣ ਕੇ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਾਣਕ ਕੋਈ ਬਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਉਸਨੇ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਜੰਮਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਯੁੱਗ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦਾ ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਾਰਿਸ ਭਰਾ ਤੇ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਯੁੱਗ ਹੈ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਏਕੇ ਕਰਕੇ ਚੱਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇਕ ਯੁੱਗ ਆਇਆ ਲੱਚਰਤਾ ਦਾ ਯੁੱਗ। ਇੱਥੇ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਕਲਾਕਾਰ' ਸਮਝ ਬੈਠਾ। ਇਸ ਯੁੱਗ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਬੇਅਦਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਤੁੱਕਾ ਚੱਲ ਵੀ ਗਿਆ ਤੇ ਕਈ ਉਜੜ ਵੀ ਗਏ। ਇਕ ਨੱਕ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਨੇ ਸੈਂਕੜੇ 'ਕਲਾਕਾਰ' ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਬਠਿੰਡਾ ਮਾਰਕਾ 'ਲੇਖਕ' ਤਰਜਾਂ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਰਾਹੀਂ

ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰਕੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਬਣ ਗਿਆ ਪਰ ਵਿਰਸਾ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੰਗੇ ਕਲਾਕਾਰ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਘਰੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਫੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੋਟ ਅਸਮਾਨੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਬੋੜੇ ਵਿਚ ਸਾਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਵਿਹਲੇ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਖਰੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਫੂ ਖਾਂ ਦੇ ਸਾਲੇ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਪੰਜਾਬੋਂ ਆਇਆਂ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਹੀ ਹੋਜ਼ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਗਾਇਕ ਹੋਵੇ, ਸਾਧ ਹੋਵੇ, ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਹੋਵੇ, ਪੁੱਛੇਸਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਮਾੜਾ-ਮੋਟਾ ਰਸੂਖਦਾਰ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਘਰੀਂ ਲਿਜਾ ਕੇ ਜਿਹੜੀ 'ਸੇਵਾ' ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਲਿਖਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਝਿਜਕ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਤਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹੀ ਸਰਧਾਲੂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਬੇ ਦੀ

ਬੁੱਕਲ ਬੈਠ ਕੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਤੇ ਆਪਣੀ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ। ਗਾਇਕ ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ ਤੋਂ ਬੁੱਕਾਂ ਦੇ ਬੁੱਕ ਪੈਸੇ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ 60

ਗਰੁੱਪ ਵਾਲੇ ਅਵਤਾਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਸਹੋਤਾ ਤੇ ਗਿੱਲ ਭਰਾ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਖਵੰਤ ਸੁੱਖੀ ਵਧੀਆ ਗਾਇਕ ਹੈ।

ਦੀ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲਿਸਟ ਜੋਤ ਰਣਜੀਤ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਢਾਡੀ ਲੜਕੀ ਹੈ। ਮੰਗਜੀਤ ਮੰਗਾ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸਾਥੀ ਵਧੀਆ ਕਲਾਕਾਰ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਲਾਕਾਰ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੇ ਤਾਂ ਲਿਸਟ ਲੰਮੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕਰਦੇ? ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਏਸ਼ੀਆਨਾ ਟਰੈਵਲਜ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਸਵੰਤ ਮਹਿੰਮੀ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ 'ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਡਰੀਮਜ਼' ਨਾਂ ਦੇ ਮੰਚ ਤੇ ਲੋਕਲ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦਾ ਸਪੂਤ ਧਰਮਵੀਰ ਧਾਂਦੀ, ਦਿਲਦਾਰ ਗਰੁੱਪ ਵਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਮਿੱਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਮਾਲਕ ਰਾਜੇਸ਼ ਰਾਜੂ ਤੇ ਕਵੀਸਰੀ 'ਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲਿਸਟ ਜੋਤ ਰਣਜੀਤ ਹੋਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਫਿਲਮੀ ਹਸਤੀ ਤੇ ਗਾਇਕ ਬੱਲੂ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਵੀ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਮਲਕੀਤ ਮੀਤ ਹੋਰੀ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਮਾਣ ਹਨ।

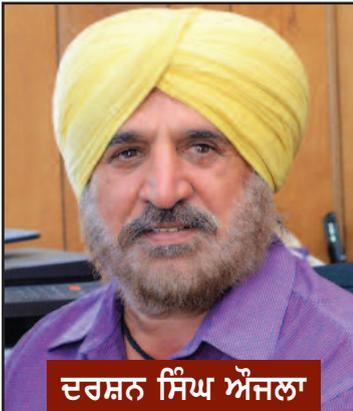
ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੁਲਵੰਤ ਉਭੀ ਤੇ ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੋ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚੋ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸ਼ੋਅ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰੀਏ ਤੇ ਨਵੀਂ ਪਿਰਤ ਪਾ ਕੇ ਲੋਕਲ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਬਖਸੀਏ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਸੂਬ ਕਲਾਕਾਰ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀਓ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁੱਕੀਏ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇਈਏ, ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਜੱਫੇ ਫਿਰ ਮਾਰ ਲਿਓ।

ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ

ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ

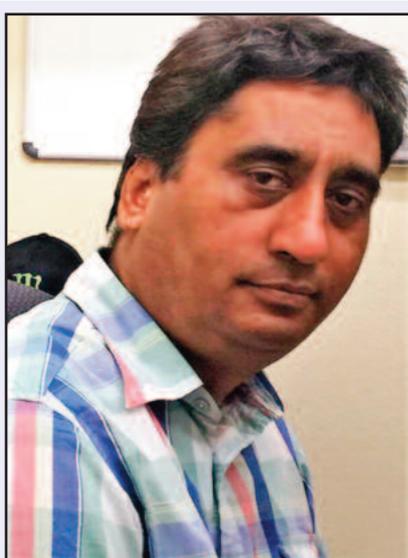
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ

ਤੋਂ 80 ਡਾਲਰ ਤੱਕ ਟਿਕਟ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗਾਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਗਾਣੇ ਗਾ ਕੇ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ 'ਚ ਤੁਰਦੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਬਾਹਰ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਲ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੇ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਮੇਲੇ ਤੇ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਗਮੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਸਾਡਾ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲੀ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੇ ਸੱਦਿਆ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਬੋੜੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਟਿਕਟ ਵੀ ਸਸਤੀ ਪਵੇਗੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਐਚ. ਐਸ. ਭਜਨ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਗਾਇਕ ਹੈ। ਮਿਲਾਪੜਾ ਤੇ ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਯਾਰ ਹੈ।

ਜਤਿੰਦਰ ਜਰਗੀਆ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਗਾਇਕ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਵਧੀਆ ਇਨਸਾਨ ਹੈ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਾਹਿਲ ਸੂਫੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਸਿਖਰ ਹੈ। ਆਕਾਸ਼ਦੀਪ ਤੇ ਜੀਤਾ ਗਿੱਲ ਕਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀਆਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਔਜਲਾ ਤੇ ਜੀਤੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਜੋਤੀ ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨ ਅਖਤਰ ਦੇ ਕੀ ਕਹਿਣੇ ਹਨ। ਅਨੂਪ ਚੀਮੇ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਮਿੱਕੀ ਸਰਾਂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਕਲਾਕਾਰ ਹੈ, ਦਿਲਦਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਵਿਚ ਧਰਮਵੀਰ ਧਾਂਦੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੈ। ਦਿਲਗਾਰ

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਕਵੀਸਰੀ

DILBAG SINGH

Broker Lic # 74416

CBA MLS.

DILBAG SINGH

DIRECT: (206) 841-4132, OFFICE: (206) 588-2559

FAX: (206) 299-9199

EMAIL: dilbagbains@yahoo.com

8221 5th Ave NE Seattle WA 98115

COLUMBIA PARTNERS

REAL ESTATE

ਘਰ, ਮੋਟਲ, ਬਿਜਨੈਸ, ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਮਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਖਰੀਦਣੀ ਜਾਂ ਵੇਚਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ-

R.PAL SINGH TAX PROFESSIONAL

ENROLLED AGENT

BOOKKEEPING ACCOUNTS PAYROLLS

TAX-INDIVIDUAL FAMILY, BUSINESS, TRUCKING, BOOKKEEPING ACCOUNTS, PAYROLLS & INCORPORATION, INSURANCE LIFE Only-Agent. NOTARY, REAL ESTATE (SVA), EXPECTING REFUND : GET MONEY BACK FAST!

E.A.

Open 7 Days Weekends/Evenings (Year Round Service) Reasonalbe Rates Call for Appointment

CALL: R. PAL. SINGH EA- 510-750-3464

EA 00097224, CRTP A44237 Realtor#148514,

Insurance Life- Only Agent #0G76896

39159 Paseo Padre Pkwy # 103, Fremont, CA 94538

Email:singhrpal@sbeGLOBAL.net Singhtax.com

ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਨਕਸਰ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਕੁਲਦੀਪ ਧਾਲੀਆ/ ਨੀਟਾ ਮਾਛੀਕੇ): ਨਾਨਕਸਰ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮੋਢੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਨਕਸਰ ਕਲੇਰਾਂ, ਨਜ਼ਦੀਕ ਜਗਰਾਉ ਦੀ ਸਲਾਨਾ ਬਰਸੀ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਦੇ ਚੈਰੀ ਐਵਨਿਊ 'ਤੇ ਸਥਿਤ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕਸਰ' ਵਿਖੇ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਜਿੱਥੇ ਲਗਾਤਾਰ ਆਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਹੋਏ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਜੱਥੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੇ ਕੀਰਤਨੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਜ ਭੈਣੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਸਮਾਪਤੀ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਸ

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੋਢੀ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਡਾਕਟਰ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਨੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ

ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਈ। ਇਸ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਾਬਾ

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਰ ਨੇ ਬਾਬਾ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਭੈਣੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੱਚੇ ਮੀਡੀਏ, ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਿਆ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਉਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਜੀਵਨ, ਭਗਤੀ, ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸਾਧੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਸੰਗਤਾਂ ਭਾਰੀ ਸੰਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਈਆਂ।

ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ: ਭਾਰਤੀ ਖੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਅਸਵਾਰ

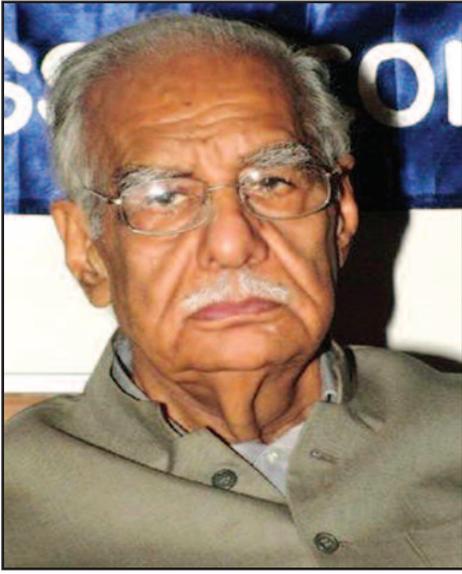
ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। 95 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਉਹ ਇਸ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਰੁਖ਼ਸਤ ਹੋ ਗਏ। ਨਈਅਰ ਲਿਖਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸਨ ਪਰ ਗੱਲਬਾਤ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ 14 ਜੁਬਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਸੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪਦੇ ਰਹੇ। ਸਵੈਛ, ਨਿਡਰ, ਉਸਾਰੂ, ਰੌਚਿਕ ਤੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਤ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਉਸ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਉਹ ਡੋਲੀ ਸਟਾਰ, ਸੰਡੇ ਗਾਰਡੀਅਨ, ਦਿ ਨਿਊਜ਼, ਡਾਅਨ, ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ/ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਰਹੇ।

ਵਾਹਗੇ ਦੇ ਉਸ ਪਾਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਉਜੜੇ ਨਈਅਰ ਨੂੰ ਉਸ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਮੋਹ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਵਾਹਗੇ ਦੇ ਇਸ ਪਾਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਹਗਾ ਬਾਰਡਰ ਉਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦੀਆਂ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਬਾਲਣ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਮੋਹ ਉਤੇ ਤਨਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਨਾ ਬੈਠਾ ਦੇਖ ਕਿਹਾ ਸੀ: "ਕੁਲਦੀਪ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਜੇ। ਕਿਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਗਿਆ!" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਸਦੀ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣਯੋਗ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਨਿੱਕੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ, ਜਾਣਨ ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਮੌਕੇ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਨਈਅਰ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇ, ਓਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਣ। ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਕਤਲੇਆਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਬਿਰਲਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਤੱਕਿਆ। ਨਹਿਰੂ, ਭੁੱਟੋ, ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ, ਰੈਡਕਲਿਫ਼, ਜ਼ਿਆ ਉਲ ਹੱਕ, ਮਾਰਗੇਟ ਬੈਚਰ ਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਕੀਤੇ। ਗੋਵਿੰਦ ਵੱਲਭ ਪੰਤ ਅਤੇ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਯੂ ਐਨ ਆਈ, ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਅਤੇ ਸਟੇਟਸਮੈਨ ਦੇ

ਸੰਪਾਦਕ ਰਹੇ। ਨਹਿਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੋਦੀ ਤਕ ਹਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇਖਿਆ, ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲਿਆ।

ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਜਨਮ ਸਿਆਲਕੋਟ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਡਾ. ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ 14 ਅਗਸਤ 1923 ਨੂੰ ਹੋਇਆ।

ਮਾਤਾ ਪੂਰਨ ਦੇਵੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਧੀ ਸੀ। ਰੋਜ਼ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਦਾਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕੇਸਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਾਕ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਕੇਸ ਨਾ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨਾ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਜਾਂ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਧਰਦੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿਖਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਬਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਕੇ ਮਰੇ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਐਫ਼ਏ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ

ਫੋਰਮੈਨ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬੀਏ ਅਤੇ ਐਲਐਲਬੀ ਲਾਅ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਹੋ ਗਈ। ਚੰਗੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ, ਦੁਕਾਨ ਅਤੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਿਤਾ ਦੇਸ਼ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਤਵੱਸ ਮਹੀਨੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਦਿੱਲੀ ਅਜੇ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦੋਂ 15 ਸਤੰਬਰ 1947 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ। ਉਥੇ ਕੁਲਦੀਪ ਦੀ ਮਾਸੀ ਸੀ। ਮਾਸੀ ਦੇ ਦਰਿਆਗੰਜ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਾਮਾਨ ਟਿਕਾ

ਕੁਲਦੀਪ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਬਿਰਲਾ ਹਾਊਸ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਦਰਿਆਗੰਜ ਨੇੜੇ ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਹੈੱਡ ਕੁਆਰਟਰ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਲਦੀਪ ਦਾ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾਵੱਸ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ

ਦਫ਼ਤਰ ਜਾ ਪੁੱਜੇ। ਉਥੇ ਮੁਹੰਮਦ ਫ਼ਾਰੂਕੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਪੀਪਲਜ਼ ਵੀਕਲੀ' ਫੜਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੇਚ ਕੇ ਕੁਝ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰ। ਫ਼ਾਰੂਕੀ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਵਾਕਿਫ਼ ਮੁਹੰਮਦ ਯਾਸੀਨ ਕੌਲ ਕੁਲਦੀਪ ਨੂੰ ਲਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਉਰਦੂ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਅੰਜਾਮ' ਕੱਢਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਨੇ ਬੀਏ ਵਿੱਚ ਫਾਰਸੀ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇੰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦਾ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰ। ਆਗਾਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ 'ਅੰਜਾਮ' ਤੋਂ 'ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਥਾਂ ਉਰਦੂ ਤੋਂ 'ਅੰਜਾਮ' ਵਾਲਿਆਂ ਕੁਲਦੀਪ ਨੂੰ ਜੁਆਇੰਟ ਐਡੀਟਰ ਲਾ ਲਿਆ।

'ਅੰਜਾਮ' ਛੱਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਰਦੂ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਵਹਾਦਤ' ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਉਸੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਮੌਲਾਨਾ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਬੇਟਾ ਸ਼ਾਇਰੀ ਤੇਰੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤੁਕਬੰਦੀ ਛੱਡ। ਉਰਦੂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਤੇਰੇ ਲਈ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਅਸਮਾਨ ਵੇਖ।" ਕੁਲਦੀਪ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ। ਸ਼ਾਇਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ 'ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਟੇਟਸ

ਇ ਨ ਫ ਰ ਮੇ ਸ ਨ ਸਰਵਿਸ' (ਯੂਐ-ਸ ਆਈਐਸ) ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਲੈ ਲਈ। ਇਸੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਵਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਕੇ ਨਾਰਥ ਵੈਸਟਰਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਜਰਨਲਿਜ਼ਮ ਦੀ ਐਮ ਐਸਸੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੈਟਰਫੋਰ ਵਿਊ ਆਫ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਨਾਰਮਨ ਕਜ਼ਨਜ਼ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਦੇ ਛੇਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਲਈ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧੀਰ

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਡਿਗਰੀ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਅਤੇ 'ਹਿੰਦੂ' ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਲੈਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ। ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਉਪਰੰਤ ਵਾਪਸ ਯੂਐਸਆਈਐਸ ਕੌਲ ਆ ਗਏ। ਫਿਰ ਸਾਲ ਕੁ ਵਿਹਲੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਹਮਾਯੂੰ ਕਬੀਰ ਦੀ ਫੀਚਰ ਏਜੰਸੀ ਲਈ ਫੀਚਰ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੇ ਖਰੀਦਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਛੇਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਬਿਓਰੋ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਉਸ ਨੌਕਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਅਵਸਰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਮਸਲਿਆਂ ਉਤੇ ਫੀਚਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਅਵਸਰ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਵੀ। ਬਿਓਰੋ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇ ਰੀਜ਼ਨਲ ਅਫਸਰ ਬਣਾ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਿੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਆ ਕੇ ਟਿਕੇ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੀਮ ਸੈਨ ਸੱਚਰ ਦੀ ਬੇਟੀ ਭਾਰਤੀ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 22 'ਤੇ)

ਜੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਗਰੀਬ ਕਿਉਂ?

ਸਾਲ 2018 ਦੇਸ਼ ਲਈ ਖੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ਛੇਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ 2017 ਵਿੱਚ 2.597 ਖਬਰ ਡਾਲਰ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵਾਲਾ ਮੁਲਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਹਾਲੇ ਵੀ ਫਰਾਂਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੀਡੀਪੀ ਭਾਰਤ ਤੋਂ 20 ਗੁਣਾ ਵਧ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਫਰਾਂਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਮੁਲਕ ਚੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਵੱਡੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ? ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੱਕ ਕਦਮ ਉਪਰ ਵਧਣ ਉਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜੀਡੀਪੀ ਦੇ ਬੀਤੇ ਦਸ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦੁੱਗਣਾ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਔਸਤਨ ਵਾਧੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਗਰੀਬ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬੱਚੀਆਂ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ?

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਧੀ ਹੋਈ ਜੀਡੀਪੀ ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੁੱਜੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੇ ਬਾਗੋਸ਼ਵਰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਜਣੇਪੇ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣਾ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 22 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਜਣੇਪੇ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਏ। ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ

ਹੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਸਾਈਕਲ ਪਿੱਛੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਾਂ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚੇ ਕੱਚੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਹੇਠ ਟਪਕਦੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਟੁੱਟੀਆਂ ਛੱਤਰੀਆਂ ਹੇਠ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬਰਸਾਤੀ ਨਾਲੇ ਨੂੰ

ਰੱਸੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਕੂਲ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਵੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਮਾਣ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਲਾਪਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਕਦੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਾ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੱਭਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਿਧਰ ਗਏ? ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਭੀਖ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਚਲਾ ਕੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਆਰਥਿਕ ਸਾਧਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਸਰੀਰ ਵੇਚ ਕੇ ਦੋ ਡੰਗ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ ਜਾਂ ਵੇਸਵਾਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹਨ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਥਾਨ ਮੁਜ਼ੱਫਰਨਗਰ ਵਰਗੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਮੇਰਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ, ਜਨਤਾ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ, ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਮ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਤਨਖ਼ਾਹ ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਟੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ? ਜੇ ਸਾਡੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ? ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਜੀਡੀਪੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਕੜਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾ ਦੇਵੇ।

ਜਿਸ ਦਿਨ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਭੋਜਨ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਖਿੜ ਜਾਣਗੇ। ਇਹੀ ਅਸਲ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਲਕਸ਼ਮੀ ਕਾਂਤ ਚਾਵਲਾ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ

FAIRWAY BODY SHOP

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਡੈਂਟਿੰਗ ਤੇ ਪੇਂਟਿੰਗ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਐਸਟੀਮੇਟ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ, ਹਫਤੇ ਦੇ 6 ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਤੱਕ-ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

Gurdial Aujla

Darshan Aujla
510-750-6116

1421 Industrial Parkway West #C
Hayward, CA 94644

510-538-2983

Haller's PHARMACY

ਫਰੀ ਡਿਲੀਵਰੀ

Since 1957

* Free Delivery * Open 7 days a week

* \$5 credit on over-the-counter products for newly transferred patients

* ਅਸੀਂ ਫਰੀਮਾਂਟ, ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ ਤੇ ਨਿਊਆਰਕ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਦਵਾਈਆਂ ਘਰੋ-ਘਰੀ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

* ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਪਰਚੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਸਾਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਖਾਤਾ ਇੱਥੇ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ।

* ਦਵਾਈਆਂ ਨਕਦ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ, ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਰੇਟ ਅਸੀਂ ਵੀ ਮੈਚ ਕਰਾਂਗੇ।

ਇਕ ਵਾਰ ਮੌਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਫਾਰਮੇਸੀ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: **(510) 797-2772**

37323 Fremont Blvd, Fremont, CA 94536

Preet Fabrics & Appliance

ਅਸੀਂ ਹੋਲਸੇਲ ਅਤੇ ਰੀਟੇਲ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਸੂਟ, ਜਿਊਲਰੀ, ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ, ਵਿਆਹ ਲਈ ਲਹਿਰੇ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਅਤੇ ਹੁਣੇ ਨਵੇਂ ਚਲੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ, ਹਾਰ, ਜਾਗੋ, ਰੁਮਾਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

YOUR ONE-STOP CENTER FOR BOTH FABRICS & APPLIANCES

5156 mowry AVE. Fremont, CA 94538

TEL: **510-797-7111** FAX: 510-739-6350

(For More Info. Call Onkar)

APPLIANCES

WE CARRY ALL MAJOR BRANDS!!

SONY, SANY, JVC, PANASONIC, LUGGAGE CROSS, PARKER PENS, OSTER BLENDERS

- Tvs, VCRs, DVD
- Tape Recorders
- Camcorders
- DVD Players
- Cordless Phones
- Watches (Seiko, Citizen & Swistar)
- Shavers & Trimmers
- Cellular Phones
- Medical Equipment
- Calling Cards

THE LAW OFFICE OF JASRAJ DEOL

Jasraj Deol (Attorney At Law)

- * Immigration
- * Deportation
- * Asylum
- * Citizenship
- * Green Card
- * Family Petition
- * Incorporation
- * LLC Formation
- * Contract Writing
- * Contract Negotiation
- * Power of Attorney
- * Embassy Paperwork
- * OCI Application

- ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ
- ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ
- ਅਸਾਈਲਮ
- ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ
- ਗ੍ਰੀਨ ਕਾਰਡ
- ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਟੀਸ਼ਨ
- ਇਨਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ
- ਐਲ. ਐਲ. ਸੀ. ਫਾਰਮੇਸ਼ਨ
- ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਲਿਖਣਾ
- ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਸ਼ਨ
- ਮੁਖਤਿਆਰਨਾਮਾ
- ਅੰਬੈਸੀ ਕਾਰਵਾਈ
- ਓ. ਸੀ. ਆਈ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: (209) 483-2269

jasraj@deollaw.com

110 N San Joaquin St # 317 Stockton, CA 95202

22 ਸਤੰਬਰ ਸ਼ਾਮੀ 6 ਵਜੇ (ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ) ਖੇਡੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਾਟਕ 'ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ' ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸੱਗੀ

ਇਕ ਐਸੀ ਕਲਾਕਾਰ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਨਾਟਕਾਂ 'ਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਦੀ ਟੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਖੇਡੇ ਗਏ 12 ਨਾਟਕਾਂ 'ਚ ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ

ਰੋਲ ਤੱਕ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਰੋਲ 'ਚ 'ਹੁਕਮੇ ਦੀ ਹਵੇਲੀ' ਦੀ ਭੰਬੀਰੀ 'ਪੱਤਣਾਂ ਤੇ ਰੋਣ ਖੜੀਆਂ' 'ਚ 'ਕਿੰਮ' ਦਾ ਰੋਲ ਜੋ ਮੀਂਦਰ ਸਿੰਘ ਢੀਲੋ (ਭਈਏ) ਰੋਲ 'ਚ ਸੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਜੋੜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਰੋਲ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾਉਣ ਆ ਰਹੀ ਹੈ 'ਮੰਗਲਾ' ਬਣ ਕੇ ਜੋ ਕਿ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗੀ।

ਜਸਲੋਕ ਸਿੰਘ

ਸਮਰਾਲਾ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ 'ਚ ਵੱਸੇ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਲ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਵੇਖ ਕੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸਦੀ ਦਿੱਖ ਹੀ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੀ ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਟਕ ਹੈ ਤੇ ਰੋਲ ਵੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਉਤਰਨ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਹੈ। ਜਸਲੋਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਕਿਉਂ ਗਿਆ, ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੇਖਣ ਲਈ, ਸਮਝਣ ਲਈ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵੀ ਰੋਂਗਟੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਣਕ

ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੋਲ

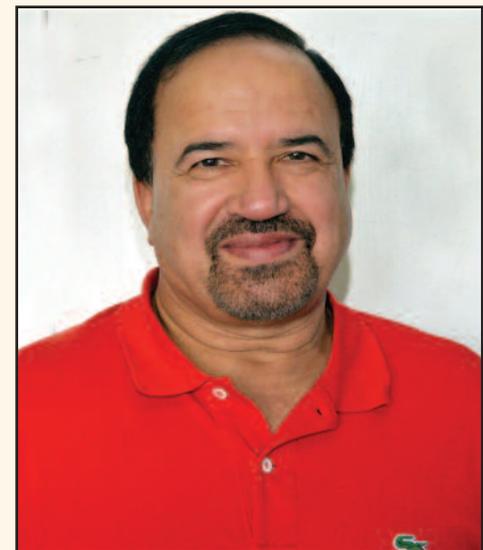

ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਣਕ ਦਾ ਬੇਟਾ ਗੈਵਿਨ ਮਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਣਕ ਦਾ ਰੋਲ ਨਾਟਕ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ 'ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਕ ਨਾਟਕ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੱਤਰ ਹਨ, ਜੋ ਫਰੋਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੋ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਤੇ ਇਹ ਨਾਟਕ ਪੂਰਾ ਉਤਰਨ ਲਈ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਰਿਹੱਰਸਲ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੀਆ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸਰਾ

ਤੋਗਾ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਹਨ ਤੇ ਐਮ. ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ। ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੀ. ਏ.

ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਦੇ ਹੋਰ ਨਾਟਕਾਂ 'ਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। 'ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ' 'ਚ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ, ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਹੈਵੀਆਰ ਦੇ ਰੋਲ 'ਚ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੋਲ ਕਰਨਗੇ। 'ਹੁਕਮੇ ਦੀ ਹਵੇਲੀ' ਵਿਚ ਜੈਲਦਾਰ ਦੇ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਦਾ ਰੋਲ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਐਤਕੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੋਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੇ। ਇਸ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ।

ਸੋਨੀਆ ਚੇੜਾ

ਝਿਕਾ ਲਧਾਣਾ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ) ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਸੈਨਹੋਜੇ ਵਿਚ ਵੱਸ ਕੇ ਹੁਣ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਰੋਲ

ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਡੀਕਲ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੀਜਾ ਨਾਟਕ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਆ ਰਹੇ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਸੂਤਰਧਾਰ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਰੋਲ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਗਿੱਧਾ ਟੀਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਨੋਆ

ਤਕਰੀਬਨ ਖੇਡੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿ ਲਓ, ਸਭ ਤੋਂ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਕਿਰਦਾਰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ ਆਪਣਾ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਉਹੀ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਦੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਨਾਟਕ 'ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ' ਵਿਚ ਇਹ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ ਦਾ ਰੋਲ

ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੋ ਦੁੱਖ-ਤਕਲੀਫਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਨਾਲ ਜਿਊਣਾ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ।

ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ (ਔਰਤਾਂ) ਤੋਂ ਹਿਸਟਰੀ ਦੀ ਐਮ. ਏ. ਕਰਕੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ

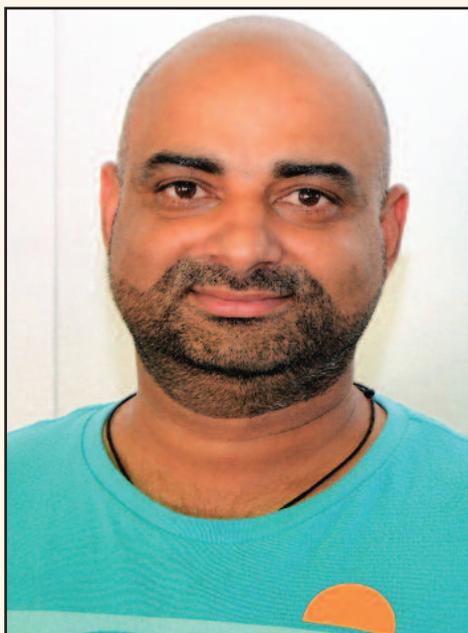
ਯੂ. ਪੀ. ਦੇ ਰੁਦਰਪੁਰ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਦਿੱਲੀ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਬੀ. ਕਾਮ ਕਰਕੇ ਐਮ. ਬੀ. ਏ., ਬੀ. ਟੀ. ਪੀ. ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਲਵਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਵੀ। ਫਿਰ ਉਚ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿੱਡਸਰ (ਕੈਨੇਡਾ) ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਇਕ ਆਈ. ਟੀ. ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸੌਂਕ ਸੀ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ, ਤੇ ਉਹ ਸੌਂਕ ਪੂਰਾ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਕਰਮਵੀਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਵੇਖੋ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ।

ਸੋਨੂੰ ਰਾਣਾ

ਹੁਣ ਤੱਕ 8 ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 'ਸਰਦਲ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ' ਵਿਚ ਅਮਲੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਡਾਇਲਾਗ ਸੀ 'ਬੇਬੇ ਜੇ ਏਦਾਂ ਵਿਆਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋ ਜੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਘਰ ਵੱਸ ਜੂ' ਵਰਗੇ ਵਧੀਆ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਿਭਾਅ ਸਕੇ।

'ਉਮਰਾਂ ਲੰਘੀਆਂ ਪੱਥਾਂ ਭਾਰ' ਵਿਚ ਸਰਮਾ ਜੀ ਦਾ ਰੋਲ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਰਾਮਲੀਲਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਚੇਟਕ ਲੱਗੀ ਕਿ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੋਨੂੰ ਰਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਨਾਟਕ ਵੇਖਣ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਲਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ।

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਭੱਟੀ

ਇਹ ਨਵੇਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਪਟਿਆਲਾ 'ਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਟੈਗੋਰੀ ਕਾਲਜ

ਮੁਹਾਲੀ ਤੋਂ ਬੀ. ਟੈਕ ਕੀਤੀ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਆਨਰ ਡਿਗਰੀ ਸਾਇੰਸ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨੈਟਵਰਕਿੰਗ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਇਸ ਲੜਕੀ ਨੇ (ਮੇਰਾ ਸਰਕਾਰ) ਦਾ ਰੋਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਏਗੀ ਕਿ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਣ ਵਾਲੀ ਐਕਟਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਤੋਂ ਹਨ ਤੇ ਲੋਪੋਕੇ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬੀ. ਏ., ਬੀ. ਐਡ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਐਮ. ਏ. ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਮੁੰਡਾ ਬਣ ਕੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਰੋਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਨਾਲ ਵੀ ਡਰਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਸੀਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕ ਦੇਖ ਸਕਣਗੇ। (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

22 ਸਤੰਬਰ ਸ਼ਾਮੀ 6 ਵਜੇ (ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ) ਖੇਡੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਾਟਕ 'ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ' ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ

ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਲੜਕੀ ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਵੀ ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ

ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਅ ਰਹੀ ਹੈ। ਏ. ਐਸ. ਕਾਲਜ ਖੰਨਾ ਤੋਂ ਐਮ. ਏ. ਇੰਗਲਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਆਈ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹੈ। ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਐਕਟਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਸੁਪਨ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਕੇ ਐਕਟਿੰਗ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸਕੇਗੀ।

ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਪੇਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ

ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ 15-20 ਗੀਤ ਰਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। 'ਵਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਰੀ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਟਕ ਰਾਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਐਕਟਿੰਗ ਨੂੰ ਲੋਕ ਮੰਨਣਗੇ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ ਵਿਚ 'ਅਸੋਂ' ਦਾ ਰੋਲ ਹੈ (ਬਾਂਦੀ) ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰੋਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਹੁਕਮੋ ਦੀ ਹਵੇਲੀ' ਵਿਚ ਕਬੀਲੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰਨੀ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜੱਸ ਖੱਟਿਆ ਸੀ।

ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ

ਚੀਮਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਇੱਥੇ ਵੱਸੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਲੋਕ ਗੀਤ

ਵਾਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਨਾਟਕਾਂ ਵੱਲ ਆ ਕੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। 'ਹੁਕਮੋ ਦੀ ਹਵੇਲੀ' ਵਿਚ ਮੀਰ ਕਾਸਿਮ ਜਵੰਦਾ (ਬਾਣੇਦਾਰ) ਦਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਰੋਲ ਕੀਤਾ। ਨਵੇਂ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਸਿੱਖ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਫੌਜੀ, ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਰਾਣਾ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਜੰਗ ਦਾ, ਆਦਿ ਤਿੰਨ ਰੋਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੋਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਘੜ ਕੇ ਅਨੂਪ ਚੀਮਾ ਅੱਗੇ ਆਵੇਗਾ।

1989 ਵਿਚ ਵੀ 'ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਨਾਟਕ ਡਾ. ਰਾਗੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ, ਖੇਡਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਗਾਏ ਗੀਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ 'ਆਓ ਨੱਚੀਏ ਵੀਰ ਵਿਆਹ ਘਰ ਆਇਆ' ਗੀਤ ਹਰ ਘਰ, ਹਰ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਵੱਜਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋਗੇ।

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ

ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ 11 ਨਾਟਕਾਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਦੋ ਲਘੂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ 'ਸਿਦਕ ਤੇ ਸ਼ਤਰੰਜ (ਲਘੂ ਫਿਲਮ)। ਗਦਰ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਧਲੋਤਾ ਦਾ ਰੋਲ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਤੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। 'ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ' ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰਾ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਹੁਕਮੋ ਦੀ ਹਵੇਲੀ' ਵਿਚ ਕਬੀਲੇ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਸਨ। ਸੁਲਤਾਨ ਅਖਤਰ ਤੇ ਗੁਰਜੀਤ ਜੀਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗਾਣੇ ਵੀ ਗਾਏ ਹਨ।

ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਸੀਨ ਵਿਚ ਨਾਟਕ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਗੇ। ਆਪਣੇ ਬਿਜਨਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਹ ਕਰ ਸਕਣਾ ਔਜਲਾ ਵਰਗੇ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਾਲੇ ਸੀਨ ਇਕ ਤੋਪੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੇ।

ਪਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਡੀ. ਏ. ਵੀ. ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬੀ. ਐਸ. ਸੀ. ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਐਮ. ਏ. ਸੋਸ਼ਿਆਲੋਜੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵੀ ਲਾਈਆਂ ਪਰ ਨਾਲ-ਨਾਲ 'ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ', 'ਜਿਨ ਸਚੁ ਪਲੈ ਹੋਇ' ਟੋਨੀ ਬਾਤਿਸ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ

ਖੇਡਿਆ (ਵੀਨਸ ਆਰਟਸ ਥੀਏਟਰ)। 6 ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੋਲ ਸਮੇਤ ਨੂਰਦੀਨ ਨੇਤਾ ਦਾ ਰੋਲ, ਮੁਰਗੀਖਾਨਾ ਤੇ ਟੋਭਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਹਾਣੀ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਵਰਗੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਐਫ. ਐਮ. ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਹੋਸਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਿਲ ਦੀ ਕਸਕ ਉਦੋਂ ਕਰਵਟ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ 'ਹੁਕਮੋ ਦੀ ਹਵੇਲੀ' ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਰੋਲ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਹੀ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀ ਲੱਗੇਗਾ।

ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖਰੇ ਲੇਖ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਕ ਚੰਗਾ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਵੈਸੇ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਣੇ ਤੇ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਜਾਦੂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਐਕਟਰ ਅਮਰੀਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਦਮ ਕਰਕੇ ਐਤਕੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਰੋਲ 'ਚ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਐਤਕੀ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਲਾਕਾਰ ਨਵੇਂ ਆਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਲਜੀਤ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੋਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਵੇਗਾ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਦੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਐਤਕੀ ਖੁਦ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕੱਦ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੋਨਿਕਾ ਜੀ

ਇਕ ਵਧੀਆ ਰੇਡੀਓ ਹੋਸਟ ਜੋ ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ

ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਏ। ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋ-ਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਸੋ-ਚੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਜਰਨਲਿਜ਼ਮ ਵਿਚ ਐਮ. ਏ. ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਰੇਡੀਓ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਈਨ ਐਲਿਜ਼ਾਬੈਥ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਵਿਵੇਕ ਪੋਪਲੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਸਾਊਂਡ ਅਤੇ ਲਾਈਟਸ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਇਹੀ ਰੱਖਣਗੇ।

ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਤੇ ਟਿਕਟਾਂ ਲਈ ਪਾਲੀ ਧਨੋਲਾ ਨੂੰ 510-992-9285 ਤੇ ਫੋਨ ਕਰੋ। 'ਪਰਦੇਸ ਟਾਇਮਜ਼' ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਦੇ ਪੂਰੇ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਇੱਛਾਵਾਂ। ਨਾਟਕ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

- ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਏ.

ਨਾਟਕ ਦੀ ਰਿਹੱਸਲ ਦੌਰਾਨ ਫੁਰਸਤ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ

Punjab Lok Rang
Presents

ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ

MAHARANI JINDAN

The legacy of Sikh Raj & its downfall

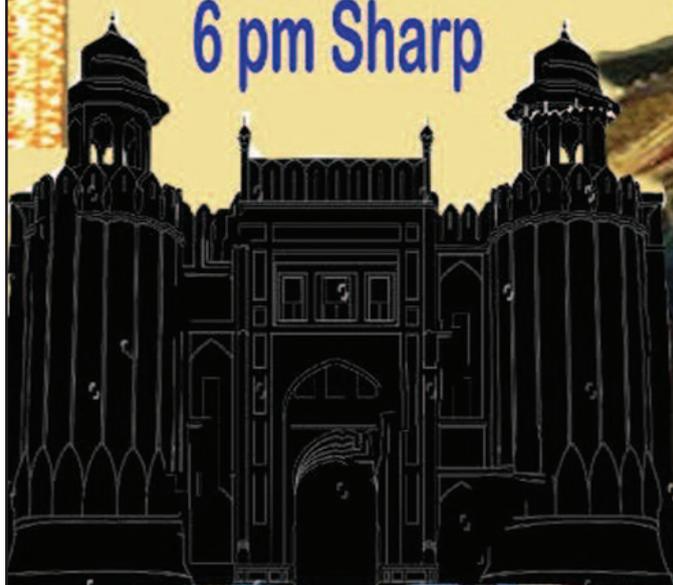
Written & Directed by Surinder Singh Dhanoa

September 22nd, 2018

James Logan
High School

1800 H Street,
Union City

6 pm Sharp

**For tickets & more information, contact:
Pali Dhanaula (510-992 9285)**

ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ : ਇੱਕ ਸੁਆਲ?

ਅਨੇਕਾਂ ਅਣ-ਸੁਲਝੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ, ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦਾ ਹੋਇਆ ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਉਸਨੂੰ ਰਾਹ ਤਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਹੋ, ਚਾਨਣ-ਮੁਨਾਰਾ ਬਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਿੱਚ, ਉਸਦਾ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕੇ! ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੁਆਲ ਉਠਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਅਜਿਹਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੁਹਿਰਦ ਆਗੂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਣ, ਉਹ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦਿਆਂ ਅਤੇ ਦੀਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦਿਆਂ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਗੁਆ ਬੈਠੇਗਾ?

ਜੇ ਸੱਚਾਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਸੱਚਾਈ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸੋਝੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਸਹਾਰੇ ਉਹ ਇਸ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ, ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਣ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਰਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਆਗੂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿੱਚੋਂ ਉਭਾਰ, ਠੀਕ ਰਾਹ ਤੇ ਪਾ ਸਕੇ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਰਾਜਨੈਤਿਕ ਸਵਾਰਥ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ, ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਅ ਤੇ ਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਮਾਨਤਾਵਾਂ, ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੈਤਿਕ ਸਵਾਰਥ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਮੂਲ ਰਾਹ ਤੋਂ ਭਟਕ, ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕੌਮ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰ, ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਚਮਕਾਣ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅਣਗੋਲਿਆ ਪੱਖ : ਘੋਖਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਅਣਗੋਲੇ ਪੱਖ ਹਨ, ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਣਗੋਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਇਥੇ ਕਰਨਾ ਕੁਝ ਉੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਮੈਟਰੀਮੋਨੀਅਲ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਛਪੇ ਉਹ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਚੁੰਝ ਲੜਾ ਰਿਹਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ 'ਕਲੀਨ-ਸ਼ੇਵਨ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡੇ' ਲਈ ਸਿੱਖ ਕੁੜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੁੜੀ ਲਈ 'ਕਲੀਨ-ਸ਼ੇਵਨ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡੇ' ਦੀ ਮੰਗ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡੇ ਦਾ 'ਕਲੀਨ ਸ਼ੇਵਨ' ਹੋਣਾ ਉਸਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ-ਯੋਗ ਯੋਗਤਾ ਹੋਵੇ। ਜਾਤਾਂ ਦਾ ਕੋਹੜ : ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਦਸਾਂ ਜਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਢਾਈ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖਾ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਕੋਹੜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ 'ਖਾਲਸੇ' ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਤ-ਅਭਿਮਾਨੀ, ਦੂਜੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਬਿਠਾਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅੱਜ ਉਸੇ ਹੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਹੜ 'ਮਹਾਮਾਰੀ' ਬਣ, ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ, ਬਰਾਬਰਤਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਲਈ, ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਦੇ ਧਾਰਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ 'ਦਲਿਤ ਸਿੱਖਾਂ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰਤਾ ਲਿਆਣ ਲਈ ਅਰੰਭੀ 'ਪੰਗਤ' ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਉਹ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਪੂਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸਜਾਵਟੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ', 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਿਸ਼ੌਰੀਆਂ', 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੱਟਾਂ', 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭਾਪਿਆਂ', 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮਦਾਸੀਆਂ' ਆਦਿ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਹ 'ਗੁਰਦੁਆਰੇ' ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ 'ਦੁਆਰੇ' 'ਸਰਬ-ਸਾਂਝੇ' ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਕੋਈ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਚਿੰਤਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਅੰਤ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਹੋਵੇਗਾ?

ਗਲ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ : ਆਏ ਦਿਨ ਹੀ

ਕੁਝ ਅਖੌਤੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਲੈ, ਆਏ ਦਿਨ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਵਿਵਾਦ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਲਗਭਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀਆਂ ਕਈ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ, ਕਟਾਹਿਰੇ ਵਿੱਚ ਖੜਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੁਡਦੀਆਂ। ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਤ 'ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ' ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ : (ੳ) ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਿਸੇ ਭੀੜਾ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਕਰੀਬਨ ੪੮ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਬਿਨਾ ਰੋਕ ਦੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਠ ਸਾਫ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਵੇ। ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਕੁਝ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੈ। ਅੱਖਰ ਮਾਤਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਕੇ ਪਾਠ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਸਾਫ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਵਧੀਕ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। (ਅ) ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਕਰੇ, ਟੱਬਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ, ਸਾਕ, ਸੰਬੰਧੀ, ਮਿੱਤਰ ਆਦਿ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਨ। ਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਕੱਰਰ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਆਪ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਪਾਠੀ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣ ਲਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਾਠੀ ਆਪੋ ਇਕਲਾ ਬਹਿ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਜਾਂ ਟੱਬਰ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਾ ਸੁਣਦਾ ਹੋਵੇ। (ੲ) ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਵੇਲੇ ਕੁੰਭ, ਜੋਤ, ਨਲੀਏਰ ਆਦਿ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਂ ਵਿੱਚ-ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਜਾਰੀ ਰਖਣਾ ਮਨਮੱਤ ਹੈ।

ਇਸ ਵਰਨਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਗੈਰ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਵਿਖੇ ਰਖੇ ਜਾਂਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਵੇਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਭੇਜੀ ਮਾਇਆ ਅਨੁਸਾਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰਖੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਠ ਰਖਵਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਤਾਂ ਪਾਠ ਰਖਣ ਸਮੇਂ ਪਾਠ ਰਖਵਾਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ। ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਸਲੀ ਹਨ ਜਾਂ.., ਨੂੰ ਵੇਖ ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਇਆ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਠ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਪੁੰਨ ਉਸਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਵਲੋਂ ਰਖਵਾਇਆ ਪਾਠ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਇਆ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ : ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੁਝਵਾਨ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਸਮਰਪਤ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ-ਯੋਗ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਸਵੀਕਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਹੋਰ ਸਜਣ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਅਗੇ ਆ ਸਕਣ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਣਗੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ 'ਅਜੀਤ'

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਚੋਣਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੁਆਲਾਂ ਉੱਤੇ ਗੁੱਬਮ-ਗੁੱਬਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਲਈ 19 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ 1 ਕਰੋੜ 27 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਰ ਆਪਣੇ ਵੋਟ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਨੋਟਾ ਦੀ ਪਸੰਦ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਔਰਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 33 ਫੀਸਦ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 50 ਫੀਸਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਜਾਨਣ ਲਈ ਵੋਟ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਵੋਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਆਏ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਈ ਸੁਆਲ ਵੀ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਰਨੀ ਪਈ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਕੇ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਕਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਜਿਤਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੈਰਜਮਹੂਰੀ ਦਲੀਲਾਂ ਲਈ ਵੀ ਆਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਚੋਅਰਮੈਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਕਈ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਚੋਅਰਮੈਨ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਦ ਚੋਣਾਂ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਤ

ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਵਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਾਗਜ਼ ਜਬਰੀ ਰੱਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੈਂਦੇ ਬਠਿੰਡਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਤਲ ਵੀ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ 1994 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ 29 ਵਿਭਾਗ ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦਾਂ, ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਪਾਵੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਹੀ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਏ ਜਾਣ। ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਫਰਜ਼ੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੁਕਾਬਲਾ ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਰਹਿਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਧੜੇ ਨੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉੱਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਖਪਾਲ ਖਹਿਰਾ ਗਰੁੱਪ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਫੁੱਟ ਕਰਕੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਘੱਟ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਧੜੇਬੰਦੀ ਘਟਾ ਕੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਅਤੇ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਚੋਣਾਂ ਪਾਰਟੀ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਨਾ ਲੜਨ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਵੰਡਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਾ ਵੀ ਸ਼ੁਭ ਕਦਮ ਹੈ। ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਰੈਫਰੀ ਵਜੋਂ ਪਰਖ ਵੀ ਹੋਣਗੀਆਂ।

CENTURY 21

ਸਿਆਟਲ ਜਾਂ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ
ਘਰ, ਮੋਟਲ, ਬਿਜਨੈਸ, ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਮਾਲ
ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਖਰੀਦਣੀ ਜਾਂ
ਵੇਚਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ
ਹੀ ਇਮਾਨਦਾਰ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਬਰੋਕਰ
ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ.

Inderjit Singh
Cell : 425 420 4055
Fax : 425 670 3500
Office: 425 775 8525

Broker Lic # 134890
Email :
inderjit.singh@century21.com

MLS REAL ESTATE SERVICES
MLS REAL HOUSING OPPORTUNITY

19020 33rd Ave W. #300 Lynnwood WA.98036.

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦਰਖੇਸ਼ ਸੰਕਟ: ਦਿੱਖ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਵਕਤ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੋਣੀ ਵੀ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਮੁਹਿੰਮਾਂ' ਇੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਵੰਡ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੱਟਿਆ-ਵੱਢਿਆ। ਇਸ ਵੰਡ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕੋਲ 62 ਫੀਸਦ ਪੰਜਾਬ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ 38 ਫੀਸਦ ਪੰਜਾਬ। ਵੰਡ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਵੰਡ ਦਾ ਲੋਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਰਹਿਤਲ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਵੱਜੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੌਰ ਸੁੰਗੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਅਸਾਂ ਖੁਦ 1966 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੰਗੇ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੂਬੇ ਬਣ ਗਏ। ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ 12 ਫੀਸਦ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 8 ਫੀਸਦ ਇਲਾਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਾਡਾ 18 ਫੀਸਦ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਹੈ। ਇਸ ਕੱਟ-ਵੱਢ ਨੇ ਅਖੀਰ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਤਾਂ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਕੇਵਲ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕੇ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਨਅਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਾਲਾ ਠੰਢਾ ਇਲਾਕਾ ਹਿਮਾਚਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਰਾਜਸੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਵਾਲਾ ਵਾਪਰਕ ਤੇ ਸਨਅਤੀ ਕਿੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹਰਿਆਣਾ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸ਼ਰੀਕ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਕਈ ਬਰਕਤਾਂ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਚੱਪਾ-ਰੋਟੀ ਜਿੰਡਾ ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਹਾਲੋਂ-ਬੇਹਾਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਭੱਜ ਆਏ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਖਰਾ ਇਸਲਾਮੀ ਮੁਲਕ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਰਾਜਸੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ। ਫਿਰ 1966 ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਹਿ-ਰਾਣੇ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਵੱਲ ਧੱਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ-ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀ ਘਰਾਣੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਅਜੋਕਾ ਪੰਜਾਬ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਸਨਅਤੀਕਰਨ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਆਰੰਭ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਵਕਤੀ ਹੁਲਾਰਾ ਹੀ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ

ਸਬੱਬ ਤੇ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ। ਸਾਡਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖੇਤੀ ਉਪਜ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਰਸਾਇਣ ਖਾਦਾਂ ਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਉੱਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਖੇਤੀ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਸੌਖੀ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਕਿਸਾਨੀ ਖੁਦ ਔਖੀ ਹੋ ਗਈ। ਨਾਲ ਹੀ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ। ਹੁਣ ਵਾਤਾਵਰਨ (ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਹਵਾ) ਗੰਧਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠੋਂ ਪਾਣੀ ਮੁੱਕ-ਸੁੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਸਤਾਉਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਰਹਿਣਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਡਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਕਈ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਬੇ-ਇਲਾਜ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੰ-ਜਹੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵਾਇਰਸ ਹਵਾ 'ਚ ਘੁਲਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਪੱਖੋਂ ਚੰਗੇ ਤੇ ਲੰਮੇ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਮ ਸ਼ੀ ਨੀ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਹੱਥੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕਲਚਰ ਗੁੰਮ-ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨੀ ਵਿਚ ਵਿਹਲ ਹੁਣ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਲਾਗਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਖਰਚੀਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਪੱਖੋਂ ਕਿਸਾਨੀ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਵੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਮਾੜੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਨਅਤੀ ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਤਜਰਬੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਮਾਡਲ ਬੀਤੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਿਲੀ-ਭੁਗਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਉੱਤਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਨਵੇਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਖੁਣੇ ਅਵਾਜ਼ਾਰ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜੇ ਸਾਂ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੱਜਣ ਲਈ ਤਰਲੋਂਮੰਡੀ ਹਾਂ। ਸੋਚਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਡਰ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ-ਰੋਜ਼ੀ

ਦਾ ਮਸਲਾ ਸਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਪੇ ਫਿਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮਗਰੇ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਰੁੜ੍ਹ-ਪੁੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਾਫੀ ਖਰਚੀਲੀ ਹੈ। ਹਰ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਮਾਪੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਤੇਜ਼ ਵਹਾਅ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਰੁੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਰਵਾਸੀਆਂ/ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਲਗਾਉਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਮੋੜ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਆਰਥਿਕਤਾ ਤੇ ਪੈਸੇ ਪੱਖੋਂ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਖਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ

ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਲੋਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਰੇਟ ਲਗਾਤਾਰ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਵੰਡਾਂ ਦੇ ਸੰਕਟ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਦਾ ਸੰਕਟ ਸੰਪਰਦਾਇਕਤਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਜਾਤ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਰੁਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੈ। ਖੇਤੀ, ਵਪਾਰ ਤੇ ਸਨਅਤ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੈ। ਸਭ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਡਰਾਉਣ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਤੇ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਭ ਡੰਗ-ਟਪਾਉ ਨੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨਿਰੰਤਰ ਖੜੋਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਿਛਲ-ਪੈਰੀ ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁੱਲ-ਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਜਾਂ ਸੀਰਤ ਹੀਰੋਇਜ਼ਮ, ਗੈਂਗਸਟਰੀ ਵਰਤਾਰੇ ਅਤੇ ਫੁਲਾਵੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਪੈਲੀ ਤਿਨ ਕਿੱਲੇ ਸੀ। ਹੋਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋ ਸਤ - ਮਿੱ ਤ ਰ , ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੱਚਣ-ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਲੋਹ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਫ਼ਾਇਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਵਾਲਾ ਮੁੰਡਾ ਮਾਮੇ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਫਾਇਰ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਵ-ਵਿਆਹੁਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਵੀ। ਕਿੱਧਰ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਜੋਕਾ ਨੌਜਵਾਨ? ਅਜਿਹੀ ਮਾਅਰਕੇਬਾਜ਼ੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਕਿਉਂ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ? ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤੇ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਆਮ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਵਿਆਹ-ਪਾਰਟੀਆਂ ਮੌਕੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਫ਼ੋਕੀ ਫਾਇਰਿੰਗ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਨ। ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਦੇ ਵਕਤੀ ਦਿਖਾਵੇ ਅਤੇ ਹੀਰੋਇਜ਼ਮ ਨੇ ਕਈ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ੈਲ ਰਹੇ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਮਾਲ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੈਕਟਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਲਭਾਉਣਾ ਪੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਾਰ-ਚੁਫ਼ੇਰੇ ਚਕਾਚੌਧ ਦੀ ਭੱਗਦੜ ਮੰਚੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੁਝ ਹੱਥ ਪੱਲੇ ਨਾ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਰਾਹ ਇਥੋਂ ਭੱਜਣ ਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਈਲੈਂਟਸ ਸੈਂਟਰਾਂ, ਅੰਬੈਸੀਆਂ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਭੀੜ ਦੀ ਮਾਰੋ-ਮਾਰ ਹੈ। ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਈ ਘੋਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪਨਾਹਗੀਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਮੋੜ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੋੜਾ ਸਿਰਫ਼ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੱਭਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਗਹਿਣੇ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਵਿਕਾਊ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਦਾ ਗਾਹਕ ਵੀ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਤੀ ਘਾਟੇ ਦਾ ਸੋਦਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੰਜਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਡਾ. ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ 'ਚ ਮਿਲਾਵਟ ਦਾ ਸੰਕਟ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਰੇ ਗਏ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਵਸਤਾਂ ਦੇ 60 ਫੀਸਦੀ ਸੈੱਪਲ ਫੇਲੂ ਹੋਣਾ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਸੈੱਪਲ ਫੇਲੂ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਨੀਰ, ਘੀ ਤੇ ਖੋਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿਹਤ ਤੇ

ਹੋਰ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸੈੱਪਲ ਭਰੇ। 724 ਸੈੱਪਲ ਪਰਖ ਲਈ ਖਰਤ ਸਬਿਤ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 434 ਅਸ਼ੁੱਧ ਨਿਕਲੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੈੱਪਲ ਫੇਲੂ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਖੁਰਾਕੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਮਿਆਰੀਕਰਨ ਐਕਟ, 2006 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪਰਖੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਕਿਉਂਕਿ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਕਦੇ ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਪਨੀਰ, ਖੋਏ ਆਦਿ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਂਡ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟੋਘੱਟ ਬ੍ਰਾਂਡਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਂਜ, ਸੈੱਪਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਵੀ ਪਰਖੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਆਰੀਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸੱਚ ਦੀ ਵੀ ਨਿਰਖ-ਪਰਖ ਹੋ ਸਕੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ। ਲਵੇਰੀਆਂ ਤੇ ਗਊਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀ

ਵਿਅਕਤੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਰਾਜ ਹੈ। 1035 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਲਿਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪਲਬਧਤਾ ਡੇਅਰੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਿਹਤਮੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇਕਰ ਹਲਵਾਈ ਜਾਂ ਦੁੱਧ ਵਿਕਰੇਤਾ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਦੁੱਧ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਇਹ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਨੀਰ ਤੇ ਖੋਆ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਉਤਪਾਦ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਜਾਂ ਮੋਟਰ ਗੱਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਪੱਛਮੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਇੰਜ ਹੀ, ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਦੁੱਧ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਦਾਰਥ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਯੂਨਿਟਾਂ ਪੰਜਾਬ-ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ

ਹਨ। ਫੂਡ ਐਂਡ ਡਰੱਗ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ (ਐਫਡੀਏ) ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਪਲਾਇਰਾਂ ਜਾਂ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਦੁੱਧ ਇਨਸਾਨੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲਣ ਅਤੇ ਪਾਚਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੇ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੈਂਸਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਮੇ ਤੇ ਮਧੂਮੇਹ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਘਾਤਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਖੁਰਾਕੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਮਿਲਾਵਟ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਵਸੂਲੀਆਂ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਵੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਾਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਕਾਰਨ ਦਾਗ਼ਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵਧਦੇ ਹਮਲੇ

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਿੱਦਾਨਗੇ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮੁਲਕ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਦਸਤਾਰਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਸਲੀ ਤੇ ਨਫਰਤੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਵਿੱਚ 55 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤਿਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾਤਾਰੀਨ ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਿੱਚ 50 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹੀ ਸਖਤ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ 71 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਨ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਓਪਰਾਪਣ' ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਂਜ, ਇਹ ਵੀ ਵਿਡੰਬਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੁਲਕ ਹੈ ਹੀ ਬੋਗਾਨਿਆਂ (ਓਪਰਿਆਂ) ਦਾ

ਗੋਰਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ' ਵਰਗੇ ਬੈਨਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜਲਸੇ-ਜਲੂਸ ਇੱਤਜ਼ਾਮਣੇ ਆਮ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ, ਆਪਣੀ ਸੰਕੀਰਣ ਸੋਚ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਨਸਲਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵੱਲ ਧੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਂਜ, ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਤਸੱਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲੂ ਇਹ

ਮਿਲਗੋਭਾ, ਉਥੇ ਸੌ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਬੋਗਾਨਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਹੁਣ ਆਏ ਬੋਗਾਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਖ ਪੱਖੋਂ 'ਬਾਹਰਲੇ' ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਨਸਲੀ ਹਮਲੇ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਇਹ ਨਿਯਮਿਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਨਸਲਵਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਦੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨੇ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਦਾਰਤਾ ਸੁੰਗੜਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਨਫਰਤ ਮਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਬੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਦਬੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਬਾਹਰ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਨਸਲਪ੍ਰਸਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤ ਕਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਫਖ਼ਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ 'ਅਮਰੀਕਾ

ਹੈ ਕਿ ਨਫਰਤੀ ਪਸਾਰੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਘੋਸ ਨਹੀਂ ਵੱਟਦੇ; ਉਹ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਦਕਾ ਹੋਈ। ਇੱਕ ਹਮਲਾਵਰ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਸਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲੀਸ ਚੀਫ਼ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ ਗਈ। ਉਂਜ, ਜੋ ਵਰਤਾਰਾ ਹੁਣ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਮਰੀਕੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅੰਤਰਝਾਤ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਦਾਰ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਲਈ ਕਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਸਮਾਜ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਗਾਇਬ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਰਨ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਆਰਥਿਕ ਵੀ, ਸਿਆਸੀ ਵੀ, ਅਤੇ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਵੀ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ- ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ

ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ- ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ, ਉਹ ਧਰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ ਜਾਂ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਹੋਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਰਮ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸੋ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਥੱਕੇ ਟੁੱਟੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਾਰੂਥਲਾਂ ਦੀ ਤਪਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਸੰਘਣੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ- ਸਰੀਰ ਤੇ ਰੂਹ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਕਿਆਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਨ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ- ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ- ਆਓ ਅੱਜ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ।

ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ- ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ 4 ਉਤਾਰੇ ਕੀਤੇ। ਸੋ ਹੁਣ ਇਸ 1430 ਅੰਗ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ,

6 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ 30 ਹੋਰ ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ 36 ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ, ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ।

ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਿਆਂ, ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ- ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਉਸ ਧਰਮ ਦੇ ਅਵਤਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀਬਲ- ਜੋ ਈਸਾਈ ਮੱਤ ਦਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਯਸੂ ਮਸੀਹ ਦੇ ਅੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 100 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੋਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਈ ਨੌਂ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਅਦ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਤੋਂ 300 ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਅਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮੱਤ-ਭੇਦ ਹਨ- ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਅਖੀਰ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵੇਲੇ, ਰਿਸ਼ੀ ਵੇਦ- ਵਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ- ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ

ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਵੇਦ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਵੀ- ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਵੋ ਕਿ- ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸੈਂਕੜੇ ਜਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਮੂਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚਲਦੇ ਰਹੇ- ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਵਾਧ-ਘਾਟ ਹੋਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ

ਇਹ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ- ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਅਵਤਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਇਹ ਰਚੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇਸ ਦੁਬਿਧਾ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ- ਜੋ ਆਦਿ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਜਾਂ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ- 'ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ', 'ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' 'ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰ' ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ- ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਡਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ- ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬੋਲ ਕੇ ਜਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ- ਜੈਸੀ ਮੈਂ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸਤਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥ (ਅੰਗ 722)

ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ ॥ (ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ 5, ਅੰਗ 627)

ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ- ਲੋਗੁ ਜਾਨੈ ਇਹੁ ਗੀਤੁ ਹੈ ਇਹੁ ਤਉ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰ ॥ (ਅੰਗ 335)

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣਹੁ ਗੁਰਸਿਖਹੁ ਹਰਿ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਮੁਹਹੁ ਕਵਾਏ ॥ (ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ 4, ਅੰਗ 308)

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਬਾਣੀ ਉਤਰਦੀ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ- 'ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਰਬਾਬ ਵਜਾ- ਬਾਣੀ ਆਈ ਹੈ ॥' ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰੀ ਗਿਆਨ, ਸ਼ੁਧ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਤੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਹੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ- ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹਾਸਲ ਹੈ। 1708 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੱਚਖੰਡ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਖੇ -'ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ ॥ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਗਤ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਥੀਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ- ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੀ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ- ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੀ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਾਵਿ- ਰੂਪ 'ਚ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ- ਨਾਨਕੁ ਸਾਇਰੁ ਏਵ ਕਹਤੁ ਹੈ ਸਚੇ ਪਰਵਦਗਾਰਾ ॥ ਇਸ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ ਕਿ- ਇਹ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਰਾਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਖਮ ਕਲਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਰ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ- ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਜਾਦੂ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ- ਬੀਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਇੱਕ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਸੱਪ ਵੀ, ਸਰੂਰ ਵਿੱਚ ਝੁਮਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਾਰਤਕ ਰਾਹੀਂ ਕਹੀ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ- ਪਰ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੁਨੇਹਾ, ਸਿੱਧਾ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੂਹ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬੋਲ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਰਬਾਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹੇ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਰਾਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸੂਝ ਬੂਝ ਸਦਕਾ

ਹੀ ਸਾਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬਾਣੀਕਾਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਣਨ ਤੇ ਸਮਝਣ ਲਈ, 1430 ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਦਰਜਨ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ- ਹਰ ਸ਼ਬਦ, ਸਲੋਕ ਜਾਂ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਮ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਤਾਂ ਧੁਨ ਵੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਮੇਂ 30 ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ, ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ 31 ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਈ- ਕਿਉਂਕਿ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਜੈਜਾਵੰਤੀ' ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ- ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਚਾਰੀ। ਸੋ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਬਾਣੀ, ਸਾਡੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਲੱਖਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁਧਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਗਣਿਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਬਾਣੀਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਚਾਰੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਅੰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੀ ਲੈ ਲਵੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਅਸਟਪਦੀ ਦੇ 8 ਬੰਦ ਹਨ ਤੇ ਹਰੇਕ ਬੰਦ ਵਿੱਚ ਦਸ ਸਤਰਾਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰੇਕ ਬੰਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਬੰਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਤੇ ਫੇਰ ਅਸਟਪਦੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ, ਦੂਸਰੇ ਅੰਕ ਨਾਲ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਰੱਖਣ ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਖਰ ਵਧਾਇਆ, ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਸੰਪਾਦਨ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ- ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸ਼ੁਧਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਚੇਤੰਨ ਸਨ।

ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 36 ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਬਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਜਾਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਹੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਰਾਮਾਨੰਦ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤ) ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ- ਉਥੇ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ (ਚਮਾਰ ਜਾਤ) ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ (ਜੁਲਾਹਾ ਜਾਤ) ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਲ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ (ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ) ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਾਨ ਰੁਤਬਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵ- ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਸਿਖਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ- ਗੁਰੂ ਘਰ, ਜਨਮ ਉੱਤਮਤਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਉਤਮਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਇੱਕ ਸਰਬ-ਸਾਂਝਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ- ਨ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ॥ ਅਲਹ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿੰਡੁ ਪਰਾਨ ॥ (ਭੈਰਉ ਮ: 5, ਅੰਗ 1136)

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ, ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚਮਤਕਾਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ- ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ- ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ, ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪਰਮ-ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਕਰਨ ਦਾ ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਇਸ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ- ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ- ਭਾਵ 'ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ' ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ- ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ- ਕੇਵਲ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਤ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ- ਉਰਦੂ, ਅਰਬੀ, ਫਾਰਸੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ- ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਜਾਂਦੇ, ਉਹ ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ- ਲੇਕਿਨ ਸਭ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਲੋਕ ਵੀ, ਪਾਠ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ- ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ- ਇਸ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਜਾਂ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ- ਸਗੋਂ ਇਹ ਕੁੱਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਲਾ ਗਿਆਨ- ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।

QUICK LUBE & SMOG U-HAUL
Quick Lube & Smog
We rent U-HAUL
OIL CHANGE & SMOG CHECK STATION
SUKHWINDER BHELLA
gogibhella@gmail.com
691 W. Tennyson Rd
Hayward, CA 94544
PH 510-757-6775
FAX 510-292-0330

ਗੁਰਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ

ਡਾ. ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਨ

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਅਜਿਹੀ ਬਹੁਪੱਖੀ, ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਨ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਰੰਗਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਵਰਗੇ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜਿਸ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਵੀ ਉਸੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਲਕ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ 'ਬੁੱਢੇ' ਤੋਂ 'ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ' ਬਣੇ, ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਉਚਾ ਰੁਤਬਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਤਿਲਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਥਮ ਛੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰੇ, ਬਚਨ-ਬਿਲਾਸ, ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਜੋ ਸੁਭਾਗ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ, ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਰਤੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ-ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਹਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਯੋਗਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ 'ਤੇਥੋਂ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋ ਸਾਂ' ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਤਿੰਨ ਕਉ ਕਿਆ ਉਪਦੇਸੀਐ ਜਿਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਉ' ਦੀ ਮਹਾਨ ਵਰਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ। ਐਸੀ ਮਹਾਨ ਉਚ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 7 ਕੱਤਕ, ਸੰਮਤ 1563 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੱਥੂਨਗਲ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਸੁੱਖੇ ਰੰਧਾਵੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੋਰਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਸੁੱਖੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕੱਥੂਨਗਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰਮਦਾਸ ਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਮਦਾਸ ਵਿਖੇ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ (ਮਿਲਾਪ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲੱਗਭਗ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਾਲਕ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ (ਬੁੱਢਿਆਂ) ਵਰਗੀਆਂ ਰੱਬੀ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੁਰਜ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ 'ਬੁੱਢੇ' ਤੋਂ 'ਬੁੱਢਾ' ਹੋਣ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀਬੀ ਮਿਰੋਆਂ ਜੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਗੁਹਿਸਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਰੱਬੀ ਖੂਬ ਕਿਰਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਏ-ਗਏ ਲੋਕਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਰੱਬੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਜੋ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਘਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਰਪਿਤ ਰਹੇ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਰਾਜ ਜੋਗੀ ਸਨ। ਇਕ ਚੰਗੇ ਸਰਦੇ-ਪੁੱਜਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡ-ਵਡੇਰੇ ਲੱਗਭਗ ਦੋ ਦਰਜਨ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਤਕੜੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਖਾਨਦਾਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਰੰਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਪੂਰਾ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਯੋਗ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਲਈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਸਾਉਣ ਅਤੇ ਬਾਉਲੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਮੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਈਆਂ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਉਸਾਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਲਈ। ਸੇਵਾ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹਰ ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ

ਸੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਹੁਕਮ ਹੀ ਆਪ ਦੀ ਜਿੰਦ-ਜਾਨ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਾਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਤਿਲਕ ਲਗਾਉਣ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੀਰੀ ਅਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਵੀ ਪਹਿਨ-ਈਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਡੱਕਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ 'ਮਾਲ' ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਲਈ, 'ਬੀਤ ਸਾਹਿਬ' ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਜੀ 'ਰਮਦਾਸ' ਵਿਖੇ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲੱਗਭਗ 125 ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬਿਰਧ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਰਮਦਾਸ' ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਵਨ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ 'ਬਾਬਾ ਜੀ' ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਿਮਾਣੇ ਸੇਵਕ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਹਉਮੈ-ਹੰਕਾਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁੱਕਦਾ। ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਚੁਗਲੀ, ਦਵੈਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਨ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਣ, ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਧੀਰਜ, ਧਰਮ, ਵਿਚਾਰ, ਦਇਆ, ਨਿਮਰਤਾ,

ਸੇਵਾ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਨ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ। ਬਾਗੜੇ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਲੱਗਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅੰਤਰ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੋਤਿ, ਰਾਜ ਤੇ ਉੱਚੀ ਰੁਹਾਨੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਜਿਹਾ ਅਜਿਹਾ ਸਾਇਦ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਸੇਵਕ ਹੋਵੇ, ਜਿਸਦੇ ਕੋਲ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ ਸਰਵਉਚ ਪਦਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਬਣ ਕੇ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਧੰਨ ਹਨ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨਿਨ ਸੇਵਕ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਬੜੇ ਮਾਣ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਨ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮੁਕਤ ਜਗਤ ਜੀਅ ਕਾ ਦਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ (ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ) ਵਾਧ-ਘਾਟ ਲਈ ਖਿਮਾ ਦਾ ਜਾਚਕ ਹਾਂ।

ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ

ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਅਨਿਨ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰੋ-ਘਰੋ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਜਦ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਗੁਰਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਦੀ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਭਾਈ ਕਨ੍ਹਈਆ ਜੀ ਜਦ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਆਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਡੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਭਰ ਲਿਆਏ ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਧੋ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਡੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਇੰਝ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੇ ਅੱਜ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇੰਝ ਪਾਣੀ ਡੋਲਣਾ ਨਾ ਭਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪਿਲਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾ ਕੋਈ ਉਜਰ (ਬਹਾਨਾ) ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁੱਸਾ-ਗਿਲਾ, ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਵੱਟ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੱਤ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਜਲ ਲਿਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲ ਢੋਣ ਦਾ ਚੰਗਾ ਅਭਿਆਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਦੇ ਲੰਗਰ ਪਕਾਉਣ ਲਈ, ਕਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਲ ਛਕਾਉਣ, ਘੋੜਿਆਂ ਲਈ ਘਾਹ, ਦਾਣਾ, ਲਿੱਦ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਤੇ ਨਹਾਉਣ ਆਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਬਾਇ ਪਈ ਹੈ, ਜਾਓ। ਆਪ ਨਾਮ ਜਪੋ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਪਾਓ।' ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸੇਵਾਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜ਼ਿਲਾ ਕੈਮਲਪੁਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਕਹਵਾ' ਵਿਚ ਭਾਈ

ਕਨ੍ਹਈਆ ਜੀ ਨੇ ਬਣਾਈ। ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਵਸਿਆ ਇਹ ਪਿੰਡ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਕੋਹ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕ ਦੂਰ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਥਾਂ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਰਾਹਗੀਰ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਆਰਾਮ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਬਣਾਈ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਨ-ਮਨ ਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਦੋ ਸੌ ਮੰਜੇ ਬਿਸਤਰੇ ਆਏ-ਗਏ ਰਾਹੀਆਂ-ਪਾਂਧੀਆਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਆਰਾਮ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਦੋ ਸੌ ਘੜਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਭਰ ਕੇ ਰੱਖਦੇ। ਇਥੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖ ਈਸਾਈ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਗਈ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਲਾਗੇ ਸਿਆਲਕੋਟ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਸੋਦਰ' ਵਿਖੇ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਖੱਤਰੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਸੰਮਤ 1705, ਸੰਨ 1648 ਈ. ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਜੀ ਜਰਨੈਲ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਹਿਬ (ਸੁਹਬਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਬੀ) ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਸਨ। ਜਗੀਰਾਂ ਮੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੋਂ ਵੇਚਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਉ ਕਰੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਰਹੇਗਾ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਇਹ ਆਪ ਵੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੀ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਭਗਤ ਨਨੂਆ ਨਾਲ ਭੇਟ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੜਪ ਦੱਸਣ 'ਤੇ ਭਗਤ ਨਨੂਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਮਪਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਧਰੁ ਭਗਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਸਾਧਨਾ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਭਗਤ ਨਨੂਆ ਜੀ ਸੱਚਖੰਡ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਆ ਗਏ। ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਪਿਤਾ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਜੀ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬੋਝ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਆ ਪਿਆ ਪਰ ਆਪ ਘਰ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਭੁੱਖੇ-ਭਾਣੇ ਕਈ ਦਿਨ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਖਾਕ ਛਾਣਦੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਭਟਕਣ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ

ਇਕ ਸਾਧੂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਪਰਮਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪੁੱਛਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਅੰਨ-ਜਲ ਤਿਆਗ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, 31 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਦੀ ਆਕ-ਸ਼ਵਾਣੀ ਹੋਈ। ਭਾਈ ਜੀ ਦਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਸਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਤਬੇਲੇ 'ਚ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਲ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਉਪਰੰਤ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਉਪਰ ਬੈਠੇ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਨਦਰੀ-ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲੱਗ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤਰਬੱਧ ਹੋਣ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਉਹ (ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ) ਵੀ ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤੇਗ (ਕ੍ਰਿਪਾਨ) ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਧਾਰਨ (ਪਹਿਨੀ) ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਗ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਫੜੀ ਬਲਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਆਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੇਗ ਦੇ ਵੇਦਾਂਗ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਖੇਚਲ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਕਨ੍ਹਈਆ ਜੀ ਦੇ ਸਸਤਰ ਉਤਰਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ 1704 ਈ. ਵਿਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜਬਰ, ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ, ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਧਰਮਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਜਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੇ ਚਮੜੇ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਜਲ ਦੀ ਭਰ ਕੇ ਸਭ ਵਿਚ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਇਕ ਜੋਤ ਜਾਣ ਜਲ ਛਕਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਥੋਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੇ, ਜਲ ਛਕਾ ਆਉਂਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਜੋਤ ਸਮਝ ਕੇ ਜਲ ਛਕਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਛਕਾਉਂਦੇ ਦੇਖ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਰੋਕਿਆ, ਘਨੱਈਆ! ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਨਾ ਛਕਾਓ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੀ-ਅਣਸੁਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਿਨਾਂ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਜਲ ਛਕਾਉਂਦੇ, ਸੇਵਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਕੇ ਮੁੜ

ਜੀਵਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ। ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਇਕ ਰੂਪ ਤੁਮਾਰਾ। ਨਹਿੰ ਦੁਸਰ ਮੈਂ ਕਹੂੰ ਨਿਹਾਰਾ। (ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 5791) ਮੈਥੋਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਪਾਣੀ ਮੰਗਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਤੈਨੂੰ ਪਿਆ ਪਿਲਾਵਾਂ ਪਾਣੀ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ਦੇ ਸਾਈ। ਤੁਰਕ ਅਤੁਰਕ ਨ ਦਿਸਦਾ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਦਿਸ ਆਈ। (ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ) ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ (ਜੁਬਾਨ) ਤੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ, 'ਐ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੋ ਕੁਝ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਪੂਰਨ ਸਾਧ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਚਰਿਤਰ (ਬਿਰਤਾਂਤ, ਹਾਲ) ਹੈ। ਇਸ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਘਨੱਈਏ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰੇ, ਜੇ ਕਰੇ, ਜਿਥੇ ਕਰੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਕਰਨ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਨੂੰ ਫਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਮੱਲੂਮ ਦੀ ਡੱਬੀ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਥੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਮੱਲੂਮ-ਪੱਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਕਨ੍ਹਈਆ ਜੀ 'ਤੇ ਮਿਹਰਾਂ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਫਰਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੀ ਘਾਲ (ਸੇਵਾ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਬਾਇ ਪਈ ਹੈ। ਆਪ ਨਾਮ ਜਪੋ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਪਾਵੋ। ਆਪ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਓ। ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀਆਂ ਫਿਰਨਗੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ 'ਕਹਵਾ' ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਖੀਰਲੇ 10 ਕੁ ਸਾਲ ਪਿੰਡ ਹੀ ਬਿਤਾਏ। ਪਿੰਡ ਕਹਵਾ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਸਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਤਕ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਆਪ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕੁਝ ਢਿੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਨਿੱਤ-ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ। ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਸੋਦਰੇ ਵਿਖੇ 20 ਸਤੰਬਰ ਸੰਨ 1718 ਈ. ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੰਮਤ 1775 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਬਤੀਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਏ।

ਭਾਰਤ ਮੁਹਰੇ ਬਰਾਮਦ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਵਪਾਰ ਘਾਟਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਘਾਟਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਕਈ ਬੇਮਿਸਾਲ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ, ਚੀਨ, ਜਾਪਾਨ, ਕੈਨੇਡਾ, ਰੂਸ, ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ, ਤਾਈਵਾਨ, ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਅਤੇ ਬਾਈਲੈਂਡ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ (ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ.) ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਬਰਾਮਦ ਵਧਾਉ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮਾਰਚ 2018 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬਰਾਮਦ ਸਬਸਿਡੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਬਰਾਮਦ ਵਧਾਉ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਵਿਚ ਜੋ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਆਪਣੇ ਬਰਾਮਦ-ਕਾਰਾਂ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀ ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ 1000 ਡਾਲਰ ਸਾਲਾਨਾ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ ਇਸ ਦੇ ਦੁੱਗਣੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਬਰਾਮਦ ਵਧਾਉ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜਾਅਵਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ 8 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ 3 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ 1000 ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਹੁਣ ਨਿਆਂਸੰਗਤ ਉਪਾਅ ਵਾਸਤੇ ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਨੇ ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਦੇ ਐਂਟਾਨੀਓ ਬੁਏਨਕੈਮਿਨੋ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਇਕ ਪੈਨਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਗਲੇ 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਨ 2018 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਸਬਸਿਡੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵੱਡਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਬਰਾਮਦ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਵਧਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਹੈ। ਬੀਤੀ 21 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿੰਤਾ ਵਪਾਰ ਘਾਟੇ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ 2018-19 ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਰਾਮਦ 350 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਟੀਚਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਸੰਸਾਰਕ ਬਰਾਮਦ ਮੰਗ ਘਟਣ ਨਾਲ ਸੰਨ 2017-18 ਵਿਚ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਕੁਲ 303 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਮੁੱਲ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦ

ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਦਕਿ 2016-17 ਵਿਚ ਬਰਾਮਦ 274 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਰਹੀ।

ਬਰਾਮਦ ਦੇ ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਸਾਰਕ ਵਪਾਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਮਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਪਾਰ ਘਾਟਾ ਲੱਗਭਗ 150 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਸੀ।

ਇਸ 'ਚੋਂ ਇਕ-ਤਿਹਾਈ ਘਾਟਾ ਚੀਨ ਨਾਲ ਦੁਵੱਲੇ ਵਪਾਰ 'ਚ ਪਿਆ। ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਚੀਨ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਰੇਸ਼ ਗੁਜਰਾਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ 145ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਚੀਨੀ ਮਾਲ ਦੀ ਵਧਦੀ ਦਰਾਮਦ ਕਾਰਨ ਘਰੇਲੂ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੇ ਨੁਕਸਾਨ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਈਆਂ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਨਾ ਵਧਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ।

ਵਾਹਨ ਨਿਰਮਾਣ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ, ਤਰਾਸ਼ੇ ਹੋਏ ਹੀਰੇ, ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਦਿ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਲੱਗਭਗ 115 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰੰਸੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਈ. ਟੀ. ਸੇਵਾ ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਮਦਨ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਟਰੰਪ ਵਲੋਂ ਵੀਜ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਲਏ ਗਏ ਸਖਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਆਉਟਸੋਰਸਿੰਗ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਸਾਹਮਣੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਈ. ਟੀ. ਬਰਾਮਦ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਰਹਿ ਜਾਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ, ਭਾਵ 'ਸੇਜ਼' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜੋ ਨਵੇਂ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 'ਸੇਜ਼' ਰੋਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ, ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ ਦੇ ਉੱਚੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪਿਛਲੇ 3 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 'ਸੇਜ਼' ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਗੈਰ-ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ 2017-18 ਦੌਰਾਨ 'ਸੇਜ਼' ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ 5.81 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਜੋ ਮਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ 2016-17 ਦੌਰਾਨ 5.23 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ ਅਤੇ 2015-16 ਵਿਚ ਇਹ ਬਰਾਮਦ 4.67 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਾਮਦ ਮੌਰਚੇ 'ਤੇ 'ਸੇਜ਼' ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ

ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ 'ਮੈਕ ਇਨ ਇੰਡੀਆ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਵਜੋਂ ਚੀਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਵੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਪਾਰ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਾਰਗਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੇ ਬਿਨਾਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਰਾਮਦ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਚੀਨ ਤੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਈ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਦੇਸ਼, ਜਿਵੇਂ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਵੀਅਤਨਾਮ, ਥਾਈਲੈਂਡ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਰਾਮਦ-ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਬਰਾਮਦ-ਕਾਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸ ਖ ਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਾਜ਼ੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਪਾਰ ਘਾਟਾ

ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਰਣਨੀਤਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਉਪਯੋਗੀ ਦਰਾਮਦਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲੱਭਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਸਥਿਤੀ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਵਿਚਾਲੇ ਵਪਾਰ ਵਧਣ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਪ੍ਰੈਲ 2018 ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਬੰਧ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰੇ ਦੌਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਪਾਰ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਚੀਨ ਦੇ ਕਈ ਉਤਪਾਦਾਂ 'ਤੇ 25 ਫੀਸਦੀ ਦਰਾਮਦ ਡਿਊਟੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਚੀਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਦਰਾਮਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 128 ਉਤਪਾਦਾਂ 'ਤੇ 25 ਫੀਸਦੀ ਦਰਾਮਦ ਡਿਊਟੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤਪਾਦਾਂ 'ਚ ਸੋਇਆਬੀਨ, ਤੰਬਾਕੂ, ਫਲ, ਮੱਕਾ, ਕਣਕ, ਕੈਮੀਕਲ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਲਾਈ ਗਈ ਦਰਾਮਦ ਡਿਊਟੀ ਕਾਰਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੀਨੀ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੀਨ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਸਤੀਆਂ ਮਿਲਣ ਲੱਗਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਚੀਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਰਾਮਦ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਚੀਨ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਚੀਨ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਪੈਨ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਥੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਭਰਪੂਰ ਭਾਰਤੀ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਭਰਪੂਰ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਉਤਪਾਦ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚੀਨੀ ਖਪਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ।

ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਖੇਤੀ ਬਰਾਮਦ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਭਰਦੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਨਾਜ, ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਡੀ ਖਪਤ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 6.8 ਕਰੋੜ ਟਨ ਕਣਕ ਅਤੇ ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਫਰ ਸਟਾਕ ਦੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਨਾਲੋਂ ਦੁੱਗਣਾ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਆਬਾਦੀ ਵਧਣ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲੋਂ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ 17.63 ਕਰੋੜ ਟਨ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੰਡ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 3.2 ਕਰੋੜ ਟਨ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਖੰਡ ਦੀ ਖਪਤ 2.5 ਕਰੋੜ ਟਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ 3.17 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਰਾਮਦ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ :

ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਨ—ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਐਲਾਨੀ ਗਈ ਨਵੀਂ ਖੇਤੀ ਬਰਾਮਦ ਨੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੇਤੀ ਬਰਾਮਦ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਦਾਰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਟੀਚਾ ਮਿੱਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਬਰਾਮਦ ਮੌਜੂਦਾ 30 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ 2022 ਤਕ 60 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਬਰਾਮਦ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ 'ਸੇਜ਼' ਨੂੰ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਆਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸੰਨ 2020 ਤਕ ਬਰਾਮਦ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਬਰਾਮਦ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 2 ਫੀਸਦੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਬਰਾਮਦ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਰਾਮਦ 'ਤੇ ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਓ. ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਹੋਰ ਵਧਾ ਕੇ ਲਾਲ ਫੀਤਾਸ਼ਾਹੀ ਵਿਚ ਕਮੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਬਸਿਡੀ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਵੀ ਬਰਾਮਦਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਡਾਲਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਏ ਰੁਪਏ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਬਿਹਤਰ ਮੌਕਾ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

...ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮੁੜ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਸਕੇ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ 72ਵੇਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੌਸ਼ਨ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਾਮੀਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਆਪਣੀ ਖੁੱਸੀ ਹੋਈ ਸਾਖ, ਸ਼ੌਹਰਤ ਅਤੇ ਰੁਤਬਾ ਮੁੜ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੂਬਾ ਨੰਬਰ-1 ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਾਸਨਕਾਲ 2002 ਤੋਂ 2007 'ਚ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲੀ ਤਾਂ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗੈਰ-ਲਾਹੇਵੰਦ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ 625 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਰਾਸਤ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਦੀਵਾਲੀਆਪਨ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

2002 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮਦਨ 81 ਪੈਸੇ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਇਸ ਦਾ ਖਰਚਾ 101 ਪੈਸੇ ਸੀ ਪਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮਲਤਾ, ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਅਰਥ ਨੀਤੀ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ 3 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਆਮਦਨ 101 ਪੈਸੇ ਕਰ ਲਈ, ਜਦਕਿ ਖਰਚਾ 81 ਪੈਸੇ ਤਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਿਰਮਾਣ ਫੰਡ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਇਸ ਫੰਡ 'ਚੋਂ ਹਰ ਹਲਕੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਵੰਡੇ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੀ ਗੰਗਾ ਵਗਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰੀ ਅਰਬ

ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੇਪਨ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਲਾਭ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਰਾਹ-ਦਸੇਰਾ ਸਿੱਧ ਹੋਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨਕਾਲ ਵਿਚ ਮਾਰਕਫੈਡ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਘਾਟੇ 'ਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਹੀ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਇਆ। ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਮਾਲਾਮਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਸਗੋਂ ਲੱਖਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਦਲਾਲਾਂ ਤੇ ਫਾਇਨਾਂਸਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਜ਼ਮੀ ਭਾਰਤ ਦੀ 'ਬਾਜ਼ੂ-ਏ-ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ' ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂਰਾਨੀ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੇ, ਲੰਮੇ ਕੱਦ-ਕਾਠੀ ਤੇ ਲਾਸਾਨੀ ਯੋਧਾ ਸਨ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ

ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ 'ਚ ਆ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਫੜ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਬਖਸ਼ੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੂਬੇ 'ਚੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋ ਪੁੱਟ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਅੰਦੋਲਨ ਛੇੜਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਮੱਗਲਰ ਪੰਜਾਬ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਜਾਂ ਪੁਲਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ 'ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਊ ਕੇਂਦਰ'

ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੇ ਵੀ ਅਣਛਿੱਠ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਨਸ਼ਾ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ

ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਕਈ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਜੋ ਨਸ਼ੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਪਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਕਾਲਾ ਪੰਦਾ ਚੱਲਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਇਸ ਪੰਦੇ ਤੋਂ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁੜ੍ਹੇ ਸਬੰਧ ਹਨ।

ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ 15 ਅਗਸਤ 1947 ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲ ਗਈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। 1992 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬਣਿਆ ਮਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਸਤੇ ਭਾਅ 'ਤੇ ਵਿਕਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿਚ ਕਈ ਕਾਰਖਾਨੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਨ 2001 ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ, ਹਿਮਾਚਲ, ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗ ਲਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਪੰਜਾਬ ਛੱਡ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪਲਾਇਨ ਕਰ ਗਏ ਅਤੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਵਧ ਗਈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹੋ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਸਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਪਏ ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਡਰੋਂ ਬਚੇ-ਖੁਚੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਚਲੇ ਗਏ।

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 22 ਤੇ)

ਮੋਟਾਪੇ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚੀਏ

ਡਾ. ਅਮਨਦੀਪ ਅਗਰਵਾਲ
98721-92793

ਮੋਟਾਪਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੁੰਗਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਵੱਡੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੂਗਰ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ (ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ) ਆਦਿ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਓ, ਸਹੀ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਕਸਰਤ ਜਾਂ ਸੈਰ ਨਾਲ ਵੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ 4-5 ਕਿਲੋ ਭਾਰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਿਸੇ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਡਾਇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ ਦਾ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰ ਘਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਅਤੇ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਵੀ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਕੁੱਝ ਉਪਾਅ ਇਉਂ ਹਨ:
* ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਅੰਕੁਰਿਤ ਅਨਾਜ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
* ਦਹੀ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਚਰਬੀ ਘਟਦੀ ਹੈ।
* ਲਗਾਤਾਰ ਕਸਰਤ ਕਰਨਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋਵੇਗਾ।
* ਤੇਲ, ਮਸਾਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾ ਖਾਓ।
ਮੋਟਾਪਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਬਦਲਾਓ ਦੀ। ਮੋਟਾਪਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਡਾਇਬਟੀਜ਼, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਦਿਲ ਦਾ

ਦੌਰਾ, ਬ੍ਰੇਨ ਸਟੋਨ, ਕੈਂਸਰ, ਅਨੀਦਰਾ, ਜੋੜਾਂ ਤੇ ਗੋਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੋਟਾਪਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾਇਟ ਪਲਾਨ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਟਾਇਮ 'ਤੇ ਖਾਣਾ ਖਾਓ, ਖੁਰਾਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਲਓ। ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਵਿਟਾਮਿਨ, ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੇਟ ਦੀ ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 2000-2500 ਪ੍ਰਤੀ ਕੈਲੋਰੀ ਖੁਰਾਕ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੰਕ ਅਤੇ ਫਾਸਟ ਫੂਡ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਚੋ। ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹਰੀਆਂ ਪੱਤੇਦਾਰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋ। ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸਲਾਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਲਓ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੌਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਓ।

ਮੋਟਾਪਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ

* ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਇੱਕ ਗਲਾਸ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਚਮਚ ਸ਼ਹਿਦ ਘੋਲ ਕੇ ਮਿਲਾ ਲਓ। ਇਸ ਘੋਲ ਨੂੰ ਪੀਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵਸਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
* ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੇ ਆਟੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਜੌਅ ਅਤੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੇ ਆਟੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਜੌਅ ਅਤੇ ਛੋਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੇਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
* ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਪੀਓ। ਇਸ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਹਲਕਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿੰਬੂ ਵਾਲੀ ਚਾਹ ਪੀਓ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਗੈਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ।
* ਮੌਸਮੀ ਹਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਖਾਓ। ਮੌਸਮੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਮੇਥੀ, ਪਾਲਕ, ਬਾਥੂ, ਚਲਾਈ,

ਸਾਗ ਆਦਿ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
* ਘੱਟ ਉਰਜਾ ਵਾਲੇ ਖਾਣੇ ਖਾਓ ਜਿਵੇਂ ਭੁੱਜੇ ਛੋਲੇ, ਮੂੰਗ ਦਾਲ, ਦਲੀਆ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਟ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
* ਸਵੇਰੇ ਨਾਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਅੰਕੁਰਿਤ ਅਨਾਜ ਲਓ। ਮੂੰਗੀ, ਛੋਲਾ ਅਤੇ ਸੋਇਆਬੀਨ ਨੂੰ ਅੰਕੁਰਿਤ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
* ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਹੋ ਤਾਂ ਤਲਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਓ।
* ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿਕਨਾਈ ਵਾਲਾ ਦੁੱਧ, ਮੱਖਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਪਨੀਰ ਖਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।
* ਫਾਸਟ ਫੂਡ, ਜੰਕ ਫੂਡ, ਕਚੌਰੀ, ਸਮੋਸੇ, ਪਿਜ਼ਾ, ਬਰਗਰ ਆਦਿ ਨਾ ਖਾਓ। ਕੋਲਡ ਡਰਿੰਕ ਨਾ ਪੀਓ। ਕੋਲਡ ਡ੍ਰਿੰਕ ਦੀ 500 ਮਿਲੀ ਲਿਟਰ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ 20 ਚਮਚ ਸ਼ੂਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੋਟਾਪਾ ਵਧਦਾ ਹੈ।

* ਸੋਇਆਬੀਨ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਲਾ ਆਈਸੋਫਲੈਕਸ ਨਾਮਕ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਚਰਬੀ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ।
* ਦਹੀ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਫਾਲਤੂ ਚਰਬੀ ਘਟਦੀ ਹੈ।
* ਮੂਲੀ ਦੇ ਰਸ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਚਮਚ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪੀਓ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮੋਟਾਪਾ ਘੱਟ ਹੋਣ ਲੱਗੇਗਾ।
* ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ। ਸਾਈਕਲਿੰਗ, ਜੌਗਿੰਗ, ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨਾ-ਉਤਰਨਾ, ਰੱਸੀ ਕੁੱਦਣਾ, ਟਹਿਲਣਾ, ਘੁੰਮਣਾ ਆਦਿ ਕਸਰਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਫਲ-ਸਬਜ਼ੀਆਂ

ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੂਨ ਦਾ ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਸਰੀਰ 'ਚ ਦੋ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਕਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਸਫੈਦ। ਲਾਲ ਕੋਸ਼ਿਕਾਵਾਂ ਘੱਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੀਮਿਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੂਨ ਦੀ ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਚੱਕਰ ਆਉਣਾ, ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣਾ, ਬਕਾਵਟ ਵਰਗੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੂਨ ਦੀ

ਚੁਕੰਦਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚੁਕੰਦਰ ਦੇ ਜੂਸ ਨੂੰ ਅਨਾਰ ਦੇ ਜੂਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ 1 ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀਮੋਗਲੋਬਿਨ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਸੇਬ- ਹੀਮੋਗਲੋਬਿਨ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਸੇਬ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਸੇਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵੀ ਵਰਤੋ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

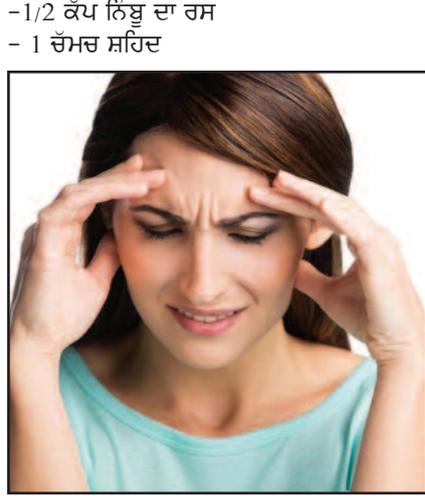
ਪਾਲਕ - ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲਕ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਵਿਟਾਮਿਨ ਬੀ 6, ਏ, ਸੀ, ਆਇਰਨ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਫਾਈਬਰ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਪਾਲਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਰੀਰ 'ਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬਜ਼ੀ ਜਾਂ ਜੂਸ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਵੀ ਪੀ ਸਕਦੇ ਹੋ।
ਕੋਲਾ- ਕੋਲੇ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਆਇਰਨ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਦੁੱਧ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰ-ਰੋਜ਼ ਕੋਲੇ ਦੀ ਸੇਵਨ ਕਰੋ। ਕੋਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਰੋਗਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅਲਸਰ, ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ, ਪੇਚਿਸ਼ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਵੀ ਰਾਹਤ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੂਨ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਆਓ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ..
ਅਨਾਰ- ਖੂਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਹਾਰ ਵਿੱਚ ਅਨਾਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨਾਰ ਵਿੱਚ ਆਇਰਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਉਝ ਵੀ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਜੂਸ ਦੀ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਨਾਰ ਦੇ ਜੂਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਆਇਰਨ ਦੀ ਕਮੀ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਚੁਕੰਦਰ- ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਲਈ ਚੁਕੰਦਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਅਨਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਮਬਾਣ ਇਲਾਜ ਹੈ। ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ

ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਦੁੱਧ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰ-ਰੋਜ਼ ਕੋਲੇ ਦੀ ਸੇਵਨ ਕਰੋ। ਕੋਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਰੋਗਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅਲਸਰ, ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ, ਪੇਚਿਸ਼ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਵੀ ਰਾਹਤ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੂਨ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਟਮਾਟਰ ਦਾ ਜੂਸ- ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਜ਼ ਟਮਾਟਰ ਦਾ ਜੂਸ ਪੀਓ। ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਟਮਾਟਰ ਦਾ ਸੂਪ ਵੀ ਪੀ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੇਬ ਅਤੇ ਟਮਾਟਰ ਦਾ ਜੂਸ ਮਿਕਸ ਕਰਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਆਂਵਲੇ ਦਾ ਰਸ- ਆਂਵਲਾ ਅਤੇ ਜਾਮਣ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੀਮੋਗਲੋਬਿਨ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ 1 ਹਫਤੇ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

ਸਿਰਦਰਦ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂ ਤੋਂ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਘਰੇਲੂ ਨੁਸਖਾ

ਸਿਰ ਦਰਦ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੇ ਦਿਖਣ ਵਾਲੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਦਰਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁੱਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਰਦ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੈਨਕਿਲਰ ਸਿਰਫ ਦਰਦ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਗਲਤ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜੂਸ ਪੀ ਕੇ ਸਿਰਫ 5 ਮਿੰਟ 'ਚ ਸਿਰਦਰਦ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਿਰਦਰਦ ਦੇ ਕਾਰਨ
ਹੈਂਗਓਵਰ, ਭੁੱਖ ਲੱਗਣਾ, ਖੂਨ ਦੇ ਬੱਕੇ, ਤਣਾਅ, ਬਕਾਵਟ, ਪਿੱਠ ਅਤੇ ਗਰਦਨ ਦੀਆਂ ਮਾ-ਸਪੇਸ਼ੀਆਂ 'ਚ ਤਣਾਅ, ਕਾਰਬਨ ਮੋਨੋਆਕਸਾਈਡ ਦਾ ਵਧਣਾ, ਸਰੀਰ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣਾ, ਬਲੱਡ ਸਰਕੁਲੇਸ਼ਨ ਘੱਟ ਹੋਣਾ, ਬ੍ਰੇਨ ਟਿਊਮਰ, ਕੋਲਡ ਅਤੇ ਫਲੂ, ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ, ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਬੈਠਣਾ

- 1/2 ਕੱਪ ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ
- 1 ਚੱਮਚ ਸ਼ਹਿਦ
ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ
ਗਲਾਸ 'ਚ 1/2 ਕੱਪ ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ, 1 ਚੱਮਚ ਸ਼ਹਿਦ, 2 ਬੂੰਦਾਂ ਲੈਵੇਂਡਰ ਆਇਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜੂਸ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਣ ਨਾਲ ਸਿਰਫ 5 ਮਿੰਟ 'ਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਰਦਰਦ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲੇਗੀ।

ਬ੍ਰੈਕਲੀ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜ਼ਰੂ ਤੋਂ ਖਤਮ

ਬ੍ਰੈਕਲੀ ਨੂੰ ਹਰੀ ਸਬਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਲਾਦ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਵੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਚ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਇਰਨ, ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੇਟਸ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਅਤੇ ਸੀ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਾਣੇ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਰੋਗੀ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ- ਬ੍ਰੈਕਲੀ 'ਚ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਤੱਤ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੂਰ ਕਰੋ- ਮੋਤੀਆਂ ਬਿੰਦ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਰੌਸ਼ਨੀ ਘੱਟ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ 'ਚ ਇਹ ਬੇਹੱਦ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ- ਬ੍ਰੈਕਲੀ ਖਾਣ ਨਾਲ

ਅਨੀਮਿਆ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਅਤੇ ਅਲਜ਼ਾਇਮਰ ਨੂੰ ਵੀ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।
ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਧਾਏ-ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਇੱਕ ਕੱਪ ਬ੍ਰੈਕਲੀ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਰੋਜ਼ ਖਵਾਓ।
ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਖਤਰਾ ਘੱਟ ਕਰੋ ਇਹ ਛਾਤੀ ਦੇ ਕੈਂਸਰ, ਫੇਫੜੇ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਅਤੇ ਕੋਲੋਨ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਘੱਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।
ਮੋਟਾਪਾ ਘੱਟ ਕਰੋ- ਜੋ ਲੋਕ ਮੋਟਾਪੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਬੇਹੱਦ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰੋ- ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਅਤੇ ਕੋਲੇਸਟਰੋਲ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਫਾਈਬਰ, ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੱਤ ਇਸ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪ੍ਰਿਝਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ

ਮਿੱਤਰ ਮੈਨ ਮੀਤ

ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ, 'ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ' ਨੂੰ ਹੀ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਦਫਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਮੁਖੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰ ਆਪਣੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦੇ। ਪਹਿਲੀ ਦਿੱਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ? ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪਾਠ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠ ਮੁਤਾਬਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰ ਖੁਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ? ਦੂਜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿਹਾਰਕ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪਾਠ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਕਰੇ ਤਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰ ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਨਾਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਫਿਰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਤਕ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ 'ਤਾੜਨਾ' ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜਨ, ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜਤਾਲ ਮਹਿਜ਼ ਜ਼ਾਬਤਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ: ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ, ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8-ਡੀ (1) ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਹੋਇਆਂ ਵਰਗੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੱਦ 'ਕਸੂਰਵਾਰ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ 'ਵਾਰ-ਵਾਰ' ਕੁਤਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਲੰਘਣਾ ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੇ 'ਵਾਰ-ਵਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਬਾਅਦ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਵਾਇਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜਾ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਲੰਬੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਨੇ ਆਪ ਲਾਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ: (ੳ) ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੈ; (ਅ) ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ; (ੳ) ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ; (ਸ) ਸਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ (ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ) ਨਿਯਮ 1970 ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ।

1970 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ: 1970 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ: ਸਾਧਾਰਨ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ। ਸਾਧਾਰਨ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਦੇ ਕੇ ਵੀ

ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਤਰੱਕੀਆਂ ਵੀ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਤਰੱਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਤਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜਤਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਪੜਤਾਲੀਆ ਅਫਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੜਤਾਲੀਆ ਅਫਸਰ ਆਪਣੀ ਸਿੱਟਾ ਰਿਪੋਰਟ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਲਤੀ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਵੀ ਖੜਕਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਜ਼ਾ ਸਖ਼ਤ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੜਤਾਲ ਵੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਲਈ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾ ਕੇ ਜੇਕਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਗ਼ਲਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਕੁਝ ਸੁਝਾਅ:
- ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ: ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿੱਧਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰਾਂ ਲਈ ਹਰ ਮਹੀਨੇ, ਹਰ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਵਾਂਗ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਦੋ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰਨ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੂਜੇ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੱਖ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਨਮੂਨੇ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ, ਸਾਫ਼ਟਵੇਅਰ, ਕੀਅ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਾਉਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਰੁੱਝੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

- ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਵਿਭਾਗ ਬਣਾਉਣਾ: ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅੜਿੱਕਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰਾਂ ਜਾਂ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਸ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਵਿਭਾਗ ਸਥਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ, ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ: ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਦਫਤਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਵੰਬਰ 2010 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦੇ

ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਰੇਖ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਪੜਤਾਲੀਆ ਵਿਭਾਗ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਕੰਮਕਾਜ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਵਿਭਾਗ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

- ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ: ਦਫਤਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ

'ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨਿਯਮ' ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਨਿਯਮ ਜੋੜ ਕੇ ਭਾਸ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਸਜ਼ਾ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਤਰੱਕੀਆਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਖੇਪ ਹੋਵੇ। ਪੜਤਾਲੀਆ ਅਫਸਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਨਾ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦਾ ਪੱਖ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੇ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਘਸੀਟਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ (ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ) ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਪਹਿਲੇ ਕਸੂਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਕਸੂਰ 'ਤੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗੇ।

- ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਵੇ: ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਹਰ ਸਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਨਿਭਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੇ।

ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਮੇਟੀਆਂ: ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਹੁੰਦੇ

ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਲਈ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ 'ਨਿਰਦੇਸ਼' (ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਜਾਂ ਪੱਖ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ) ਦੇਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ

ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕਬੀਨੀ ਨਾਲ ਘੋਖਿਆਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪ੍ਰਿਝਣ ਅਤੇ ਚਹੇੜਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 16 ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਛੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸਕੱਤਰ, ਉਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸਕੱਤਰ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਸ਼ੀਰ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ) ਹਨ। ਤਿੰਨ 'ਪੱਤਰਕਾਰ', ਚਾਰ 'ਲੋਕ ਨੁਮਾਇੰਦੇ' ਅਤੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰ 'ਲੇਖਕ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ' ਹਨ। ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 13 ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਮੁਖੀ (ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਫਸਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਅਫਸਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ), ਤਿੰਨ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਦੋ ਲੋਕ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅਤੇ ਦੋ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚਲਾ ਵਕਫ਼ਾ ਲੰਬਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਮੇਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦੀਆਂ।

ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਘਟਾ ਕੇ ਪੰਜ ਜਾਂ ਸੱਤ ਮੈਂਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂਬਰ ਸਿਆਸੀ ਰਸੂਖ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਲੰਬਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਚਿੰਤਕ ਹੋਣ। ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੁੱਲਵਕਤੀ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਜਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਾਏ ਜਾਣ। ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੰਜ ਸਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਫਸਰ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੰਗ ਹੋਇਆਂ ਛੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਨੇੜ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਗਠਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਚੱਲਦਾ ਨਕਲੀ ਪਨੀਰ ਤੇ ਘਿਉ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ

ਪਟਿਆਲਾ- ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਕਲੀ ਦੁੱਧ, ਪਨੀਰ ਤੇ ਘਿਉ ਬਾਰੇ ਹੋਏ ਖੁਲਾਸੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਾਫੀ ਡੂੰਘੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਵੀਗੜ੍ਹ ਸਿੰਗਲਾ ਚਿਲਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਨਕਲੀ ਪਨੀਰ ਤੇ ਘਿਉ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ-ਜਨਕ ਮੋੜ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਨਕਲੀ ਪਨੀਰ ਤੇ ਘਿਉ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਫੜੇ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਖੁਲਾਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਗੰਢ-ਤੁਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਡੋਅਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਹੋਰ ਡੋਅਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਹੀਂ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 5000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ 10,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸੈਪਲ ਸਿਹਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਕਲੀ ਪਨੀਰ ਤੇ ਘਿਉ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਸੈਪਲ ਸਟੇਟਡ ਫੂਡ ਲੈਬ ਖਰਚ ਪਾਸ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਕ ਅੱਧਾ ਸੈਪਲ ਫੇਲੂ ਵੀ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ

ਸੀ। ਨਕਲੀ ਪਨੀਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰੀਬ 120 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਅੱਗੇ ਡੋਅਰੀਆਂ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ 150 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋ ਵੇਚਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਡੋਅਰੀਆਂ ਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਪਨੀਰ ਨੂੰ ਕਰੀਬ 250 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋ ਵੇਚਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਡੋਅਰੀਆਂ ਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਜੇਬ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੂਰਕਸ਼ੇਤਰ ਹਰਿਆਣਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਾਲ 2014 ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਸਬਾ ਦੇਵੀਗੜ੍ਹ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੰਗਲਾ ਮਿਲਕ ਚਿਲਿੰਗ ਸੈਂਟਰ ਪਿੰਡ ਮਿਹੋਣ ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਿਹਤ ਮਹਿਕਮੇ ਨਾਲ ਗੰਢ-ਤੁਪ ਕਰਕੇ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਨਕਲੀ ਪਨੀਰ, ਦੁੱਧ, ਮੱਖਣ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਵੇਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਕਲੀ ਪਨੀਰ ਇਹ ਫਰਾਈ-ਵਿਲ ਰਿਫਾਇੰਡ ਤੇਲ ਨਾਲ ਸਪਰੇਟਾ ਦੁੱਧ ਮਿਕਸ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ 500 ਤੋਂ 800 ਟੀਨ ਰਿਫਾਇੰਡ ਤੇਲ ਪਨੀਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਰਿਫਾਇੰਡ ਤੇਲ ਤਕਰੀਬਨ 7 ਤੋਂ 8 ਲੱਖ ਵਿੱਚ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਘਾ: ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਲਿਆਇਆ ਸੁਖਦ ਸੁਨੇਹਾ!

(ਸਫਾ 8 ਦੀ ਬਾਕੀ)
 ਫੋਰਮ ਪੀਸ ਐਂਡ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਮੰਚ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿ ਵਿਚ ਸਦਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਿੰਦ ਪਾਕਿ ਦੋਸਤੀ ਮੰਚ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੜਵੰਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਜਲਾ ਕੇ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਬਾਗ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਕਰਿਕਟ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਦਿਲ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ, ਪਟਿਆਲਵੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੈਰੀ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸਪਿਰਟ ਨਾਲ ਹਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀਓਂ ਭਾਵੇਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਿਹੜਾ ਸੁਖਦ ਸੁਨੇਹਾ ਉਹ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਸਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਹਰ ਭਾਰਤੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਗਲਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਧੋ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਏ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰਹੇਗੀ ਤਾਂ ਫੌਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਣੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਜੇ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਸੁਖੀ ਰਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਰਹੀ ਗੱਲ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਜਨਰਲ ਬਾਜਵਾ ਨਾਲ ਜੱਫੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਵਾਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ

ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਘਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਕੇ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਜਾਖੜ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਾਕਿ-ਸਤਾਨ ਤੋਂ ਤੋਹਫੇ ਵਿਚ ਭੇਡੂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਕਿਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਬਣ ਗਿਆ।
 ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਅਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਮੌਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੋਵੇ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਨਾਮ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਉਦੋਂ ਪਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।
 ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਕਰਕੇ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਸੂਲਾਂ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਨਾਬ ਇਮਰਾਨ ਖ਼ਾਂ ਖੇਡ ਸਪਿਰਟ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਘਾ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਵੇਗਾ।

ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਬਦਲ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨ

(ਸਫਾ 4 ਦੀ ਬਾਕੀ)
 ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਦੌਰਾਨ ਹੀ 1994 ਵਿਚ ਯੂਐਨਓ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਬੁਤਰਸ ਬੁਤਰਸ ਘਾਲੀ ਨੂੰ ਸੋਪੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਸਨ। 1997 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਚੋਣ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਵਾਉਣ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮਿਜ਼ਾਜ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਿਕ 'ਪੁਰਾਣੇ 'ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾਓ, ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਸੋਚੀਏ' ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਿਆ ਪਰ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਉਹ ਦੌਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਕਾਰਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਅਭਿਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੇਂਦਰ ਉੱਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣੇ ਦੇਸ਼ ਹੁਣ ਨੀਤੀਗਤ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗੇ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰੌਅ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੀ 1998 ਦੀ ਆਦਮਪੁਰ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਘੱਟ

ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਹਾਰ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਬਦਲ ਗਿਆ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ; ਕਿਉਂਕਿ ਬਤੌਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਈ ਵਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਈ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਟੈਂਡ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਟੌਹੜਾ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਕੇ ਲਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਬੁਰਜ਼ਮਤੀ ਨਾਲ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 1999 ਦੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੀ ਮਿਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਨਾਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸਭ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਅੰਦਰ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਸਮਤੌਲ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮਝਣ ਕਾਰਨ 1996 ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ

ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮਾਮਲਾ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੁਣ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹਜ਼ੂਮੀ ਕਤਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਮੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਕਸਲੀ ਕਹਿ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਨੀਤੀਗਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨੋਟਬੰਦੀ ਜਾਂ ਜੀਐੱਸਟੀ, ਸਭ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜੀ ਗੁਜਰੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ। 1989 ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਮਿਲੀਆਂ ਜੁਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਇੰਨੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਬਚੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ 356 ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋੜ ਸਕੇ। ਇਹ ਮੌਕਾ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਬਦਲੇ ਸਿਆਸੀ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਨੇ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਵਕੂਅਤ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਸਕੀ ਸੀ। 2014 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੂਰਾ ਬਹੁਮਤ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਜਥੇਰੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਖੇਡ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਮੇਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗੈਰ ਜਮਹੂਰੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹੇ। ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਕੇਵਲ ਪਾਰਟੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨਾਹਰਾ ਹੁਣ ਅਸੂਲਪ੍ਰਸਤ ਰਾਜ

ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 2007 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2012 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਘੁਲਾਟੀਏ ਦੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਹੋ ਗਈ। ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸੀਈਓ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਦਸ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਡੂੰਘਾ ਧਸ ਗਿਆ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ, ਰੇਤ ਮਾਫੀਆ, ਕੇਬਲ ਮਾਫੀਆ ਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮਾਫੀਆ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੌਰਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪੱਲੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੇਵਲ 15 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਹਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਨਿੱਠ ਕੇ ਪੜਚੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਬੇਅਦਬੀ ਬਾਰੇ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਭ ਤੱਥ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨਿਹਾਇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸਮਤੌਲ ਅਤੇ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਟਿਕਾਉ ਅਤੇ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਅਸਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇ, ਓਨਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਜੁੜ ਰਹੀ?

(ਸਫਾ 2 ਦੀ ਬਾਕੀ)
 ਸਮਝ, ਜਥੇਬੰਦਕ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਲੱਭਣਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੁਧਾਰ, ਨਵੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੱਕੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹੋਈ। ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਨਾਮਵਰ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁਣ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਮੁਢਾਵ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁਢਾਵਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਾਲਜ/ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੜ੍ਹਾਈ

ਦੀ ਘੱਟ ਫੀਸ, ਚੰਗੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਪੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨੌਕਰੀਆਂ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਵਿਵਸਥਾ, ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਆਦਿ ਰੱਖਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ-ਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਸਿਆਸੀ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਤਿਕਤਮਸ਼ਾਕੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਾਤ, ਮਜ਼੍ਹਬ, ਇਲਾਕਾਵਾਦ, ਰੰਗ ਆਦਿ ਭੇਦਭਾਵ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਅਤੇ ਇਲਾਕਾਵਾਦ ਦੀਆਂ ਤੰਗ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਠਿਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨ

ਵਰਗ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਢਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ 1945-80 ਦਾ ਸਮਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੱਖੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਰਚਿਤ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਥੌਮਸ ਪਿਕਟੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਆਰਥਿਕ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਘਟੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧੀ। ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਾ-ਪਰਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਜਿਵੇਂ

ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੇ ਨੌਕਰੀਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਰਮ-ਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਵਾਦ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਡਰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਡਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਮਾੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫਾਇਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੋੜਾ ਸਿਰਫ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਸਿਆਸਤ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ

... ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮੁੜ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਸਕੇ

(ਸਫਾ 19 ਦੀ ਬਾਕੀ)
 ਪੰਜਾਬ 'ਚ 40 ਲੱਖ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰ ਹਨ। ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹਰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ 20-35 ਫੀਸਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧੇ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਬੂਤਰਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਕੇਸ ਵੀ ਦਰਜ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ 1.8 ਲੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਹੈ, 16,000 ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ 90,000 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦੇਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਲੱਭੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਸੀਮਤ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਡ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਘਰ-ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨ

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕੇ ਨਹੀਂ ਖਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਿਹਨਤੀ ਵਰਗ, ਭਾਵ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀ-ਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤ 'ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ 1923 ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਅਨਾਜ ਬਾਹਰ ਮੰਗਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 1971 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਨਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਬੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਕਸ ਖੁੰਦਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਇਕ ਕਾਰਗਰ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿਤੈਸੀ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੱਗਭਗ 10.25 ਲੱਖ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 3 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ

ਕਰਜ਼ਾ (1710 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ) ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਲਈ ਕਮਰਸੀਅਲ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਠੋਸ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸਸਤੀ ਬਿਜਲੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਰਖਾਨੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਬੀਮਾਰ ਤੇ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਪਲਾਇਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੰਗਲ ਵਿੰਡੋ ਸਿਸਟਮ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅਫਸਰ ਵੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਭਰਿਆ ਤੇ ਸਿ-ਹਯੋਗੀ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਕਾਰਖਾਨਾ ਲੱਗਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 20 ਤੋਂ 22 ਵਿਭਾਗ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਨੂੰ

ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਲਾ, ਨਾ ਲੋਹਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਰ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਣਕ, ਚੌਲ, ਕਪਾਹ, ਗੰਨਾ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਕਾਫੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੇ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਉਦਯੋਗ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਮਾਲਮਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੀ ਵਧੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ ਪਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਫਲਦਾਇਕ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣਗੇ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮੁੜ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਸਕੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਸਭ ਨੂੰ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ।

**TEC
Equipment**

Your Best Business Partner

ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਖੁਰਾਣੇ ਟਰੱਕ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਮਿਲੋ ਅਸੀਂ ਟਰੱਕਾਂ ਲਈ ਫਾਈਨਾਂਸ ਵੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Harjinder Singh Bal

Direct (510) 577-5509

Cell (510) 613-3573

hsingh@tecequipment.com

**8099 S Coliseum Way
Oakland, CA 94621**

www.tecequipment.com

Raja *New Introducing
Chaat Corner*
King of Sweets Now Presents
Come and Enjoy Mouth Watering Chaat All Day

ਹੁਣ ਸ਼ੁਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

- BHEL PAPDI CHAAT
- FALUDA KULFI
- GOL GAPPE (PANI PURI)
- KHASHA KACHORI

RAJA SWEETS & INDIAN CUISINE

31583 Alvarado Blvd. Union City, CA 94587

Phone : (510) 489-9100

Moon Indian Cuisine
510-780-9233

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਪੈਕ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੇਟਰਿੰਗ ਵੇਲੇ ਤੰਦੂਰ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ, ਕੇਟਰਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜੀ

- * 100 ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਤੱਕ
- * ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੇਟਰਿੰਗ ਲਈ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਛੋਟ
- * ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕੁੱਕ

Paul
510-978-7170

Fish Pakora
ਮੱਛੀ ਖਕੌੜੇ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਲੱਡੂ, ਜਲੇਬੀ, ਬਰਫੀ, ਗੁਲਾਬ ਜਾਮੁਨ ਤੇ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਮੌਕੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Gill
510-709-5285

Over 30 Years Experience in Restaurant & Catering Business

ਇੰਡੀਅਨ-ਫਿਜੀ, ਯਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੁਸ਼ੀਨ

ਮੂਨ ਇੰਡੀਅਨ ਕੁਸ਼ੀਨ (ਹੇਵਰਡ)

600 West Harder Rd. Hayward, CA 94544
Phone (510)780-9233 Fax (510) 780-9812

www.moonindiancuisine.net

For the best possible price and highest profit, call a Business Professional.

As the **President of Mission Peak Brokers, Inc.** and also a **Commercial Real Estate Broker**, I offer you guidance that is based on extensive experience in Sales. Acquisition and Financing of Commercial Real Estate and the purchase of businesses.

Mission Peak Brokers, Inc. is a leading **Business Brokerage** firm based in the San Francisco Bay Area providing the services required for the sale and acquisition of main street retail business opportunities and commercial real estate as well as an all-inclusive assistance with the business and commercial loan process.

We are here to secure your objectives through a standard of aggressive diligence, measurable integrity and the highest standard of excellence **knowing our client's satisfactions is our ultimate goal.**

CALL A PROFESSIONAL AND GET THE BEST POSSIBLE PRICES AND HIGHEST PROFITS

I am a top rated Business and Commercial Real Estate broker with vast experience in Sales.

Acquisition and Financing of Commercial Real Estate.

GET TOP DOLLAR\$

FOR YOUR COMMERCIAL PROPERTY

CALL TODAY

(510) 366-6130

hssidhu@gmail.com

www.missionpeakbrokers.com

**Harpreet "Harry" Sidhu, CBB
Broker/president**

BRE Lic #1433114

Broker Lic # 01792260

